

GABRIEL GHERASIM
Seria Romaniana: Români cu care ne mândrim
ROMÂNII DIN BUCOVINA
Convorbiri cu Dr. ION POPESCU
Parlamentul Ucrainei

GABRIEL GHERASIM

Seria Romaniana: Români cu care ne mândrim

ROMÂNII DIN BUCOVINA

Convorbiri cu Dr. Ion POPESCU

Parlamentul Ucrainei

**Editura Gerns Latina
Alba Iulia 2018**

Copyright: GABRIEL GHERASIM

Editor: Virgil Șerbu Cisteianu, Director general Editura Gens Latina. Telefon
0734198447; 0741721601

COPERTA EXECUTATĂ DE: Gabriel Gherasim.

Culegere computerizată: Gabriel Gherasim

Adresă mail: rodicaandgabriel@aol.com

ISBN

**Această carte este dedicată memoriei înaintașilor mei bucovineni
și în special
tatălui meu
*Teodor Mardare Gherasim.***

Convorbiri Cu Doctorul Ion Popescu Românii din Bucovina Partea 1

Gabriel Gherasim: Înaintașii neamului românesc din Nordul Bucovinei în prezent ocupată de Ucraina au lăsat urme semnificative *atât în istoria și cultura Ucrainei* (Mitropolitul Kievului Petru Movilă, folcloristul și savantul Acad. Grigore Bostan, coautorul Constituției Ucrainei și europarlamentarul Dr. Ion Popescu, faimoasa cântăreață Sofia Rotaru ș.a.m.d.), *cât și în istoria și cultura României* (frații Hurmuzachi, Ioan Mihaly de Apșa, Iancu Flondor, Dmitrie Onciul și Ion Nistor, poezii Arcadie Suceveanu, Vasile Tărățeanu etc.).

De la gimnaziul din Cernăuți, îndrumat de Aron Pumnul, și-a luat zborul simbolul românismul Mihai Eminescu. O eventuală enciclopedie consacrată personalităților reprezentative ale comunităților românești din Ucraina ar întruni câteva volume... Fiind cetățeni loiali ai statului ucrainean își revendică în permanență drepturile firești de a fi români, de a se considera populație autohtonă, de a se bucura de standardele europene în domeniul drepturilor omului, de drepturile și libertățile fundamentale ale minorităților etnice.

Și totuși...

"Izvorul tuturor răutăților și pustiirii acestor părți, a Moldovei Țării de Sus, este risipa și pustietatea cauzată de către ucrainienii cazaci, stingerea țării noastre". Așa caracteriza cronicarul Miron Costin acțiunile politice ale lui Bogdan Hmelnițki, considerat la Kiev drept "Întemeietorul statului ucrainean". Miron Costin și-a exprimat temerea profetică că "răutățile" vor afecta și viitorul: "...cu cale ne este și nouă a pomeni povestea lui Hmil, hatmanul căzăcesc, de la care vremi s-au început și răul nostru, în care și până astăzi ne aflăm cu acest pământ la cumplite vremi și Dumnezeu știe de nu și peste veacul nostru trăitoare".

Relațiile româno-ucrainene au demarat în vremea lui Hmelnițki, care a invadat de câteva ori voievodatul Moldovei, "Încuscându-se" cu forța cu Vasile Lupu, care a dat-o pe Ruxandra, după fiul hatmanului, Timus, descris astfel: "ce numai chipul de om îl avea, firea toată fiindu-i de fiară sălbatecă". Hmelnițki și-a început oscilațiile politice printr-o rebeliune împotriva polonezilor, pentru ca mai apoi să se alieze cu tătarii, invadând și prădând pe toți vecinii săi, pentru ca în final să se arunce în brațele Moscovei, deschizând drumul acesteia către Europa.

Independența Ucrainei, doar după 1991, trage după ea toate tarele regimului sovietic. Fără să aibă parte de nici o altă tradiție statală, Kievul promovează în continuare politicile sovietice, modul sovietic de a privi lumea, pe care încearcă să le acopere cu o poleială democratică (inclusiv după schimbarea cu noul regim, presupus 'democratic'). Fiind de fapt numai o replică miniaturizată a imperiului sovietic, Ucraina pare că nu știe și nu poate să abordeze într-un mod diferit relațiile cu vecinii săi, decât prin promisiuni despre democrație false, și acțiuni deschise sau conspirativ dictatoriale (vezi asaltarea ecologică a canalului Bâstroe, sau

deznaționalizarea forțată a românilor prin persecutarea mass-mediei și a intelectualilor români din teritoriile ocupate).

Am rugat pe Doctorul Ion Popescu, ca să ne edifice mai detaliat asupra istoriei și a realităților românilor din teritoriile ocupate atât de fraudulos de Ucraina, cel mai recent ca ‘dar’ de independență față de...ruși, din partea Rusiei și ‘re-cedate’ în mod repetat de către guvernele Iliescu-Constantinescu.

Iată ce ne-a relatat:

Doctorul Ion Popescu: Premergătorii românilor din Ucraina (gaeto-dacii) au fost atestați în aceste teritorii cu mult mai înainte decât strămoșii slavi ai ucrainenilor¹ (populației titulare de azi).

Locuind compact în zona nordului Maramureșului istoric (regiunea Transcarpatică), **nordul Bucovinei, nordul Basarabiei, Ținutul Herței** (regiunea Cernăuți) și **sudul Basarabiei** (regiunea Odesa) **din imediata apropiere cu frontiera României, și mai dispersat în Transnistria ucraineană** (regiunea Odesa) **până la și după Bug** (regiunile Kirovograd, Nicolaev, Herson, Dnepropetrovsk etc.), **românii în zonele de trai tradiționale reprezintă**, alături de ucraineni (huțani, ruteni etc.) **populația autohtonă a Ucrainei de azi.**

„Trezindu-se în urma diferitelor cotituri ale istoriei” în actualele teritorii ale Ucrainei, populația românofonă s-a asimilat complet (în cazul „bolehovenilor” și „volohilor” din Pocuția și Galiția) sau parțial (în zona dintre Nistru și Bug), supraviețuind, totuși, din punct de vedere etnolingvistic în regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa.

Perioada sovietică, care a dus la deportări masive și asimilări artificiale, totuși, nu a putut „înghiți și dizolva” în oceanul slav elementul daco-românesc. Românii au supraviețuit.

Renașterea etnică generată de prăbușirea imperiului totalitar-comunist a dus indubitabil nu numai la apariția Ucrainei ca stat independent, dar a generat și renașterea tradițiilor strămoșești în rândurile românilor băștinași „uitați” în urma „istoriei buciumate”, dincolo de hotarele Statului Român, însă nu și ale etno-arealului românesc, ale Patriei Românești, pentru că: „Patria noastră, — după Nichita Stănescu, - este limba Română”.

Statistica ucraineană oficială, după tradiția sovietică, împărțește greșit și arbitrar populația românofonă în „români” și „moldoveni”.

Este de menționat faptul că, **la recensământul din 1959, populația vorbitoare a limbii lui Eminescu era mai puțin numeroasă.** Însă, binecuvântați de Dumnezeu și iertată de-a mai trece prin deportări și masacre, populația românească din Ucraina, în pofida asimilărilor masive din Transnistria și, mai ales, din regiunile de dincolo de Bug, **în Bucovina, Herța, nordul Maramureșului istoric, nordul și sudul Basarabiei a început să sporească, ajungând să ocupe locul trei** (bineînțeles, dacă nu este divizată în cele două „etnii” diferite, româno/moldovenească ,,) **din Ucraina.**

Dinamica componenței naționale a populației Ucrainei (Statistica oficială) ²

Tabelul 1

	Pe naționalitățile principale	1926*		Recensămintele				
		Teritoriul de atunci	Teritoriul actual (mii)	1959	1970	1979	1989	2001
1	Ucraineni	23.218.86	28.625,6	32.158.49	35.283.85	36.488.95	37.419.05	37.541.69
2	Ruși	2.677.166	3.164,8	7.090.813	9.126.331	10.471.60	11.355.58	8.334.141
3	Bieloruși	75.842	85,7	290.890	385.847	406.098	440.045	275.763
4	Moldoveni*	257.794	Vezi împreună cu românii	241.650	265.902	293.576	324.525	258.619
5	Tătari din Crimeea*		185,0	0	3.554	6.636	46.807	248.193
6	Bulgari	92.078	223,1	219.409	234.390	238.217	233.800	204.600
7	Unguri	869	124,3	149.229	157.731	164.373	163.111	156.566
8	Români*	1.530³	Estimări: 454,4	100.863	112.141	121.795	134.825	150.989

REGIUNEA CERNĂUȚI (Nordul Bucovinei, nordul Basarabiei și Ținutul Herța)

„Uitați” mult timp de Țară, împrăștiați prin pustele Siberiei, Kazakstanului, Kareliei, bravii nepoți ai soldaților de hotare ai lui Ștefan cel Mare și Sfânt, au lăsat rădăcini adânci și au semănat semințe bune în pământul limbii române, scaldat din plin în sângele și sudoarea neamului, - semințe, care odată cu primele raze ale libertății, au re-încolțit-, iar codul genetic bazat pe moștenirea lui Decebal, Bogdan și Ștefan, ale Hurmuzachilor, Aron Pumnul și Eminescu, Flondor și Nistor, au împrăștiat negura neștiinței și a fricii și au dat un imbold regăsirii tradițiilor strămoșești.

Încă până la căderea regimului comunist în Patria-Istorică, în condițiile statului totalitar sovietic în mai **1989**, la Cernăuți, sunt reluate tradițiile *„Societății Pentru Cultură și Literatură în Bucovina”*, – înființat în 1862 -, pe baza cărora a fost constituită *„Societatea Pentru Cultură Românească”* (pe atunci moldo-română) *„Mihai Eminescu”* (președinte-fondator, prof., membru de onoare al Academiei Române, Dr. Grigore Bostan, azi președinte în exercițiu – Arcadie Opaț). Abia peste un an apare organul Societății - Ziarul *„Plai Românesc”* (Redactor - poetul

Vasile Tărățeanu, azi redactor la „Arcașul”).

În 1990 sunt înființate societățile românești: *Societatea Cultural-Bisericească „Mitropolitul Silvestru”* (Președinte — părintele Mihai Ivasiuc), *Asociația Științifico-Pedagogică Republicană „Aron Pumnul”* (Președinte - doctor docent Aurel Constantinovici), *Societatea Foștilor Deportați „Golgota”* (Președinte — arhivistul Petre Grior), Societatea **doamnelor române creștine și democrate** (Președintă d-na Victoria Ivasiuc), **Alianța Creștin-Democrată a Românilor din Ucraina** (Președinte - medicul Constantin Olaru)⁴. Pe parcurs s-au fondat: **Clubul Cultural Sportiv „Dragoș-Vodă”** (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Director administrativ – Mihai Dârda, Președinte în exercițiu – Aurica Bojescu), **Editura „Alexandru cel Bun”** (Director – acad., Dr. Alexandrina Cernov), **Liga Tineretului „Junimea”** (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Președinte-fondator – Liviu Rusu, Președinte în exercițiu – Vitalie Zăgrea), **Fundația „Casa Limbii Române”** (Director – Vasile Tărățeanu), **Uniunea Scriitorilor** (Președinte Ilie Zegrea), **Centrul Bucovinean Independent de Cercetări Actuale** (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Președinte în exercițiu – Aurica Bojescu). În 2004 este înregistrată oficial **Uniunea Societaților Românești din regiunea Cernăuți „Pentru Integrarea Europeană”** (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, secretar executiv – Aurica Bojescu). Au apărut publicațiile – „Arcașul” (redactor – Vasile Tărățeanu), **ziarul republican „Concordia”** și **revista pentru copii „Făgurel”** (Simion Gociu), **revistele științifice „Glasul Bucovinei”** (Dr. Alexandrina Cernov) și „**Tara Fagilor**” (Dumitru Covalciuc), **ziarele „Junimea”** (Liviu Rusu) și „**Lumea-Cbir**” (Constantin Covalciuc) etc. În 2002 devine independent fostul ziar al autorităților „**Zorile Bucovinei**” (Nicolae Toma).

La 7 iunie 1992 are loc Primului Congres al Românilor-Moldoveni din Regiunea Cernăuți, în cadrul căruia a fost adoptat „**Programul de Dezvoltare Național-Culturală al Românilor**” (alcătuit în conformitate cu legislația ucraineană și internațională de către doctorandul (la acel moment) Ion Popescu și redactat de președinta la acel timp a societății „Mihai Eminescu”, Conferențiarul universitar dr. Alexandrina Cernov (azi director la editura „Alexandru cel Bun”), și care printre altele prevedea: „**acordarea statutului de limbă oficială limbii române în localitățile populate de români...**”, „**asigurarea editării unor reviste științifice și literare în limba română**”, „**editarea de anale științifice și monografii în diferite domenii în limba română**”, „**inaugurarea unui centru de cercetări științifice de românologie**”, „**pregătirea cadrelor de specialiști în România, Republica Moldova și în alte țări**”, „**inaugurarea unei biblioteci românești**”, „**asigurarea pentru generația tânără a studiilor medii de specialitate și superioare în limba română**”, „**deschiderea unei Universități românești**”, „**studierea limbii și literaturii române în toate școlile din localitățile românești, precum și în cele cu populație mixtă**”, „**deschiderea a noi clase și școli pentru români**”, „**asigurarea școlilor românești cu manuale și trecerea lor la programele pentru gimnaziile și liceele din România...**”, „

redeschiderea teatrului și filarmonicii românești la Cernăuți”, „organizarea unor festivaluri de muzică populară, ușoară și clasică românească”, “garantarea reprezentării în Parlament și organele executive centrale și locale” etc. Aceste revendicări, cu unele completări, au fost susținute și de cele 3 congrese ale intelectualității (1999,2000,2001).

În perioada 1994-2002 românii bucovineni prin persoana Dr.Ion Popescu au fost prezenți în Parlamentul Ucrainei, în 1994-1998 – în Adunarea Parlamentară de colaborare economică din bazinul Mării Negre, iar în 1996-2002 – în AP a Consiliului Europei. În 1998-2002 au avut 24 de deputați în Consiliul regional Cernăuți, după 2002 – doar Vasile Tărățeanu, Simion Gociu și Aurica Bojescu continuă să reprezinte în mod foarte competent interesele românilor din zonă în Consiliul Regiunea Cernăuți (ceialți deputați de origine română reprezintă partide diferite sau administrația de stat, **adică fac jocul administrației anti-românești**). ACDR-ul face parte din Uniunea Federativă a Minorităților din Europa, iar președintele ei – Constantin Olaru este membru al Consiliului consultativ al liderilor societăților etnice de pe lângă Președintele Ucrainei.

În regiunea **Cernăuți** ultimul recensământ a înregistrat **181.780 de români (114.555 de persoane s-au declarat români și 67.225 – moldoveni) sau 19,78%** din populația regiunii (în 1989 – **19,67%**) – cu **3.056** persoane sau cu **1,65% mai puțin** decât în 1989. Locuiau compact în suburbiile or.Cernăuți și în **108** de localități a regiunii și în anul 2000 aveau **86** de școli românești (**22** mii elevi) și **6** mixte (**1,8** mii elevi)⁵. **În 19 sate cu populație românească (în care chiar și în biserică se oficiază românește) existau doar școli ucrainene iar limba maternă nici nu este studiată (Colincăuți-Hotin – în 1989: 4.672 s-au declarat moldoveni și 21 români, Șișcăuți-Secureni – 1.064 moldoveni și 5 români, Cotileu-Noua Suliță – 1.454 moldoveni și 4 români, Valea-Cosminului-Hliboca – 907 moldoveni și 138 români, Ceahor-Hliboca – 1.095 moldoveni și 221 români ș.a.m.d.). Este de remarcat și trist-ironic că la începutul puterii sovietice (în anii 40) în regiune funcționau 114 școli mai multe, cu predarea în limba română.**

În satele cu populație majoritară românească bisericile ortodoxe și protestante oficiază în limba română.

**POPULAȚIA ROMÂNESCĂ ȘI FUNCȚIONAREA LIMBII ROMÂNE
ÎN CALITATE DE LIMBĂ MATERNĂ ÎN REGIUNEA CERNĂUȚI LA
05.12.2001 (pe raioane – în baza statisticii oficiale)**

Tabelul 2

Nr	Regiunea	Populația românească (cifre absolute)			Populația românofonă (cifre absolute)				
					Au recunoscut în calitate de L ₁ limba etniei sale (între persoanele ce s-au declarat moldoveni sau români)		Persoane aparținând altor etnii ce s-au declarat românofone, inclusiv au declarat în calitate de L ₁ limba:		Total populație românească
		Moldoveni	Români	Total populație românească	Moldovenească (inclusiv români)	Română (inclusiv moldoveni)			
	Ucraina	258.619	150.989	409.608	181.124 mold.:	138.522 români:	3.908 (601)	4.149 (2.790)	327.703
	Regiunea Cernăuți inclusiv:	67.225	114.555	181.780	61.598	105.296	846 (467)	3.563 (2.657)	171.303
	<i>Orașele (statut reg.):</i>								
	1. Orașul Cernăuți	3.829	10.553	14.382	2.427	7.515	130 (64)	191 (62)	10.263
	2. Or. Novodnistrovsc	98	30	128	44	11	3 (1)	1 (1)	59
	<i>Raioanele:</i>								
	1. Herța	756	29.554	30.310	511	29.435	5 (3)	368 (237)	30.319
	2. Hliboca (Adâncata)	4.425	32.923	37.348	3.882	28.890	383 (333)	250 (56)	33.405
	3. Noua Sulița	50.329	5.904	56.233	47.585	5.812	256 (57)	2.319 (2.264)	55.972
	4. Storojineț	307	35.095	35.402	218	33.312	11 (3)	424 (30)	33.965

5.	Hotin	5.102	59	5.161	4.971	37	25 (1)	4 (4)	5.037
6.	Securenii	1.681	43	1.724	1.440	17	14 (2)	0	1.471
7.	Chelmenet	477	25	502	378	14	10 (3)	0	402
8.	Zastavna	55	38	93	37	23	0	1 (1)	61
9.	Chițmani (Cozmeni)	88	116	204	56	55	8 (0)	2 (1)	121
10	Vijnița	58	196	254	34	165	0	2 (0)	201
11	Putila	20	19	39	15	10	1 (0)	1 (1)	27

După cum e și firesc, sufletul românismului din Ucraina este concentrat în capitala Bucovinei la Cernăuți. Aici strănepoții lui Burebista, Decebal și nepoții lui Ștefan cel Mare și Sfânt, călăuziți de moștenirea lui Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu, în ciuda tuturor greutăților, vor întreține vie făclia spiritualității neamului-martir românesc.

TRANSCARPATIA **(Nordul Maramureșului istoric)**

Majoritatea absolută din cei **32.152 de români maramureșeni din Transcarpatia** locuiesc într-un masiv compact între Tisa și Carpații ucraineni la frontieră cu România, fiind înconjurați de satele ucrainene (de ruteni sau huțani) și maghiare, dar sunt înglobați în două raioane teritorial-administrative vecine diferite Teaciv (**Teceu**) și Rahiv (**Rahău**). **Românii din Transcarpatia au devenit a treia etnie din regiune** (în comparație cu 1989 i-au depășit numeric pe **ruși** – numărul cărora a scăzut de la **49 de mii** în 1989 la **30.993 persoane** în 2001), fiind depășiți doar de **ucraineni** (inclusiv ruteni și huțani) – **1.010.127** persoane și **unguri** – **151.516**.

Cu toate că numeric populația localităților majoritare românești ar atinge cifra de peste 40 de mii de locuitori, cu toate acestea **nu a fost organizat un raion național-teritorial majoritar românesc. Românii**, constituind **12,4%** (în 1989 - **11,7%**) din populația raionului **Teaciv** (cel mai mare raion rural din Ucraina – **171,9 mii** de locuitori) și **11,6%** (în 1989 - **11,2%**) din populația raionului **Rahiv** (unul dintre cele mai mari raioane din Ucraina din punct de vedere teritorial și cu o populație de peste **90,9** de mii de locuitori), **locuiesc în cel mai compact areal românesc din Ucraina și constituie majoritatea absolută în 13 localități - 9 din raionul Teaciv (Teceu):** orașelul Soltvino (**Slatina**), localitățile Dibrova (**Apșa-de-Jos** cu cotul **Valea-Malului**), Glubochii Potoc (**Strâmtura**), Topcino (**Teteș**), **Podișor, Bescău, Cărbunești, Bouțul Mare și Bouțul Mic**) și **4 din raionul Rahiv (Rahău):** Belaia Țercovi (**Biserica Albă**), Srednee Vodeanoe (**Apșa-de-Mijloc**), **Plăiuț și Dobric**. Mai locuiesc români (într-un număr neînsemnat) în orașele **Ujgorod, Mucacevo, Teaciv, Rahiv** etc. Mai vorbesc românește, deși

mulți s-au declarat ucraineni, circa 40% din populația satului pe cale de ucrainizare Vodița (**Apșița Veche**), în satul Grușevo (aici a funcționat mănăstirea istorică românească din **Peri**), româna mai este vorbită în unile familii din satele raionului Vinogradovo, iar româna veche - de către circa **1-1,5 mii de „volohi-loșcarini”**, declarați și trecuți ca ucraineni sau romi, din satele **Mircea** de pe granița cu Slovacia (raionul **Velykyi Berezin**) și **Poroșcovo** de la poalele Munților Păduroși (raionul **Perecin**) din „**insulițele valahe**” (fără școală și biserică românească) - la 35 km la nord (Mircea) și la 45 km la nord-est (Poroșcovo) de Ujgorod, la 40 km între ele și circa 200 km – de masivul românesc de pe Tisa.

Românii din Transcarpatia au 11 școli cu predarea în limba română și 2 mixte, iar în **școala Nr.2 din Slatina** în anul 2000 au fost deschise primele clase de liceu.

În total în limba maternă română în anul școlar 2002/2003 erau instruiți **4.634 de elevi sau 2,3% din populația regiunii**. În aceste instituții lucrează **310** de cadre didactice, dintre care 173 aveau studii superioare complete, 10 – studii superioare incomplete și 118 – medii de specialitate (au absolvit școli pedagogice). Numai în anul de învățământ 2002/2003 în Universitatea de stat din Ujgorod (Catedra de Limba și Literatura Română), Institutul de Informatică, Economie și Drept de Stat din Ujgorod, Institutul Tehnologic din Mucacevo și Școala Muzicală din Ujgorod **30** de studenți-absolvenți ai școlilor românești din regiune, studiau limba română, încă **35** de absolvenți români își continuau studiile în instituțiile de învățământ din România.

În regiunea Transcarpatică pentru deservirea necesităților culturale ale românilor în mod oficial funcționează **7** cămine culturale cu **32** de colective **1.100** de artiști amatori, **2** școli muzicale – la Slatina și Apșa-de-Jos, **8** biblioteci cu un fond de **12.500** de cărți. Festivalul tradițional anual „**Mărțișorul**” se organizează și, prin rotație, ajunge în fiecare localitate românească cu participarea artiștilor din toate satele din zonă. Deși insuficient, dar în fiecare marți și joi apar emisiunile **TV** în limba română „**Zi cu zi**” și „**Telerevista Săptămânii**” (în total – **4,8 ore** pe lună), iar în fiecare zi – **radioemisiunea „Plaiul meu natal” (8,6 ore** pe lună). Deși neregulat, totuși a început apariția ziarelor „**Apșa**” și „**Maramureșeni**”, o parte dintre români sunt abonați la ziarul republican „**Concordia**”

Situația de la sfârșitul anului 2002 ne semnala, că în toate cele **101 de comunități confesionale ale românilor din Transcarpatia** serviciul divin se facea în limba română. Majoritatea credincioșilor români din zonă au devenit protestanți, cei mai mulți făcând parte din Organizația religioasă a **Martorilor Lui Iehova** (având **87** de comunități, **32** de case de rugăciuni și aproape **300** de servitori ai cultului – dintre care 2 cetățeni ai României), care sunt organizați **într-o singură regiune teocratică românească** din componența căreia fac parte **4 raioane teocratice**. Pierzând pozițiile tradiționale, pe locul doi au ajuns credincioșii **creștini-ortodoși** din cadrul Bisericii Ortodoxe Ucrainene (Patriarhatul Moscovei). Credincioșii ortodocși români au **7** parohii cu **6** biserici și **4** preoți (**1** – cetățean român), care oficiază în limba română și mai construiesc o biserică la Plăiuț (preotul nefiind român). În Transcarpatia mai există 2 comunități romano-

catolice și câte o comunitate de protestanți – Adventiști de ziua a șaptea și Creștini-baptiști, precum și o comunitate a Bisericii Nou-Apostolice, în care serviciul este oficiat în limba maternă de către 6 slujitori ai cultului – toți români.

Românii maramureșeni **nu sunt prezenți în Parlament** sau în **Consiliul regional**, dar, în schimb, au **10 deputați raionali** sau **0,9%** din numărul deputaților din regiune: **4** din cei 63 de deputați din Consiliul raional Rahău și **6** din cei 81 de deputați din Consiliul raional Teceu. Românii din zonă sunt **insuficient prezenți** și în **organele puterii executive** din regiune - din 3.359 de slujbași de stat din regiune doar **3** sau **0,09%** sunt români (toți de nivel raional: **2** sau **0,7%** în **Teacev** și **1** sau **0,5%** în **Mucacevo**)⁶.

Activitatea națională și social-culturală a românilor din Transcarpatia este reanimată și datorită celor 3 organizații oficiale: Societatea Social-Culturală a Românilor din Transcarpatia „**George Coșbuc**” (organizată în 1989 cu centru la Slatina, 5 filiale legalizate sătești, circa 1.500 membri, Președinte – Iurie (Gheorghe) **Opriș**, Societatea românilor din Transcarpatia „**Ioan Mihaly de Apșa**” (organizată în 1999 cu centru cultural la Biserica Albă, 8 filiale legalizate (2 raionale și 6 sătești), peste 100 de membri, Președinte – Vasile Gh. **Iovdi**) și **Uniunea Românilor din Transcarpatia „Dacia”** (organizată în 1999 cu centru la Apșa-de-Jos, 3 filiale legalizate, circa 100 de membri, organul de presă – ziarul „Apșa”, Președinte Ion Botoș).

În conformitate cu rezultatele oficiale, **21,3 mii de români** locuiau în raionul **Teaciv**, **10,5 mii** - în raionul **Rahiv** din teritoriul **nordului Maramureșului istoric** și doar circa **300** - în celelalte părți ale Transcarpatiei.

La 5 decembrie 2001 în total în raionul **Teaciv** au fost atestate **171,9 mii persoane**. **Ucraineni** au atins cifra de **143 mii persoane** sau 83,2% în comparație cu 81,9% în 1989 (semnalând o creștere de **105,7%**). **Românii** se plasează pe locul doi cu **21,3 mii persoane** sau **12,4%** (în 1989 cota lor era de 11,7%), înregistrând un spor de **110,4%**.

În raionul **Rahiv** locuiau **90,9 mii** de persoane, dintre care **76,2 mii** sunt **ucraineni** sau **83,8%** din numărul total al populației. Față de anul 1989 sunt într-o **creștere de 107,7%**. Au fost atestați doar **10,5 mii de români** sau **11,6%** din populația raionului (în 1989 -11,2%), înregistrând în 2001 un **spor de 109,2%** față de 1989.

Deoarece numărul românilor care locuiesc în afara comunelor majoritare românești tradiționale, după datele recensământului sunt doar numai **300**, aceasta a stârnit unele nedumeriri în rândurile românilor locali. De exemplu, ziaristul **Ion Huzău** se întreabă: „Unde sunt românii din **Grușevo-Peri, Teaciv, Bedeu, Ujgorod. Beregovo...** Sunt multe semne de întrebare referitor la numărul românilor din raionul **Rahiv** - doar **10,5 mii persoane**. Or, după datele noastre, neoficiale acest număr acoperă doar **Apșa-de-Mijloc și Biserica Albă**. Unde sunt cei din **Vodița-Plăiuț, Apșa-de-Sus, Velichii Bycikiv (fostul Bocicoiu)** etc. Oare din nou

se reîntoarce la principiul „Cine împarte (în cazul de față „Cine numără”) parte-și face””⁷

Cu toate acestea, totuși, nu este întâmplător faptul, că **românii** din Transcarpatia în **1989** într-o proporție de **98,2** la sută⁸ au declarat **româna** drept **limbă maternă și doar 0,7% - ucraineana, 0,5% - rusa și 0,5% - maghiara**. În zonele locuite astăzi tradițional compact de românii din Transcarpatia **asimilarea lingvistică artificială**, în condițiile actuale, **nu are sorți de izbândă**.

În comparație cu națiunile conlocuitoare, la **românii** maramureșeni (cu excepția ucrainenilor și romilor) se înregistrează creșterea sporului natural. De la recensământul din 1989 până la 5 decembrie 2001 numărul românilor a crescut de la **29.485** persoane la **32.100** - cu **2.615** persoane sau cu **8,9%**:

Tabelul 3

Naționalitățile principale	Mii persoane	În % din total		2001 în % față de 1989	Asimilarea lingvistică în 1989(%)
		1989	2001		
Pe regiune	1.254,6	100,0	100,0	100,7	3,5 %
Ucraineni	1.010,1	78,4	80,5	103,4	1,6 %
Unguri	151,5	12,5	12,1	97,3	2,8 %
Români	32,1	2,4	2,5	109,0	4,2 %
Ruși	31,0	4,0	2,5	62,7	1,8 %

După cum ne semnală statistica din 1989, din cei **29.485** de români din Transcarpatia **24.252** sau **82,25%** locuiau la țară (majoritatea orășenilor – în **Slatina**), **28.964** au declarat în calitate de **limbă maternă româna**, doar **198 (90** săteni din alte zone) - **ucraineana, 153 (67** săteni) – rusa și **170 (43** la sate) - altă limbă. Rezultatele noului recensământ au reconfirmat tendința.

După cum am putut observa din tabelul 5, **românii din Transcarpatia nu sunt predispuși să se asimileze** din punct de vedere lingvistic, iar sporul natural, locuirea tradițională la țară și funcționarea limbii materne în toate domeniile din zonă (peste 70% din români își desfășoară activitatea într-un mediu românofon) ne permit să constatăm, că la următorul recensământ (la 2010) **numărul oficial al românilor din zonă va crește considerabil și va atinge cifra de circa 41-42 de mii persoane**.

REGIUNEA ODESA (SUDUL BASARABIEI ȘI TRANSNISTRIA UCRAINEANĂ)

Majoritatea persoanelor care s-au declarat **moldoveni** în regiunea Odesa în 1989 trăiau la sate: din **144.534** persoane – **104.450** sau **72,3%** trăiau la țară. Limba naționalității în calitate de **limbă maternă** au recunoscut-o **114.650** persoane sau **79,3%**, dintre care **92.869** sau **81,0%** din **moldovenii neasimilați** trăiau la sate, **7.301** sau **5,05%** din **moldovenii** din regiune (dintre care **5.239** locuiau în satele în care nu mai existau școli cu predarea în limba maternă) au declarat în calitate de **limbă maternă ucraineana**, alții **22.230** persoane sau **15,4%** - **limba rusă** (majoritatea – **16.147** sau **72,6%** din moldovenii rusofoni trăiau în orașe) și numai **353** au declarat în calitate de limbă maternă **altă limbă** (inclusiv și **limba română**). Din cei peste **29,5 mii** de moldoveni educați în sânul altei limbi doar **9.474** sau **32,11%** din cei porniți pe calea înstrăinării mai posedau și limba naționalității sale.

La recensământul din 2001 moldoveni s-au declarat doar **123.751** de persoane sau cu **20.783** sau **14,38%** **mai puțin** decât în 1989. Era și firesc ca majoritatea celor care foloseau rusa sau ucraineana în calitate de limbă maternă și de conversație să și se autoidentifice din punct de vedere etnic delarându-se ca fiind de naționalitatea care corespunde limbii materne - din cei peste **29,5 mii** moldoveni ruso- și ucrainofoni din regiune **mai mult de 2/3 au refuzat la naționalitatea de moldovean: orașenii** preponderent în favoarea **rusificării, sătenii – ucrainizării** (moldoveni s-au declarat doar majoritatea celor **9.474** care în 1989 mai cunoșteau limba strămoșilor). La recensământul din 2001 doar **90.690** sau **73,28%** **dintre moldoveni din regiunea Odesa au declarat „limba moldovenească” drept maternă**, în schimb **22.664** sau **18,31%** au declarat drept maternă **rusa, 9.474** sau **7,66%** – **ucraineana, peste 800** **0,65%** – **bulgara** și doar de **23** sau **0,02%** dintre persoanele care s-au declarat moldoveni au fost recunoscută drept limbă maternă **limba română. Despre „românizare” nici nu putea fi vorba.**

Populația românească moldovenească din regiunea Odesa, în majoritatea ei, la 5 decembrie 2001 locuia în satele rămase ca niște insulițe înconjurate de satele bulgărești și ucrainene din zona basarabeană (învecinate, mai aproape de Dunăre în zona Vilcovului și Chilieii, și cu câteva sate de ruși-lipoveni, iar mai aproape de granița cu Republica Moldova – și câteva sate de găgăuzi) și ucrainene din cea transnistreană. Majoritatea moldovenilor locuiau în sudul Basarabiei între Nistru și Dunăre.

În biserici limba maternă aproape că nu se folosea⁹.

În regiune la 1.09.2002 funcționau **18** școli: **9 școli naționale (174 clase)** și **9 școli mixte (122 clase)** - cu predarea în **limba română 6.386 de elevi** erau instruiți în limba maternă, în **9 școli mixte (31 de clase)**, iar în **7 școli (74 de clase)** cu

predarea în limba ucraineană **1.715 elevi studiau limba română în calitate de obiect** obligatirii, iar **500** de elevi studiau româna **facultativ**.

Numărul școlilor naționale și al elevilor se împuținează mereu. Dacă în **18** școli în anul de studii 1999/2000 **7.243** de elevi erau instruiți în limba maternă - ceea ce constituia **2,4%** din toți elevii din regiunea Odesa, atunci în 2001/2002 - **7.210** sau **2,1%**, iar în 2002/2003 maximul total doar de **8.601 elevi** (inclusiv **1.715** ce studiau româna ca obiect și **500** - facultativ) sau **2,5%** din toți elevii regiunii se familiarizau cu limba maternă și în școală . Deoarece populația matură moldovenească constituie **5,04%** din populația regiunii - reese, că **mai mult de jumătate din copiii persoanelor ce s-au declarat moldoveni nici nu studiază limba maternă** și doar circa **42%** din copiii moldovenilor sunt instruiți în limba lui Eminescu în școală.

În anul de studii 2002/2003 în regiunea Odesa lucrau **210 profesori de limba și literatura română**. Peste **90%** aveau studii superioare, **29** dintre ei categoria superioară, **59** - I categorie și **62** - categoria II. Aproape **40%** erau în vârstă de până la **30** de ani. În anii 1993-2002 au fost trimiși la studii în **Republica Moldova 342** de absolvenți ai școlilor naționale. În **România** în această perioadă, pe deasupra cotei inițiale, au plecat **350** de absolvenți¹⁰. Cadrele didactice cu specialitatea „Limba Română” sunt pregătite la **Universitatea Umanistică de Stat din Izmail** și la **Liceul pedagogic din Cetatea Albă**.

În regiune funcționau **31 de colective artistice: 11 tarafuri muzicale** (în satele **Orlovca, Limanscoie și Dolinscoie** din raionul Reni, satele **Novosel's'che și Dmitrovca** (2) raionul Chilia, satul **Utconosovca** (2) raionul Izmail, satul **Novosilivca** raionul Sărata și satul **Stara Cul'na** raionul Kotovski-Transnistria), **7 colective de dansuri populare** (în **Orlovca-Reni, Dmitrovca-Chilia, Crutoiarovca-Cetatea Albă, Oziornoe-Izmail, Ivanceanca-Tatarbunar, Stara Cul'nea-Kotovsk și Lipetche-Kotovsk**), **7 colective de artiști amatori și coruri populare** (**Dolinscoie-Reni, Furmanovca-Chilia, Dmitrovca-Chilia, Borisovca-Tatarbunar, Glubocoe-Tatarbunar, Stara Cul'nea-Kotovsk și Gavânosî-Krasnookneansk-Transnistria**) și **6 colective de folclor** (**Lipetche-Kotovsk, Novosel's'che-Reni, Dolinscoe-Reni, Limanscoe-Reni, Plavni-Reni și Orlovca-Reni**).¹¹ Apar, cei drept, nu prea regulat și insuficient radioemisiunile „**Actualități**” (30 minute pe săptămână), „**Felicitări**” (50 minute), la TV sunt rezervate 2,87 ore pe lună pentru emisiunile în limba maternă, apare deasemenea emisiunea „**Plai natal**” (45 minute pe săptămână). Câteva sute de persoane s-au abonat la ziarul „**Concordia**”, la 24 august 2002 a apărut primul număr a ziarului neînregistrat „**Ziarul Tineretului Moldovean**” cu un tiraj de 100 de exemplare.

Moldovenii din regiunea Odesa, după alegerile din 2002, sunt reprezentanți în **Parlamentul** ucrainean de către socialistul **Vasile Țuşco** (din 1994 până în prezent) și nu sunt reprezentați în Consiliul regional. În organele reprezentative moldovenii sunt prezenți atât în zona basarabeană, cât și în transnistria și au **3**

deputați orășenești (în Ananiev, Kotovski și Iujne-Odesa) , 65 deputați raionali (Ananiev – 5, Cetatea Albă – 6, Izmail – 11, Chilia – 5, Sărata – 8, Șireaev – 3, Tatarbunar – 8, Rozdil’ne – 3, Mâcolaiusc – 5, Krasnookneansk – 2, Kotovski – 9) și 509 consilieri de orășel și de sat (pe raioane: Ananiev – 42, Cetatea Albă – 28, Bileaeu – 10, Velico-Mihailovsc – 17, Izmail – 91, Chilia – 61, Sărata – 71, Șireaev – 13, Tatarbunar – 33, Frunze – 7, Rozdil’ne – 18, Mâcolaiusc – 16, Liubașivca – 17, Krasnookneansk – 21, Kotovski – 62, Kodyma – 2). De date referitor la prezența moldovenilor în organele executive nu dispunem.

În regiunea Odesa activează oficial doar 4 organizații naționale: **Asociația Moldovenilor „Luceafărul”** (Președinte Anatol Fetescu)¹², **Organizația Regională Odesa A Alianței Creștin-Democrate a Românilor din Ucraina – ACDR** (Președinte Petru Șchiopu), **Organizația Raională Sărata a ACDR-lui** (Președinte Ștefan Pinteac) și **Societatea Românilor din raionul Tatarbunar „Valul lui Traian”** (Președinte Nicolae Moșu).

În raioanele cu o importantă minoritate moldovenească se observa o îngrijorătoare scădere a numărului de locuitori. Bunăoară, în raionul **Chilia** de la **66,5 mii** locuitori în 1979 în 1989 numărul populației a scăzut la **65,6 mii**, iar în 2001 – la **58,7 mii**; în raionul **Reni**: de la **42,4 mii** – la **41,1 mii** – și la **39,9 mii**; raionul **Tatarbunar**: de la **47,6 mii** – la **44,4 mii** – și la **41,4 mii**. **Sporul natural pe regiune a scăzut în medie cu 6,4 %**. Ținând cont doar de acest fapt, numărul moldovenilor ar fi fost scăzut doar cu **7.330 persoane** și *nu ar fi coborât mai jos de cifra de 137,2 mii persoane, însă recensământul a înregistrat doar 123,7 mii, sau cu 13,5 mii persoane mai puțin dec’t era corect.*

Frații noștri moldovenii din regiunea Odesa sunt supuși atât tendinței scăderii sporului natural¹³, cât și procesului asimilării.

Tabelul 4

Naționalitatea	Mii persoane	În % din total		2001 în % față de 1989	Asimilarea lingvistică în 1989(%)
		1989	2001		
Pe regiune	2.455,7	100,0	100,0	93,6	20,8 %
Ucraineni	1.542,3	54,6	62,8	107,6	35,8 %
Ruși	508,5	27,4	20,7	70,7	1,0 %
Bulgari	150,6	6,3	6,1	90,9	8,3 %
Moldoveni	123,7	5,5	5,0	85,6	20,7 %
Găgăuzi	27,6	1,0	1,1	100,9	85,4 %
Evrei	13,3	2,6	0,5	19,4	15,8 %

După cum am putut observa, **confrății din regiunea Odesa sunt mai activi din punct de vedere social-politic și mai puțin din punct de vedere național-cultural – încă o premiză pentru înflorirea asimilărilor.**

Dacă aceste tendințe nu vor fi stopate – la următorul recensământ **moldovenii** își vor menține **poziția 4** în regiune, însă numărul și cota lor va scădea simțitor. După estimările noastre, **dacă nu se vor activa din punct de vedere a afirmării conștiinței identitare naționale** (indiferent cum – fie în calitate de români, fie - de moldoveni), numărul persoanelor **românofone** din regiunea Odesa, **care se vor declara moldoveni sau români** la următorul recensământ, nu va depăși cifra de **107-110 mii** de persoane.

Comparând situația persoanelor care s-au declarat **români din Transcarpatia** cu a celor care s-au declarat **moldoveni din regiunea Odesa** vom constata: **cei ce se declară români sunt mai rezistenți în fața asimilărilor.**

POPULAȚIA ROMÂNOFONĂ DIN ALTE ZONE ALE UCRAINEI

Mulți moldoveni locuiau și în regiunile **Nikolaev, Herson, Kirovograd, Donețk** ș.a. **Anton Rațiu** în monografia sa „**Românii de la est de Bug**”¹ menționa existența populației românești din aceste zone remarcând: „**ceea ce m-a șocat și m-a surprins deosebit de plăcut, poposind prin acele părți cu așezări românești de băștinași din îndepărtatul spațiu de la sud de Kiev sau Uman, de lângă Pervomaïsk sau Kirovograd, de pe lângă Vosnesensk sau Cherson, Crivoi-Rog, Zaporojie, Dnepropetrovsk, din Crimeea, dinspre Caucaz sau Donbas, a fost faptul că, stând de vorbă cu ei, nu puteai să nu observi identitatea acestor așezări, atât ca structură materială, cât și spirituală cu așezările din Transnistria, județele Râbnița, Tiraspol, Grigoriopol, Dubăsari, Balta, Oceakov, Ananiev, sau cu altele, din Moldova și chiar din Ardeal sau Munții Vrancei**”. El semnala că în **1941-1943** a descoperit **25 de sate dincolo de Bug** cu populație românească. Din „**insula etnică**” de pe malul stâng al Bugului din fostele județe **Voznesensc, Pervomaïsc și Nivcolaev** făceau parte 18 comune: **Constantinovca, Alexandrovca, Bulgarca, Racova, Noua Grogorievca (fosta Târgu Frumos), Arnautovca (fosta Vizireni), Belousovca, Mărculeasa, Șerbani, Solona, Șerbulovca, Noua Odesa, Gasparevca, Sebeneț-Elaneț, Perisadovca, Lisaia Gora, Lozovata, Moldovanca**. Din județele limitrofe mai făceau parte următoarele comune românești: **Dobreanca, Lipneasca, Pisciani-Brod, Novo-Ucrainca, Velica-Visca, Panciova, Martînoșa, Kanij și Grușcoie-Goroțcaia. Români (moldoveni) au mai fost atestați în Crimeea** (informatoare - Maria Jacot, Varvara Budei, Ana Jombu - din familiile de mocani din **Balacليا**), pe coasta **Mării Azov, în Caucaz (comuna Moldovanscaia – la 7 km de gara Krîmscaia – comuna a fost „repatriată” în județul Cetatea Albă), în fostele județele Berdeansc, Dnepropetrovsc, Zaporojie, Melitopol, Mariupol, Donețk, Taganrog, etc.** Erau semnalate comunele **Dunaevca (fosta Dunăreni) cu secție „moldovenească” la școala din sat la 1928-1929, Agelpa și Constantinovca din Județul Melitopol, Novoignatovca Județul Mariupol** (cu 18 elevi și 4 învățători la secția „moldovenească” a școlii din sat la **1931**, trei absolvenți (Axenia Belibont, Vasile Tomuza (Tomuța) și Alexandru Saranu (Țăranu) ai căreia ș-au

continuat studiile la Balta, și cu 2 biblioteci cu 1.250 volume, inclusiv 600 – la „secția moldovenească” – comuna a fost repatriată în comuna Sărata Județul Cetatea Albă în locul germanilor care fuseseră colonizați în Polonia), **Cuțuvenca Județul Berdeansc, Ivanovca Județul Donețk, Suboți Județul Znamenca**¹⁴.

În prezent, în afară de regiunile Cernăuți, Odesa (zona basarabeană) și Transcarpatia, **școli cu predarea sau studierea limbii române în alte regiuni nu există**. Cei ce se mai declară „moldoveni”, de obicei, sunt de o vârstă medie și înaintată, copiii și nepoții (**ca și în situația fraților noștri aromâni din Grecia**) deja s-au deznaționalizat, declarându-se ucraineni.

În zona **Transnisriei**¹⁵, pe întreg teritoriul fostei **Republici Autonome Moldovenești**¹⁶, în regiunile **Kirovograd, Nicolaev**, în unele localități moldovenești din zona de până la și dincolo de **Bug**¹⁷ etc. în anul de învățământ 1929-30 funcționau **121 școli „moldovenești”** (adică - românești)¹⁸, iar numărul maximal al „școlilor moldovenești” care funcționau aici până la războiul din 1941-1945 a atins cifra de **163!** La 1 octombrie 1926 în această zonă mai funcționau **52 de consilii satești moldovenești**, în **1929 – 90!** În anul 1927 **2.336** de **moldoveni** din această zonă erau **deputați** în consiliile satești, **63** – orășenești, **77** – erau primari, **371** – consilieri raionali și **25** – de voloste (județ): ce nu s-ar spune, dar proporționalitatea la nivel local puterea sovietică respecta! Astăzi această zonă a devenit **zona asimilării ireversibile: nu există nici o școală sau biserică românească**.

După 1989 în mai multe regiuni, în care românii nu erau considerați drept grup etnic important – și, deci, nu putea fi vorba de „trecerea” moldovenilor la „români”¹⁹, - numărul moldovenilor a scăzut simțitor. **Numărul moldovenilor a scăzut** chiar și în regiunile în care locuiau tradițional²⁰. În regiunea **Odesa** – cu **20,8 mii** de persoane sau **14,4%**, în regiunea **Cernăuți** – cu **17,3 mii** persoane sau cu **20,5%**, în **Donețk** – cu cel puțin **6,2 mii** persoane sau **46,2%**, **Nicolaev** – cu **3,5 mii** sau **21,0%**, în **Kirovograd** – cu **2,4 mii** sau **22,63%**, în **Herson** – cu **1,4 mii** sau **25,6%**²¹. A scăzut cota moldovenilor și în toate celelalte regiuni²²

Populația românească (românii și moldovenii) împreună cu populația românofonă aparținând la alte etnii (care declarând în calitate de limba maternă limba lui Eminescu și-au declarat o altă apartenență națională) atinge cifra de **417.665** de cetățeni ai Ucrainei: **258.619** din persoanele care s-au declarat „**moldoveni**” și **3.908** de cetățeni care au recunoscut în calitate de limbă maternă „limba moldovenească” cu toate că „după naționalitate” nu s-au declarat

„moldoveni” (în total **262.527** de cetățeni ai Ucrainei s-au declarat ori „moldoveni” sau au recunoscut „limba moldovenească” **drep limbă maternă**), încă **150.989** de cetățeni s-au declarat „români” și **4.149** au declarat „limba română” în calitate de limbă maternă cu toate că „după naționalitate” nu s-au declarat „români” (în total **155.130** persoane s-au declarat „români” sau au declarat în calitate de limbă maternă „limba română”). În acest context **ajungem la concluzia: că atât din punct de vedere etnodemografic** (componenta etnică), **cât și din punct de vedere socio-lingvistic** (situația lingvistică și funcționarea limbii) **populația românofonă** (cei ce s-au declarat „români” și „moldoveni” ori au declarat limba română (sau „moldovenească” în calitate de limbă maternă) **deține locul 3 dintre toate grupurile etnice sau lingvistice din Ucraina**, fiind întrecuți doar de **ucrainofoni și ucraineni, rusofoni și ruși**.

Totodată putem constata că din totalul de 409.608 persoane aparținente la etnia lui M.Eminescu **86.571** sau **21,14%** **nu mai recunoșteau în calitate de limbă maternă limba strămoșilor**. Din totalul de **258.619** persoane care s-au declarat „moldoveni” - **181.124** au recunoscut în calitate de limbă maternă „limba moldovenească” și **2.790** – „limba română”, aică **74.705** sau **28,9 %** **dintre persoanele care s-au declarat „moldoveni” nu mai recunoșteau în calitate de limbă maternă limba strămoșilor**. Din totalul de **150.989** persoane care s-au declarat „români” – **138.522** au recunoscut în calitate de limbă maternă „limba română” și **601** - „limba moldovenească”, aică **11.866** sau **6,86 %** **dintre persoanele care s-au declarat „români” nu mai recunoșteau în calitate de limbă maternă limba română**.

Rezultatele recensământului din 2001 ne semnalau existența conaționalilor noștri în regiunile **Hmelnițchi** – 1.353 de moldoveni și 167 români, **Lvov** – 781 moldoveni și 148 români, **Sumî** – 778 moldoveni și 50 români, **Cernigov** – 700 moldoveni și 83 români, **Ivano-Francovsc** – 557 moldoveni și 118 români, **Rovno** – 364 moldoveni și 66 români, **Ternopol** – 356 moldoveni și 93 români, **Volân** – 303 moldoveni și 30 români. În regiunea **Transcarpatică** mai locuiau 516 persoane care sau declarat **moldoveni**. **Românii** mai locuiau în **Republica Crimeea** – 268, în regiunile **Odesa** – 724 persoane, **Donețc** – 372, **Dnepropetrovsc**²³ – 270, **Kiev** – 233, **Herson** – 206, **Zaporojie** – 204, **Harcov** – 164, **Nicolaev** – 162, **Kirovograd** – 139, **Jitomir** – 137, **Vinnița** – 132, **Lugansc** – 121, **Poltava** – 95 și **Cercasî** – 72, în orașele **Kiev** – 203 și **Sevastopol** – 35.

Pentru a întregi imaginea privind numărul și tendințele etnodemografice ale populației românești din Ucraina ne vom adresa și datelor privind sporul natural și tendințele de asimilare²⁴ în principalele regiuni ale Ucrainei.

Sporul natural și asimilarea românofonilor din Ucraina în ultimii 12 ani
(în cele mai importante regiuni din punct de vedere numeric a populației românești)

Tabelul 5

Regiunea (s-au declarat: români/moldoveni)	Numărul total		Soldul 1989/2001		Au recunoscut drept maternă limba etniei ²⁵		Asimilarea %
	1989	2001	cifre	%	cifre	%	
Transcarpatia (români)	29.485	32.152	+2.667	+9,05	31.860	99,09	0,91
Cernăuți (români)	100.317	114.555	+14.238	+14,19	105.763	92,33	7,67
Cernăuți (moldoveni)	84.519	67.225	-17.294	-20,46	64.255	95,58	4,42
Odesa (moldoveni)	144.534	123.751	-20.783	-14,38	90.713	73,30	26,7
Nicolaev (mold.)	16.673	13.171	-3.502	-21,00	7.194	54,62	45,38
Kirovograd (mold.)	10.694	8.274	-2.420	-22,63	4.876	58,93	41,07
Donețk (mold.)	13.332	7.171	-6.161	-46,21	1.090	15,20	84,80
Dnepropetrovsk (mold.)	6.636	4.398	-2.238	-33,73	1.498	34,06	65,94
Lugansk (mold.)	5.785	3.252	-2.533	-43,79	653	20,08	79,02
Herson (mold.)	5.618	4.179	-1.439	-25,61	1.757	42,04	57,96
Rep.Crimeea (mold.)	6.609	3.761	-2.848	-43,09	1.171	31,13	68,87
Harikov (mold.)	3.746	2.462	-1.284	-34,28	792	31,17	68,83
Zaporojie (mold.)	3.429	2.476	-953	-27,79	692	27,95	82,05
or. Kiev (mold.) ²⁶	3.186	1.927	-1.259	-39,52	641	33,26	66,74
Poltava (mold.)	2.737	2.562	-175	-6,39	1.390	54,25	45,75
Cercasî (mold.)	1.813	1.617	-195	-10,76	828	51,21	48,79
Jitomir (mold.)	1.434	1.425	-9	-0,63	704	49,40	50,60
Vinnița (mold.)	3.326	2.944	-382	-11,49	1.698	57,68	42,32
reg. Kiev (mold.)	1.799	1.515	-284	-15,79	746	49,24	50,76
or. Sevastopol (mold.)	1.140	801	-339	-29,74	217	27,09	62,91

După cum putem observa din tabelul de mai sus, numărul conaționalilor noștri este în creștere doar în regiunile Transcarpatia și Cernăuți (români) - fenomenul se lămurește prin nivelul scăzut al asimilării lingvistice, locuirii compacte și funcționării limbii materne la nivel de familie, școală și biserică. Scăderea numerică a persoanelor declarate „moldoveni” se lămurește prin nivelul înalt al asimilării lingvistice, insuficiența folosirii limbii materne în școală, biserică și în calitate de limbă principală de conversație.

Suntem, totuși, optimiști – și optimismul nostru se bazează pe orientarea Ucrainei spre integrarea europeană, unde, mai devreme sau mai târziu, ne vom

reîntâlni cu frații noștri- . În această direcție acționează și românii din Ucraina. Fiind cetățeni loiali ai statului ucrainean își revendică în permanență drepturile firești de a fi români, de a se considera populație autohtonă, de a se bucura de standardele europene în domeniul drepturilor omului, de drepturile și libertățile fundamentale ale minorităților etnice.

Viața va continua. Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu!

Pentru a asista confracții români din Ucraina la redeșteptarea și menținerea națională, contactați Doctorul Ion Popescu de la „**Centrul Bucovinean Independent de Cercetări Actuale**”, Cernăuți

Adresa dumnealui este:

centrul-bucovinean@yandex.ru (la Centru) sau
bukovina_center@hotmail.com.

Bibliografie :

¹ Vezi, de exemplu, **Din istoria ținutului natal (regiunea Cernăuți)**: Carte de istorie pentru elevi, studenți /D.Dragnev, Șt.Purici, C.Ungureanu, I.Gumenâi. – Cernăuți, 2003. – P.10-38.

² În anul **1926** Crimeea, Transcarpatia, Ucraina apuseană (Galiția și Volyn), nordul Bucovinei, Ținutul Herța, nordul și sudul Basarabiei nu erau în componența Ucrainei. Vezi: **V.L. Naulko. Etnicinăi sclad naselenea Ucrainsicoidi RSR.** – Kîiv: Naucova dumca, 1965. La 1959 toți nemții și tătarii din Crimeea erau deportați de pe teritoriul actual al Ucrainei (au mai fost deportați armenii, nemții și bulgarii din Crimeea, deportări au avut loc și în rândurile ucrinenilor, polonilor, ungarilor și, bineînțeles – ale românilor). Statistica oficială ucraineană continuă să ne despartă în “români” și “moldoveni”: maramureșenii, bucovinenii și regățenii herțeni – sunt trecuți la „români”, iar basarabenii și transnistrenii – la „moldoveni”; în același timp, toți rutenii („rusinii”), alături de huțani, boici, lemci etc. sunt trecuți la ucraineni.

³ În 1937-1938 **1.496** din cele **1.530** persoane (care s-au declarat români la recensământul din 1926) au fost reprimite.

⁴ Peste un an și ceva de activitate fructuoasă Societățile „Mitropolitul Silvestru” și „Doamnele române”, au fost fortate sa-si inceteze activitatea.

⁵ În 1999/2000 în raionul Hliboca datorită eforturilor părinților și deputaților români de diferite nivele au fost deschise două școli românești – la **Corovia** și la **Poieni-Regat**. Însă în 2001/02 liceul din **Noua Sulița** (în oraș locuiau 3.193 de moldoveni și 125 români) a devenit mixt, iar în 2002/03 a fost închisă școla românească din **Camenca**-Hliboca (854 români, 32 moldoveni și 4752 ucraineni) și au devenit mixte școala din **Băhrinești** –Hliboca (1.340 români, 20 ucraineni și 12 moldoveni) și **Forosna**-Noua Sulița (956 moldoveni, 1 român, 80 ucraineni) - din 2003/04 – și școla din **Boian**!

⁶ Fostul deputat regional **Vasile Iovdii** (până la 2002) a candidat la alegerile din 2002 pentru Parlament din partea circumscripției electorale Rahiv, în componența căruia pentru prima dată au fost incluse și toate satele cu populație majoritară românească, dar „plasându-se pe locul 2” – a pierdut.

⁷ **Ion Huzău. Mai mulți bucuroși decâti supărați...//Concordia.** – Anul 9. - Nr. 5 (377). – P. -1,4.

⁸ Pentru ai egala cu românii la acest capitol, la ucrainenii din Transcarpatia au fost incluși și **peste 10.000** de persoane, care s-au declarat **ruteni (rusini)**, care aproape într-o proporție de 100,0% declară drept maternă limba etniei sale, atingând astfel aceeași cotă de **99,2%**.

⁹ În comparație cu Transcarpatia, în regiunea Odesa preoții locali sau cei veniți din România ori Moldova și încearcă să predice în limba română sau să trecă la administrația confesională românească sunt siliți să parăsească parohiile, cum,de exemplu, s-a procedat în cazul părintelui **Nicolae Asargiu** din Dolinscoe (**Anadol**), părintelui **Anatolie Crâstea** din Camășovca (**Hagi**

Curda). La Cernăuți analogic s-a procedat cu părintele **Ioan Olevici** din **Ceahor** (sat semiucrainizat din raionul Hliboca cu școală ucraineană, dar cu biserică românească, în care o parte din români la recensămintele sovietice erau înscrși arbitrar ca moldoveni sau ucraineni) etc.

¹⁰ De exemplu, în anul 2002 la cota de 9 persoane România a acceptat 18 studenți.

¹¹ **După război toate satele moldovenești au fost rebotezate în rusă sau ucraineană:** Eschipolos a devenit Glubocoie, Hagi-Curda – Camășovca, Barta – Plavni, Ceașmir – Prioziornoe, Chitai – Cervonâi Iar, Cartal – Orlovca, Frecăței – Limanscoe, Mangiu – Mineailovca, Satu Nou – Novosel's'che sau Novoselivca, Dumitrești – Dmitrovca, Erdec-Burnu – Utconosovca, Babele – Ozeornoe, Frumușica Veche – Staroselie, Bulboaca – Cotlovina, Anadol - Dolinscoe ș.a.m.d..

¹² Din păcate, de la momentul înființării asociației până în prezent, Președintele asociației moldovenilor luptă, preponderent, doar într-o direcție – contra „românizării” moldovenilor, ignorând pericolul asimilării lingvistice prin reducerea numărului de elevi din clasele și școlile naționale.

¹³ **Cu excepția raionului Sărata** și a localităților raioanelor din imediata apropiere de Dunăre și frontiera cu România – Reni, Ismail, Chilia și a unor localități din alte raioane (lucru datorat existenței vieții național-culturale datorită funcționării neformale a secțiilor de cultură din cadrul organelor de stat raionale, a formațiunilor de artiști amatori din localități, a activității societăților culturale locale, relațiilor frecvente cu Țara, recepția emisiunilor de Radio și TV în limba maternă, instruirea în școlile naționale sau studierea limbii materne din cadrul școlilor mixte, perspectiva de ași continua studiile în limba maternă la Universitatea din Izmail și posibilitățile de a pleca la studii în România și Moldova).

¹⁴ Vezi: **Anton Rațiu . Români de la est de Bug**. – București: Editura Fundației Culturale Române. – 1994. – P. 22-42, 65 - 70.

¹⁵ **În 1917 pentru românii (moldovenii) transnistreni se rezervase chiar 4 locuri (parlamentare) la Rada Centrală de la Kiev. Un număr însemnat de moldoveni era semnalat în guberniile Podolia și Herson.** Vezi: **Ion Nistor. Problema ucraineană în lumina istoriei**. – Rădăuți: Editura Septentrion, 1997. – 330 pag. – P.187, 191.

¹⁶ Vezi monografia: **Leonid Reaboșapco. Pravove Stanovășce naționalinâh menșân v Ucraini** (1917-2000). – Lviv: Vădavniâciâi țentr LNU im. Ivana Franca, 2001. – 484 pag.

¹⁷ Vezi studiul lui **Anton Rațiu . Români de la est de Bug**. – București: Editura Fundației Culturale Române. – 1994. – 176 pag., în care, la pag. 17-18, cercetătorul relatează: „Documentele de arhivă împreună cu informațiile orale au arătat limpede că o bună parte din românii băștinași din spațiul geografic de dincolo de Bug au fost colonizați în două etape. Cea mai masivă colonizare atestată documentar se pare că a fost organizată din ordinul împărătesei Ecaterina a II-a a Rusiei, prin care au fost dislocați românii din sudul Basarabiei, în afară de cei colonizați în jurul Kievului, proveniți din Ardeal, din jurul Aradului.

După Războiul Crimeei, tătării, care populaseră aceste ținuturi, le părăsesc, creând un vid de locuire. Țarina, în dorința de a nu lăsa sudul Ucrainei nepopulat, aduce, uneori forțat, grupuri compacte de români din sudul Basarabiei.

Acești coloniști, între douăzeci și cinci și patruzeci de familii pentru fiecare așezare nou înființată, au format nucleeele românești care, atunci când au fost cercetate (1942-1944), adică după exact cinci generații de la colonizare, nu numai că nu fuseseră înghițite în masa de slavi, dar ajunseseră la câteva sute de familii, cu câteva mii de suflete vorbind românește până la ultimul copil. Graiul moldovenesc din perioada colonizării, „îmbogățit” doar cu unele cuvinte slave - neologisme, introduse în vocabularul lor o dată cu progresul tehnic.

Au urmat o serie de colonizări din Basarabia, mai mici ca grupuri de persoane, repartizate acolo după trebuințele Imperiului. Ultima colonizare, și cea mai recentă categorie de coloniști, se pare că a fost formată din ciobani ardeleni, plecați în diferite perioade istorice, cu turmele de oi, pe cont propriu, din Țara Bârsei, din Țara Făgărașului, a Sibiului etc., care, în căutare de pășuni, au trecut Nistrul și Bugul și s-au așezat, cei mai mulți, în Crimeea, pe coasta Mării Azov, până în Caucaz sau în regiunea carboniferă a Donbasului, precum și prin alte regiuni, fără să mai vorbim de o parte destul de numeroasă care, mai târziu, s-a stabilit prin orașe (în orașul Melitopol, la aproximativ

patruzeci de kilometri la nord de coasta Mării Azov). La data cercetării, micul și unicul restaurant din localitate se numea București.

Până atunci, românii băștinași din acest spațiu geografic nu aveau conștiința că sunt români. Se considerau moldoveni de origine slavă, așa cum li se inoculase de către autoritățile sovietice. Ei înșiși își spuneau moldoveni, și în nici un caz români. Acest lucru era normal, întrucât, la data colonizării lor, pe timpul Ecaterinei a II-a, unirea Moldovei cu Muntenia încă nu se înfăptuise. Până la data unirii sub Al.I.Cuza, fiecare din cele două provincii, Moldova și Muntenia, era o țară diferită. Ei fiind colonizați din Moldova (Basarabia), era firesc să-și spună moldoveni!¹⁸.

¹⁸ Vezi: **L.Lazarenko. Dosvid movnzh politik svitu i ukrainsika perspektiva: informaționo-analitzcinii oglead**// Ukrainsika mova. – Kîiv, 2003, Nr. 4. – P. 3-33. – P.12; Naționalini menșînî Ukrainî 1920-1930-ti rokî: Istoriko-kartograficinii atlts. – Kîiv, 1996. – P. 4, 53-98.

¹⁹ Cu excepția regiunii Cernăuți, unde au revenit la numele de români mai multe persoane care au fost trecute arbitrar la rubrica „moldoveni” în anii puterii sovietice, mai ales în satele din Bucovina din fostele raioane Cernăuți și Sadagura

²⁰ **În 1924 în Republica Autonomă Moldovenească** (creată în Transnistria în limitele Ucrainei) populația moldo-venească constituia **34,2% (172,6 mii persoane)**, iar cea ucraineană – 48,7%. În afara autonomiei numai în regiunea Kirovograd (o parte a guberniei Elisevetgrad - n.n.) în **1926** au fost înregistrați **28 mii moldoveni** (în 1970 – doar – **6,6 mii**). **Vezi: Rudnițika T. Etnicini spilinoți Ucrainî: tendenții soțialinih zmin.** – Kîiv, 1998. – 175 s. – P. 65.

²¹ Multe localități moldovenești s-au ivit între Nistru și Bug spre sf. sec.XVIII – înc.sec. XIX, când guvernul rus a colonizat teritoriul **ținutului Oeacov**. Ultimul val mare de transmutare a moldovenilor din Basarabia în Transnistria până la Bug a avut loc imediat după alipirea la Rusia a Basarabiei în 1812, când în **județul Tiraspol al guberniei Herson** au venit **2,5 mii** de moldoveni. V.Zelenciuc semnala, că „la mijlocul sec. XIX moldovenii locuiau în Ucraina, în deosebi, în Gubernia Herson. În **1851** acolo au fost înregistrați **75 mii moldoveni**, în **1868 – 97,7 mii**, în **1897 – 147,2 mii**”. Se constata că în cea de a doua jumătate a sec. XIX creșterea numerică a moldovenilor din aceste ținuturi se datora doar sporului natural, deoarece colonizarea de-facto a încetat” (Vezi: **Zelenciuc V.S. Naselenie Bessarabii i Podnestrovia v XIX v.** (etniceschie i soțialino-demograficeschie proțesy). – Chișiniov. – 1979. – P. 65.).

²² Istoria Ucrainei ne semnaleză prezența permanentă a moldovenilor în formațiunile de cazaci. Numai în bătălia de la Berestecico în Volînia (28-30 iunie 1651) au participat peste 4.000 de moldoveni Transnistreni. Dintre moldoveni s-au ridicat chiar și șefi supremi. „La asedierea Lvovului cohortele românilor transnistreni se găseau în centrul frontului de atac, având la dreapta pe cazaci, iar la stânga pe tătari. Cronica lui Righelman arată că din cele 15 polcuri de cazaci aie lui Bogdan Hmelnițki patru erau comandate de români. **Toader Lobodă polcovnic de Pereiaslav**, avea sub comanda sa 2.150 de cazaci, între care și mulți români. **Martin Pușcariu era polcovnic de Poltava** cu 2.873 cazaci. **Burlă sau Burlai** era comandantul polcului de **Gdeansk. Pavel Apostol, fiul lui Ifrim**, trecuse din armata moldovenească în cea căzacească. ...Pavel era oștean vestit, care-și câștigase mari merite pentru coroana polonă, pentru care fu răsplătit cu moșii întinse în Ucraina. El își începuse cariera militară ca sotnic, adică căpitan die Homutek la 1658 și înaintase la rangul de polcovnic de Gdeansk, apoi de Mîrgorod. La 1659 Pavel devenise locțiitor de hatman al Ucrainei, iar în anul următor, el uni sub comanda sa polcurile de Mîrgorod și Gdeansk. La moartea sa cazacii de Mîrgorod aleserărecunoștință pentru meritele sale, polcovnic pe **fiul său Dănilă**, deși acesta n-avea decât 10 ani. Isprăvile războinice ale lui Dănilă au umplut pagini de glorie în istoria căzăcimii pe vremea lui Petru cel Mare... Contingentele românești din polcurile de cazaci erau destul de considerabile. De aceea și cântecul căzăcesc: „Au venit la noi românii (volohii – n.n.): toți români, toți frumoși. S-au înscris în armata căzăcescă și s-au înfrățit cu noi”. În oastea lui Mazepa postul de polcovnic îl deținea același **Dănilă Apostol** („din viță de valah”). Hatmani au fost **Ion Potcoavă, Ștefan** și fiul său **Movilă** etc.

Despre faptul că pe la mijlocul sec.XVII în Ucraina treceau tot mai mulți moldoveni ne semnaleză și Duca-Vodă, care la 1683 își rechemă în Moldova oamenii fugiți în „Ucraina moldovenească”. Vezi **Ion Nistor. Problema ucraineană în limina istoriei.** – Rădăuți: Editura

Septentrion, 1997. – 330 pag. – P. 132-134, 156-157.

În conformitate cu rezultatele cercetărilor efectuate de către **V.Boiecico, V.S.Zelenciuc** ș.a. se poate constata că populația românofonă din aceste zone acum 100-150 era destul de numerică. Însă în perioada sovietică numărul moldovenilor de aici s-a micșorat simțitor.

Se menționează că circa **6 mii de moldoveni**, participând la războiul din **1648-1654** sub drapelul lui Bogdan Hmelnițki, mulți dintre ei **au întemeiat mai multe sate pe malul stâng al Niprului**. În sec. XVIII un număr însemnat de moldoveni făcea parte din localitățile militare din teritoriul Serbiei Noi, unde dincolo de Bugul de sud a fost creat „polcul de husari moldoveni”, iar în unele județe din sudul Ucrainei moldovenii ocupau locul doi din punct de vedere numeric (de exemplu, în **guberniile Elisavetgrad și Herson (Azi – partea transnisteană a regiunii Odesa, regiunile Kirovograd, Nicolaev, Herson)** – Vezi: **Boiecico V. Moldovanii în Ucraina**//Vice. – 1993- - Nr.3. – P.100-103.

²³ După cum ne-a mai informat **Anatoli Dragoliunțev din orașul Lugansc**, Erou al Muncii și deputat în Parlametul Ucrainei din legislatura III pe lista Partidului Comunist, mamă-sa – **Ostapenco Polina era „volocșcă” și vorbea cu bunicul său din satul Ciutino (Județul Slaveano-Serbschii Gubernia Ekaterinoslav) numai „moldovenește”**.

²⁴ De exemplu, chiar și în regiunile, în care populația românofonă acum 150 de ani tradițional ocupa locul trei și se folosea în viața cotidiană de limba maternă, asimilarea lingvistică este în floare - după cum ne semnalează L.Lazarenko, „populația românofonă din regiunile Kirovograd, Nicolaev și Dnepropetrovsk, unde viețuiesc dispersat și se autoidentifică din punct de vedere etnic ca „moldoveni”, demonstrează un nivel foarte înalt de însușire a limbii ucrainene literare standartizate (la un nivel cu mult mai înalt decât cel al limbii materne). Vezi: **L.Lazarenko. Dosvid movnyh politik svitu i ukrainsika perspektyva: informațiino-analitzcyni oglead**// Ukrainsika mova. – Kiiiv, 2003, Nr. 4. – P. 3-33. – P.16.

²⁵ La limba maternă a moldovenilor a fost trecută și declarația că limba maternă este „limba română”, la români – și declarațiile făcute în favoarea „limbii moldovenești” (din aceste considerente cifrele prezentate diferă de cele oficiale).

²⁶ De la începutul anilor 90 a sec.XX la Kiev funcționează Societatea „**Petru Movilă**” (Președinte-fondator - **Ion Pâslarii**, președinte în exercițiu – **Vasile Cazac**, vice-președinte – **Nicu Mițnei**, secretar – **Adrian Capalb**).

Convorbire Cu Doctorul Ion POPESCU, Kiev: ROMÂNII DIN BUCOVINA Partea 2

Motto: „De când rușii te prădară/ N-avem soare, nici odihnă/Fără tine, n-avem țară/
Bucovină, Bucovină.“ (Ion Postecă, român Nord-Bucovinean deportat în Siberia
la 13 ani)

**Voi răspunde pe larg, și vă rog, să publicați integral acest răspuns, deoarece
„m-ați provocat prin această întrebare“ să lucrez trei săptămâni la rând la
materiale din arhiva mea personală și să ajung la niște concluzii care într-un
așa studiu încă nu au fost sistematizate! (Doctor Ion Popescu).**

Gabriel Gherasim : Stimate Doctor Ion Popescu, dați-ne vă rog o scurtă biografie
și date profesionale.

Dr. Ion Popescu: M-am născut la 16 aprilie 1964 în comuna Pătrăuții-de-Jos,
raionul Storojineț, mama Aurica - născută în Poieni-Bucovina, sat care actualmente
face parte din raionul Herța, iar tata Vasile - originar din Pătrăuții-de-Jos pe Siret.
Sunt doctor în filologie și în flozofie. Magistru de onoare în drept și magistru în
politologia relațiilor internaționale. **Cavaler al Ordinului „Pentru Merite”** din
Ucraina, unul dintre autorii Constituției Ucrainei, specialist în sociolingvistică. Am
fost decorat de către Biserica Ortodoxă cu **4 ordine creștine**, iar în decembrie
2000, pentru apărarea drepturilor românilor din Ucraina și din spațiul carpato-
balcanic în Consiliul Europei am fost decorat de către Președintele României cu
Ordinul Serviciul Credincios în grad de Comandor. Am fost deputat al
poporului din Ucraina (1994-2002) și membru în AP a Cosiliului Europei (1996-
2002). Am fost ales în calitate de președinte de onoare de către mai multe ONG-uri
românești din Ucraina, iar din 5 martie a.c. – sunt Președinte al Consiliului
Național al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românească din Ucraina”.

Sunt căsătorit, soția Alexandra, este absolventă și cap de promoție a
Academiei Diplomatice din Kiev, nu lucrează după specialilitate, iar fetița Inna, 16
ani, deja este studentă la facultate.

Sora mai mică – Larisa, mamă a 4 băieți, este animatoarea ansamblului de
dansuri populare de copii din satul nostru, iar fratele mezin Vitalie, tată a 5 copii,
este animatorul CCS „Dragoș Vodă” cu echipa de fotbal de copii din localitate.

Am 41 de ani și o familie fericită. Cred că-i deajuns...

G.G. : În formarea liniilor de demarcare dintre satele românești din Bucovina de
Sud și cele din Bucovina de Nord, pe care Stalin și Hitler și le-au împărțit în
dictatul din 1939, Stalin a folosit un creion cu vârful bont, cu care a desenat din
greșală pe harta nouă o graniță care a trecut de partea Ucrainei o regiune și un
număr de sate românești care nici nu fuseseră solicitate de Stalin În primul rând
(ținutul Herța). Aceste sate românești nu fuseseră niciodată ocupate de ruși sau

ucrainieni, însă chiar după ce cartografiile de ambele părți și-au dat seama de greșală, atât rușii cât și germanii le-au lasat de partea Ucrainei. Ce ne puteți spune despre românii care s-au trezit peste noapte în Ucraina, datorită unui creion bont?

I.P. : Nordul Bucovinei a fost anexat de către URSS la 28 iunie 1940.

Zona despre care nici nu s-a pomenit în ultimatumul din 1939 la care v a referați, este teritoriul fostului Ținut Herța.

De fapt, la Ucraina au fost trecute nu numai teritoriile din actuala regiune Cernăuți, dar și din Sudul Basarabiei (care azi aparțin de regiunea Odesa).

Cât despre regiunea Cernăuți - apariția ei este o consecință directă a Protocolului adițional la Dictatul Ribbentrop-Molotov.

Cu toate că în punctul 3 al Protocolului adițional se specifica doar că „în privința Europei Sud-Estice, partea sovietică subliniază interesul pe care îl manifestă pentru Basarabia” și nu erau subliniate intențiile Moscovei de a ocupa o parte a Bucovinei¹, guvernul sovietic rusesc, în nota ultimativă din 26 iunie 1940 adresată României, a cerut scoaterea de urgență a armatei române și a administrației civile din teritoriul Basarabiei și al unei părți a Bucovinei.

Însă trupele sovietice au intrat nu numai în Basarabia și Nordul Bucovinei, dar au ocupat și Ținutul Herța (care nu era specificat nici în Protocolul adițional la Dictatul Ribbentrop-Molotov², nici în nota ultimativă din 26 iunie 1940)³.

Ținutul Herța, „**un teritoriu curat românesc, care n-a fost niciodată sub vre-o ocupație străină și care a făcut parte din România Veche**”⁴ a avut de împărțit soarta tragică a nordului Bucovinei⁵. Teritoriul acestui ținut s-ar întinde pe o suprafață de circa 30.400 ha, având o populație de aproximativ 35.000 de români. Sovieticii au pus stăpânire pe el la 29 iunie 1940, pretextând că s-au „rătăcit”... și așa 27 de localități herțene, care au aparținut anterior județului Dorohoi din Vechiul Regat, s-au pomenit în componența URSS⁶.

G.G. : În opinia dumneavoastră ce efecte negative a avut ‘Tratatul cu Ucraina’, ratificat de fostul președinte Constantinescu din partea României, pentru românii din Bucovina de Nord, și În ce măsură credeți că s-ar bucura românii din regiune dacă acest tratat ar fii declarat nul și neavenit de că tre administrația prezentă, sau de către una viitoare de la București?

I.P. : Tratatul, după câte știu, a fost ratificat de către Parlamentele României și Ucrainei, fiind semnate de către Președinții E. Constantinescu și L.Kucima. Nu cred în posibilitatea că vre-un parlament (român sau ucrainean) să fie în stare să-l declare nul. Conjunctura geopolitică și realitățile actuale nu permit așa ceva.

În realitate însemnătate are nu declararea « nulității » ci respectarea cu strictețe, cel puțin, al art.13 care se referă la drepturile minorităților din aceste zone...

Ce am așteptat, în zadar, noi, românii din Ucraina de la « alcătuirea » acestui Tratat, -dacă totuși « puterile mari ale acestei lumi » cereau încheierea unui Tratat dintre cele două țări vecine-, și ce s-a întâmplat este alceva...

Ne vom referi doar la aspirațiile noastre, pe care, în zadar, am sperat să le vedem reflectate în "Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între Ucraina și România"(1997), deoarece la nivelul legislației interne prin eforturile noastre comune (ale românilor din Ucraina, dar și ale celorlalte minorități) deja erau posibile pentru a fi reflectate în Tratat, și anume: **1- să fim recunoscuți oficial și nominalizați legal ca având un statut de populație autohtonă băștinașă (art.11 al Constituției recunoaște existența alături de ucraineni și a altor popoare și minorități băștinașe); 2- să fim recunoscuți oficial în calitate de populație, care a fost expusă deportărilor din motive etnice (așa cum au fost recunoscuți tătarii din Crimeea, germanii, armenii, bulgarii, polonii etc.) și acuzarea consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov: deportări masive din râdurile populației pașnice, masacrele de la Lunca și Fântâna-Albă, dispariția satelor întregi Frunza, Albovăț etc., 3- schimbarea toponimelor și denumirilor geografice etc. (deoarece Ucraina este moștenitoare de drept a Uniunii Sovietice - Hotărârea Congresului Deputaților Poporului din U.R.S.S. din 24 decembrie 1989 permitea acest lucru); 4- să ni se garanteze reprezentanță în Parlament (după principiul parității - așa cum sunt reprezentanți ucrainenii în România); 5- să ni se garanteze redeschiderea Universității Românești la Cernăuți; 6- să se redeschidă Mitropolia Bucovinei; 7- să ni se retrocedeze imobilul, care până în perioada sovietică aparținea comunității și organizațiilor naționale românești etc.**

Toate aceste lucruri nu s-au întâmplat, paradoxal **tocmai** că prin semnarea acestui tratat fără ca să fie monitorizat ulterior, ucrainenii arătau bine și pe hârtie și puteau să se ascundă și în spatele tratatului oricând erau acuzați de persecutare a drepturilor minoritare (gen: „Cum ne acuzați că nu respectăm drepturile românilor/moldovenilor din Ucraina dacă România a semnat cu noi acest tratat de „bună -vecinătate ?”).

G.G. : În România, atât în timpul comunismului cât și după 1989, minoritatea ucraineană s-a bucurat de drepturi și de protecția statului. În ce măsură au fost tratați românii din Ucraina (mai ales Bucovina de Nord) de către ruși în URSS și mai apoi de către Ucraina? Care-i situația în prezent?

I.P.: Masacrele și deportările, divizarea în două etnii (români și moldoveni) după anexarea din 1940, dar și interzicerea pe parcursul întregii perioade sovietice a funcționării „limbii române”, „procesul de moldovenizare” și slavizare (ucrainizare la sate și rusificare la orașe) au făcut ca la nici un recensământ postbelic populația românească din regiune să nu mai depășească oficial cota de 20%.

Nu se mai admitea recunoașterea autohtoniei băștinașilor – urmași ai dacilor, locuitori ai acestor meleaguri încă înainte de sosirea slavilor.

Populația românească se transforma treptat în această zonă pur și simplu într-o minoritate națională cu toate consecințele de rigoare.

Analiza detaliată din punct de vedere etnodemografic și sociolingvistic a „întregilor perioade de înstrăinare” ne-a permis să pregătim baza pentru o monitorizare solidă a realităților contemporane, să tragem concluzii obiective, să înțelegem adecvat situația populației românești din această zonă în perioada actuală și să trasăm obiectivele pentru viitor.

Cei care cu răbdare și atenție au parcurs paginile acestor rânduri au avut posibilitatea să aprecieze procesele etnolingvistice ce au avut loc în această regiune și, sperăm, că au înțeles „de ce românii din Țara Fagilor au fost tratați în conformitate cu legea lui Murphy: Adevărul învinge întotdeauna - în trei din șapte cazuri?!”.

Pentru a vă lămuri, aduc un tabel (pe care pentru prima dată îl dăm publicității) din care puteți compara nu numai evoluția numerică a românilor, dar și a altor etnii din zonă de la ultimul recensământ românesc din 1930 efectuat în localitățile care în 1940 aveau să fie incluse în componența regiunii Cernăuți cu rezultatele primului (din 1959) și ultimului recensământ sovietic (1989) comparate și cu rezultatele primului recensământ ucrainean din 2001.

Recensământul	Total	Români	Ucraineni	Ruși	Evrei	Alții
Anul 1930 (ultimul din România) cifre procente	805.642 100,0%	227.187 28,2%	383.028 47,6%	46.946 5,8%	88.772 11,0%	59.709 7,4%
Anul 1959 (1-ul din perioada URSS) cifre procente	Total 774.121 100,0%	Români (+mold.) 151.435 19,56%	Ucraineni 518.189 66,94%	Ruși 51.268 6,62%	Evrei 42.140 5,44%	Alții 11.089 1,43%
Anul 1989 (ultimul din URSS) cifre procente	Total 940.801 100,0%	Români (+mold.) 184.836 19,65%	Ucraineni 666.095 70,8%	Ruși 63.066 6,7%	Evrei 16.469 1,8%	Alții 10.334 1,1%
Anul 2001 (primul din Ucraina) cifre procente	Total 919.028 100,0%	Români (+mold.) 181.780 19,8%	Ucraineni 689.056 75,0%	Ruși 37.881 4,1%	Evrei 1.4 43 0,2%	Alții 8.8 68 0,965%
Diferența 1930/1959 cifre procente	-31.521 -3,91%	-75.752 -33,34%	+135.161 +35,29%	+4.322 +9,21%	-46.632 - 52,53%	-48.620 - 81,43%
Diferența 1959/1989 cifre	+166.680	+33.401	+147.906	+11.798	-25.671	-755

procente	+21,53%	+22,06%	+28,54%	+23,01%	- 60,92%	-6,8%
Diferența 1930/1989 cifre procente	+135.159 +16,78%	-42.351 -18,64%	+283.067 +73,9%	+16.120 +31,44%	-72.303 - 81,45%	-49.375 -82,7%
Diferența 1989/2001 cifre procente	-21.773 -2,3%	-3.056 -1,65%	+22.961 +3,45%	-25.185 -39,9%	-15.026 - 91,24%	-1.466 -14,2%
Diferența 1930/2001 cifre procente	+113.386 +14,07%	-45.407 -19,99%	+306.038 +79,9%	-9.065 -19,31%	-87.329 -98,4%	-50.841 - 85,15%

Practic crearea de către sovietici a regiunii Cernăuți, cât de paradoxal nu ar suna azi, a servit doar procesului de ucrainizare a zonei - început, de altfel, încă în perioada ocupațiilor habsburgice în Bucovina și țariste în nordul Basarabiei ca „trampulină” în procesul de germanizare și, respectiv, rusificare a zonei.

Diminuarea de la recensământ la recensământ a românilor și creșterea numerică a populației ucraineane constituie principala concluzie a studiului de față.

La primul recensământ sovietic din 1959 cu 75.752 de persoane mai puțini sau trezit românii datorită celor împușcați, morți în deportare și în urma fometei din 1946-1947 sau refugiați în diferite părți ale lumii occidentale. În cei 70 de ani, cât au trecut de la ultimul recensământ românesc până la primul recensământ ucrainean, în localitățile incluse în componența regiunii regiunea Cernăuți, populația românească așa și nu și-a revenit – la numărătoare nu ajungeau 45.407 de români – un număr echivalent cu populația unui întreg raion rural (din cele 11 câte sunt azi în regiune).

În acest timp aproape cu desăvârșire au dispărut evreii, germanii și polonezii – temelia mitului „toleranței interetnice bucovinene” din perioada austriacă. Chiar și numărul rușilor – baza „poporului și mitului sovietic”, - a scăzut sub numărul celor ce locuiau aici „pe timpul României” și, astfel, se spulberă și „mitul rusificării” a acestei regiuni din perioada sovietică.

În 70 de ani cota ucrainenilor crescuse de la 47,6% în 1930 la 75,0% în 2001, „transformând statutul populației ucraineane dintr-o minoritate majoritară într-o populație titulară absolut majoritară”.

Creșterea numerică în această perioadă cu 306.038 persoane a ucrainenilor – număr echivalent cu aproape jumătate din populația rurală a regiunii, - ne indică și perspectiva pericolului real (în ceea ce privește supraviețuirea etno-culturală în această zonă) pentru toate celălalte etnii conlocuitoare – ucrainizarea.

G.G. : Dați-ne un istoric al martirajului românilor din Bucovina de Nord în timpul ororilor din '38-'47, organizate și implementate de deportările și persecuțiile

generalului Ivan Serov, Ministru de Interne sub Hruschov. Unde au fost deportați românii din Bucovina de Nord?

Din cei peste 3 milioane de români care au fost deportați din Bucovina/Bugeac și Basarabia, câți dintre ei s-au mai întors acasă (și după cât timp)? Care-s datele cu privire la Bucovina de Nord?

I.P. : Dacă ar fi să vorbim despre martirajul românilor din nordul Bucovinei și regiunea Cernăuți – atunci putem vorbi despre două etape – de până la război (1940-1941) și de după război (1944 – până la moartea lui Stalin).

Voi răspunde pe larg. Și, Vă rog, să publicați integral acest răspuns, deoarece « m-ați provocat prin această întrebare» să lucrez trei săptămâni la rând la materiale din arhiva mea personală și să ajung la niște concluzii care într-un așa st încă studiu nu au fost sistematizate!

CONSECINȚELE PACTULUI RIBBENTROP-MOLOTOV ASUPRA SCHIMBĂRII COMPONENTEI NAȚIONALE A REGIUNII CERNĂUȚI ÎN PRIMUL AN DE PUTERE SOVIETICĂ: 1940-1941

Evenimentele dramatice din vara anului 1940 au întrerupt brusc viața pașnică a locuitorilor Bucovinei, Basarabiei și Ținutului Herța.

În decurs de șase zile (28 iunie – 3 iulie 1940) România a cedat Uniunii Sovietice 50.762 km² (inclusiv 6.262 km² în Bucovina) cu o populație de cca. 3.776.000 de locuitori⁷.

Chiar din primele zile, regimul totalitar-stalinist a purces la sovietizarea teritoriilor anexate, fenomen ce avea drept consecințe impunerea ideologiei totalitar-comuniste și distrugerea vieții politice și a structurii socio-economice tradiționale în teritoriile respective.

Dumitru Covalciuc în studiul său „Românii nord-bucovineni în exilul totalitarismului sovietic” demonstrează că „**prin promovarea politicii staliniste de genocid etnic, în perioada 1940-1941 și în perioada 1944-1952 au existat cinci etape legate de modificarea structurii etnice a populației rămase în teritoriul ocupat**”. Și fiecare etapă a constituit o verigă a unui lanț de măsuri și metode represive, necunoscute până atunci de o populație „eliberată” nici mai mult, nici mai puțin, decât „de sub jugul cotropitorilor burghezo-moșierești români”⁸.

În acest sens, s-au adoptat legi privind interzicerea fostelor partide politice, naționalizarea pământului și a întreprinderilor, socializarea imobilelor, colectivizarea agriculturii, au fost desființate societățile culturale, au fost suprimate toate publicațiile periodice etc.

Deoarece pentru perioada de până la primul recensământ sovietic din 1959 nu există date oficiale sistematizate privind schimbarea structurii etnice a regiunii Cernăuți și cauzele acesteea, pentru a păstra obiectivitatea, pe parcursul cercetărilor ne-am bazat doar pe mărturiile martorilor oculari, făcând trimiteri la acelea, care deja fusese date publicității.

Prima etapă au constituit-o **execuțiile izolate** ale „elementelor antisovietice”, urmate de **masacrarea organizată** a populației.

Imediat după „eliberare”, noile autorități au declanșat pe teritoriul regiunii Cernăuți sistemul de fărâdelegi și crime oribile îndreptat împotriva populației băștinașe.

Sub inventatul pretext al intenției de a trece frontiera și de a se stabili în România, sute de oameni au fost împușcați fără cercetări și judecată, în curțile lor, pe drumuri, pe câmpuri, în locuri publice. Alții au fost executați pentru că ar fi făcut spionaj... în favoarea României. **Membrii fostelor partide politice din perioada interbelică, foștii primari, ofițeri, jandarmi, preceptori, preoți, care n-au dovedit să se refugieze în România, au fost arestați și escortați în direcții necunoscute, de unde nimeni nu s-a întors.**⁹

Până la primele „alegeri libere” din 12 ianuarie 1941, acțiunile de lichidare fizică a românilor nord-bucovineni, herțeni și nord-basarabeni, care făceau parte din componența regiunii Cernăuți, au avut un caracter oarecum mai izolat și victime ale regimului bolșevic au devenit în temei așa-ziii „exploatare” ai oamenilor muncii, aceia care nutreau sentimente ostile față de Armata Roșie, care încercau să fugă în România etc.

Bazându-se pe materiale documentale inedite, pe studiile serioase ale unor istorici ucraineni, precum și pe multe mărturii ale martorilor oculari, publicate pe parcursul a mai multor ani în almanahul „Țara fagilor”, istoricul din Suceava, originar din localitatea suburbană Ostrița din regiunea Cernăuți, Dr. Ștefan Purici în studiul „Represiunile sovietice în regiunea Cernăuți (anii '40-'50 ai secolului al XX-lea)” în mod obiectiv a reușit să descrie „acel calvar”.

„Chiar în primele săptămâni, noua stăpânire a confiscat de la proprietarii legitimi, fără a acorda vreo despăgubire, 225 de întreprinderi industriale, 74 de bănci, 294 de instituții comerciale ș.a. Până la sfârșitul anului 1940, sectorul privat în comerțul regiunii Cernăuți constituia doar 13,5%.

În locul multitudinii de ziare și reviste, tipărite în română, ucraineană, germană, poloneză etc., autoritățile au înființat, la 30 iunie 1940, un singur ziar - „Радянська Буковина” („Bucovina Sovietică”) - organul partidului comunist, căruia i s-a adăugat, din 3 iulie 1940, „Комсомолец Буковини” („Comsomolistul Bucovinei”), organul tineretului comunist (ambele în limba ucraineană). Pentru populația românească a început să se editeze, din februarie 1941, cu litere latine, ziarul „Adevărul bolșevic”¹⁰ (ulterior acest ziar al oficialităților avea să se transforme în „Zorile Bucovinei” și din 15 februarie 1941 până în vara 2005 „scoase prin lumina tiparului” peste 13,5 mii de numere).

În vederea aplicării în practică a măsurilor de sovietizare și comunizare a noilor teritorii, au fost aduse numeroase cadre din zonele răsăritene ale Ucrainei.

În urma unei decizii adoptate de Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Ucraina, în regiunea Cernăuți au fost trimise 4.970 de persoane pregătite să traducă în viață directivele autorităților centrale, dintre care 893 de activiști de partid, 1.004 activiști sovietici, 777 de

specialiști în domeniul industriei, 540 de recepționeri, 195 de specialiști în domeniul comerțului, 137 de lucrători ai justiției și procuraturii etc. Dintre aceștia, 3.145 erau membri plini sau candidați de partid. „Specialiștii” nou-veniți au fost numiți în toate funcțiile superioare de conducere. Autohtonilor li s-au rezervat posturi de ranguri inferioare. În total, până la 22 iunie 1941, din rândul acestora au fost promovate aproape 14.000 de persoane¹¹.

O direcție distinctă în acțiunile sovieticilor a constituit-o depistarea așa-zisilor „dușmani ai orânduirii socialiste”, eliminarea oricărei opoziții, deportarea nemulțumiților. Teroarea a făcut „parte integrantă din procedeele și obiectivele bolșevice, motiv pentru care - spre deosebire de teroarea iacobină, care a durat numai un an, - ea avea să însoțească regimul totalitar comunist de-a lungul întregii sale existențe”¹².

Deportările și întemnițările erau și o modalitate de a forța naționalitățile din noile regiuni să se subordoneze total lui Stalin.

În acest scop, în teritoriile anexate, într-un mod accelerat au fost constituite organele de represiune. Astfel, la 1 septembrie 1940 erau deja organizate și completate cu cadre Direcția pentru Regiunea Cernăuți a Comisariatului Popular pentru Probleme Interne (cunoscut sub abrevierea NKVD), secțiile ei raionale, iar în februarie 1941, pe baza acestei Direcții, au fost create Direcții independente pentru Regiunea Cernăuți ale NKVD-ului și Comisariatului Popular pentru Securitatea Statului (NKGB), cu lucrători recrutați din diverse regiuni ale Ucrainei și ale altor republici sovietice. Prin ordinul NKVD-ului Uniunii Sovietice, din 7 septembrie 1940, și a unuia similar al NKVD-ului Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene, din 20 septembrie 1940, s-a dispus înființarea pe teritoriul regiunii a patru închisori: două la Cernăuți (nr. 1, prevăzută cu 128 de angajați și un plafon de 700 de întemnițați; nr. 2, cu 46 de angajați și 160 de deținuți), una la Hotin (42 de angajați și 100 de întemnițați) și alta la Storojineț (41 de angajați și 60 de deținuți). În plus, la Cernăuți a fost organizat un arest preventiv, cu 40 de angajați și cu un plafon de 160 de deținuți. În scurt timp, însă, cifrele de deținuți vor depăși de câteva ori cele planificate¹³.

Cel mai puternic a fost afectată populația românească.

Practic, deja în a doua jumătate a lunii iulie 1940, din fiecare comună au fost supuși represiunilor foștii primari și secretari de primărie, agenți fiscali, sanitari, membrii partidelor politice, animatorii vieții cultural-naționale, foștii jandarmi, intelectualii de valoare etc. Numărul celor arestați era de ordinul sutelor¹⁴. Este de remarcat, că în primul rând erau persecutați reprezentanții elitei naționale.

Deja la 2 august 1940, Bogdan Kobulov, adjunctul Comisarului NKVD al URSS, semna un ordin de deportare a 12.191 de „elemente antisovietice” din regiunile românești încorporate RSS Ucrainene la 28 iunie 1940. Acest fapt demonstrează că fișarea persoanelor respective s-a desfașurat într-un termen mai mic de o lună de zile. De la Cernăuți, în luna august 1940, în Siberia au fost expediate două eșaloane cu deportați¹⁵.

Însă operațiunea de depistare și deportare a bucovinenilor nu s-a oprit aici.

Toți așa-numiții „dușmani ai puterii sovietice” au fost trecuți inițial în tabele speciale, fiind apoi arestați și condamnați, iar familiile lor deportate în regiunile estice ale Uniunii Sovietice. Astfel, la 4 decembrie 1940, Martynov, căpitan al Securității de Stat, șeful Direcției NKVD pentru Regiunea Cernăuți, trimitea la Ministerul de Interne de la Kiev un tabel cu numele a 2.057 de persoane care urmau a fi deportate. Pe aceste liste au fost trecuți 855 mari comercianți, 302 mari proprietari de imobile, 245 înalți funcționari, 227 industriași, 141 foști polițiști, 77 foști agenți ai Siguranței, 80 prostituate, 74 moșieri și 26 alb-gardiști. În perioada imediat următoare, toți aceștia au fost deportați în Siberia¹⁶.

În februarie 1941, la prima Conferință regională a Partidului Comunist, Ivan Hrușețki, prim-secretar, sublinia că numărul „dușmanilor puterii sovietice”, depistați în ultima vreme numai în orașul Cernăuți, se ridică la 658 de persoane, provenind din categoriile sociale menționate mai sus. Casele confiscate de la proprietarii legitimi erau trecute în mâinile miilor de „specialiști” aduși din regiunile estice¹⁷.

La sate, unde trebuia distrusă baza socială a capitalismului pentru a putea realiza cooperativizarea și a putea organiza colhozuri, s-a aplicat „politica de deschiaburire”. Către sfârșitul lunii februarie 1941, pe liste speciale au fost incluse 3.970 de gospodării ale chiaburilor din întreg ținutul. Aceștia, împreună cu familiile lor, au fost deportați în Siberia și Kazahstan în vederea „reeducării”¹⁸.

Deja în primele luni de ocupație a început un aflux masiv de oameni din diferite regiuni ale URSS, care se stabileau cu traiul în locuințele și casele bucovinenilor și basarabenilor refugiați sau deportați.

În februarie 1941, în regiunea Cernăuți funcționau deja 10 colhozuri și erau constituite 38 de grupe de inițiativă. Către mijlocul lunii iunie 1941, aici existau 62 de colhozuri, incluzând 4.476 de gospodării țărănești, cu o suprafață de 15.379 de ha¹⁹.

Desfașurarea fulgerătoare a evenimentelor de la sfârșitul lunii iunie 1940 a făcut ca multe familii să se pomenească despărțite de noua linie a frontierei sovieto-române.

Foarte multe persoane, mai ales în mediul rural, dar și în cel urban, au fost surprinse de vertiginoasa înaintare a Armatei Roșii și nu au avut timp să se retragă împreună cu armata și administrația românească.

Mulți au fost întorși din calea de refugiu de către soldații sovietici.

Din 3 iulie 1940, așa cum informa populația un anunț oficial, noua frontieră cu România a fost închisă „cu lacăt”, lipsind oamenii de posibilitatea legală de a se refugia²⁰.

Această situație i-a constrâns pe locuitori, mai ales pe cei de origine română, văzând ce înseamnă în realitate „raiul bolșevic”, de a încerca să traverseze clandestin noua linie de demarcație. Unii au fost arestați de grănicerii sovietici și persecutați, alții au reușit totuși să ajungă în România.

Potrivit datelor oficiale sovietice, din sectorul detașamentului 97 grăniceri, care se întindea de la graniță până la 7,5 km de Cernăuți, în primele cinci luni de ocupație (iulie - noiembrie 1940), au trecut ilegal frontiera 471 de persoane din

diverse localități ale raioanelor Hliboca, Herța, Putila și Storojineț.

Din satele mai îndepărtate de frontieră, din raioanele Vașcăuți, Zastavna, Noua-Sulița, Sadagura și Cernăuți rural, s-au refugiat clandestin în România, către sfârșitul lunii decembrie, 628 de persoane. Trebuie să subliniem faptul că emigrarea nu cunoștea granițe etnice sau sociale²¹.

În primul an al dominației sovietice, potrivit datelor unui cercetător ucrainean, numărul refugiaților din regiunea Cernăuți în România²² a fost de circa 7.000 de persoane²³. Cu siguranță, numărul acestora a fost mult mai mare, reieșind din faptul că numai până la 23 august 1941, în circa șapte săptămâni de administrație românească, au revenit la casele lor 6.827 de persoane, procesul continuând și în perioada următoare, mai ales că o parte dintre refugiați și repatriați nu s-au mai reîntors la baștină, preferând să rămână în alte zone ale țării²⁴.

Pe lângă întărirea pazei frontierei, autoritățile bolșevice au început să alcătuiască liste cu familiile ale căror membri (unul sau mai mulți) au plecat în România după instalarea stăpânirii sovietice și erau considerați „trădători ai patriei”.

Deja la 1 ianuarie 1941, în tabelul alcătuit de grănicerii sovietici din date preliminare, pentru localitățile ce intrau în zona detașamentului 97 grăniceri, au fost trecute numele a 1.085 de persoane. Din celelalte localități, din datele adunate până la 7 decembrie 1940, pe liste au fost incluse 1.294 de persoane²⁵.

De asemenea, în urma unor denunțuri ale consătenilor, au fost luați în evidență și persoanele care aveau doar intenția să plece în România.

În categoria de „trădători ai patriei” au fost încadrați și bărbații care, desfașurându-și serviciul militar în armata română, nu au revenit, după 28 iunie 1940, în localitățile de origine.

Mulți dintre fugari apelau la serviciile unor călăuze provenite din rândul sătenilor din localitățile de frontieră, însă autoritățile bolșevice au creat, în scurt timp, propria rețea de „călăuze”, care îi conduceau pe refugiați direct în mâinile sau - și mai tragic - sub focul grănicerilor.

Cei reținuți erau transportați într-un lagăr de „arestați”, care fuseseră prinși pe graniță. Un asemenea lagăr se afla în curtea proprietarului Cârjițchi din comuna Vadul-Siret. **După cum ne mărturisea Dumitru Nimigeanu din Tereblecea, în timp de numai o lună după invazia Bucovinei, în acel lagăr se aflau deja 2.400 de persoane. Afară de acesta, mai existau încă nouă asemenea lagăre, toate pline. „Acesta era lagărul pentru zona noastră, în care se aflau închiși preoți, profesori, învățători, primari, funcționari și foarte mulți pensionari, cărora comuniștii nu le-au plătit nici o pensie. Printre aceștia erau și doi generali ieșiți la pensie, al căror nume nu-l știu... Numai 5% au scăpat..., restul de 95% au fost încărcăți în camioane și duși în gara Vadul-Siret, unde au fost urcați în vagoane de marfa cu destinația Siberia”²⁶.**

După șase luni de ocupație comunistă, în închisorile din Cernăuți nu mai era loc pentru arestați, umplându-se și cazărmile cu oameni nevinovați. Astfel „erau pline cazărmile regimentelor 3 Grăniceri, 11 Roșiori și 4 Pioneri. Mii și mii de oameni gemeau sub lacăt. Mulți din ei s-au stins chiar atunci, în 1940”²⁷.

Din acest motiv, mai multe grupuri de bucovineni au căutat să fie pregătite în eventualitatea unei ciocniri cu ostașii sovietici. La 19 noiembrie 1940, 40 de familii, în număr de 105 persoane, din satul Suceveni, având 20 de arme și muniția necesară, au încercat să treacă clandestin frontiera în zona localității Fântâna-Albă. În confruntarea nocturnă cu grănicerii, trei oameni au fost uciși, doi răniți au fost capturați de sovietici, restul grupului, inclusiv cinci răniți, a ajuns cu bine la Rădăuți. În schimb, în scurt timp rudele apropiate ale celor 105 persoane au fost arestate și deportate²⁸.

Mult mai norocoși s-au dovedit a fi cei peste 100 de locuitori din Mahala, Ostrița, Horecea și alte sate, care au reușit, în ianuarie 1941, să treacă granița și să ajungă în România. Acest fapt a inspirat încredere altor săteni. Drept urmare, în noaptea de 6/7 februarie 1941, un grup de peste 500 de persoane din Mahala, Cotul-Ostriței, Buda, Șirăuți, Horecea-Urbană și Ostrița a încercat să treacă în România. La orele 6 dimineața, sătenii, ale căror intenții erau cunoscute deja autorităților prin intermediul unui turnător, au fost descoperiți de către grănicerii sovietici. În urma unor rafale de mitraliere trase din două sau chiar trei direcții, vreo cinci sute de refugiați au fost uciși, inclusiv organizatorii N. Merticar, N. Nica și N. Isac. Circa 57 de persoane au reușit să ajungă în România, profitând de întuneric, iar 44 au fost arestați și deferiți justiției în calitate de „membri ai organizației contrarevoluționare”. La 14 aprilie 1941, tribunalul Districtului militar Kiev a condamnat la moarte 12 persoane²⁹, ceilalți 32 fiind pedepsiți cu câte 10 ani de muncă silnică și 5 ani lipsire de drepturi politice fiecare, precum și cu confiscarea avutului. Ca și în cazul precedent, toți membrii familiilor acestor „trădători ai patriei” au fost deportați în Siberia.

Universitatea din Cernăuți, deja la 13 august 1940, a devenit o instituție superioară de învățământ de tip sovietic. În locul profesorilor români refugiați au fost angajați în principal ruși și ucraineni din estul Ucrainei și din regiunile centrale ale Rusiei, care erau preocupați în principal de extinderea influenței limbilor rusă și ucraineană.

În regiunea Cernăuți a fost permisă funcționarea a 538 de școli, dintre care 408 ucrainene³⁰, 111 în limba “moldovenească”, 10 rusești și 9 cu alte limbi de instruire³¹. În noul an de învățământ 1940/1941 minorităților din regiune li s-a permis funcționarea deja a 114 școli „moldovenești”, 11 rusești și 9 evreești³².

Însă din prima lună „s-a procedat la recensământul și verificarea cadrelor didactice”.

Au fost excluse cadrele care s-au dovedit a fi făcut politică în trecut sau la care s-a depistat că ar fi avut simpatii politice față de unele partide din România. Ordinea de preferență a noilor „culturnici” era, în primul plan profesorii de origine evreiască, pe urmă cei de origine ucraineană și numai pe ultimul plan veneau cadrele de origine română și poloneză... Această ierarhizare sa păstrat tot timpul și în toate sferile de activitate”³³.

Chiar de la bun început sub lozincă „alegerilor organelor sindicale” încă la 22 iulie 1940 au fost lichidate „sindicatul burgheze”, printre care și sindicatul muncitorilor români „Breasla”³⁴.

Cu ajutorul comitetelor sărăcimii, create în localitățile nord-bucovinene, au fost inventariate casele și averile părăsite de către persoanele refugiate în România, au fost întocmite listele foștilor primari, perceptori, jandarmi, ofițeri, membrilor partidelor politice din România, care n-au avut posibilitatea să se refugieze în momentul ocupării nordului Bucovinei de către trupele sovietice și care au fost arestați și aruncați în închisori și lagăre de concentrare încă din vara anului 1940³⁵.

După trei luni de stăpânire sovietică pentru etnicii germani din aceste teritorii deja nu mai exista nici o îndoială, că nu au o alternativă mai bună decât să se repatrieze în patria lor istorică.

În deosebi, generația tânără, opta pentru o repatriere organizată în Germania.

De asemenea mulți români și ucraineni s-au hotărât să se repatrieze.

Problemele economice, precum și frica față de teroarea totalitaristă, au jucat un rol decisiv în luarea acestor hotărâri.

Comisia germană de repatriere și-a început activitatea la Cernăuți la 15 septembrie 1940. Primii 1.000 de repatriați au plecat spre Germania la 17 septembrie, iar peste două luni, la 17 noiembrie, ultimul transport cu germani bucovineni a plecat din Cernăuți.

Timp de două luni, pe această cale au părăsit nordul Bucovinei 43.641 de persoane. Totuși încă 3.446 de germani din nordul Bucovinei au rămas în teritoriul ocupat de sovietici³⁶.

Pentru mulți români bucovineni, dar și locuitori de alte etnii, s-a ivit o nouă șansă ca prin intermediul acestei comisii să poată părăsi acest teritoriu. Din această comisie a făcut parte și Herbert Mayer, conferențiar la Catedra de Fizică a Universității din Cernăuți, care a acordat mare sprijin românilor să plece în Germania³⁷.

La sfârșitul lunii noiembrie 1940 în Germania erau deja cca. 3.000 de refugiați români³⁸. Mulți dintre ei au nimerit în Germania în lagăre.

În mai 1941 la București, Cercul Bucovenenilor a format o comisie din Gheorghe Vântu, Constantin Zoppa și Aurel Morariu, cu obligația de a examina și a se referi la românii care se aflau în lagărele din Germania în 1941 și care urmau să fie repatriați, în sfârșit, în România. Printre cele 1.501 de persoane³⁹ incluse în aceste liste identificăm familii de intelectuali cu rol deosebit în viața culturală a Bucovinei: Leonida Bodnărescu, fost director al liceului din Rădăuți aflat în 1940 la Cernăuți, L. Tomoioagă, fostul director al Școlii Normale din Cernăuți, Alexandru Zavulovici, fost profesor de muzică la Școala Normală din Cernăuți, Ion Cavulea, profesor de geografie la Școala Normală din Cernăuți, Arcadie Dugan, cercetător științific, Traian Cantemir, istoric literar. Persoanele incluse în aceste liste erau însoțite și de membrii familiei, spre exemplu: Vasile Răzvan, socrul academicianului Radu Grigorovici, familia Sfințișchi (Sfințescu), rude apropiate tot ale academicianului Radu Grigorovici, precum și mai multe persoane cu numele Trebici (rude ale academicianului V. Trebici din Horecea)etc.⁴⁰.

Mulți din acești refugiați s-au întors ulterior în România. Numai în iunie 1941 au revenit în nordul Moldovei mai mult de 1.000 de refugiați din Germania.

Cu ajutorul Comisiei germane de repatriere au părăsit nordul Bucovinei și

cca. 4.000 de ucraineni⁴¹.

De asemenea, o parte din polonezii din Cernăuți, care se aflau în legături de rubedenie cu familiile germane, au plecat, împreună cu acestea, în toamna anului 1940 din capitala Bucovinei.

Potrivit unui recensământ, realizat de autoritățile române în august 1941, în Cernăuți au fost consemnate doar 3.523 de persoane de etnie poloneză⁴².

Concomitent avea loc repatrierea sau refugiarea în principal a românilor din Basarabia și nordul Bucovinei.

În iulie 1940, Ministerul de Interne al României a decis ca refugiații din nordul Bucovinei și din județul Hotin să fie repartizați în județul Neamț, pentru a organiza mai bine evacuarea. Dar din cei peste 6.000 de bucovineni, ce și-au exprimat dorința să se repatrieze, au plecat doar trei transporturi cu câte 100-150 de persoane⁴³.

Pe data de 3 august 1940 autoritățile sovietice au comunicat reprezentantului guvernului român, că s-a acceptat evacuarea a 450 de persoane – membri ai familiilor funcționarilor din nordul Bucovinei.

La 9 octombrie 1940, delegația română a remis reprezentanților guvernului URSS noi cereri de repatriere a 10.854 persoane, iar Crucea Roșie Română a adresat încă 2.562 cereri de repatriere⁴⁴.

Mii de țărani români ce au cerut în toamna anului 1940 să fie înscrși pe listele de repatriere au fost refuzați pe motiv că erau muncitori agricoli. De disperare că nu a obținut autorizație de plecare o femeie din „I.G. Duca”⁴⁵ (Județul Cernăuți), „nemaivând ce mânca și-a aruncat cei doi copii într-un puț, după ce s-a înecat și ea”⁴⁶.

Comisia de repatriere de la Cernăuți și-a suspendat activitatea la 28 septembrie, deși peste 15.000 de persoane mai erau încă înscrise să plece în România.

Pe la începutul lunii decembrie 1940 a fost declanșată o puternică acțiune de pregătire a alegerilor pentru sovietele locale și centrale.

„Oamenii satelor au fost surprinși în mod neplăcut de avalanșa de activiști și „culturnici” ce au venit să-i „învețe” ce înseamnă „alegerile libere” pentru deputați, ce rost au și cine sunt acești deputați despre care țărani nu au auzit nici nu au știut nimic până atunci. Nu mică a fost surpriza că între acești deputați pentru sovietele locale au apărut nume de oameni ce au făcut parte din acele „echipe de partizani” ce la intrarea trupelor sovietice în Bucovina și Basarabia, au dezarmat și batjocorât unitățile Armatei Române în retragere.

În ce privește candidații pentru sovietele unionale și centrale aceștea făceau parte din eșaloanele superioare ale administrației civile și militare, deci total necunoscuți de electoratul autohton”⁴⁷.

Cu începutul pregătirilor pentru alegerile în Sovietul Suprem al URSS și în Sovietul Suprem al RSSU situația a cunoscut o încordare accentuată, deoarece contradicțiile dintre „activiștii” privilegiați și gospodarii năpăstuiți s-au acutizat.

Persoanele de încredere ale candidaților pentru deputați, membrii comisiilor electorale de sectoare și de circumscripții, agitatorii, propagandiștii, informatorii

politici (numărul cărora, în ansamblu, s-a ridicat până la 20 de mii) au început, ca la un semnal dat de mai sus, să lupte împotriva „rămășițelor claselor exploatare și a naționaliștilor burghezi ucraineni, români și moldoveni, care desfășurau o perfidă agitație antisovietică, folosind în aceasta greutățile vremelnice și unele neajunsuri în munca sovietelor locale și a organelor economice”⁴⁸.

Campania electorală a decurs sub semnul combaterii „acțiunilor criminale ale dușmanilor”, care încercau, chipurile, să zădărnicească alegerile, care au avut loc la 12 ianuarie 1941 și la care pentru „candidații blocului comuniștilor și a celor fără de partid” și-au dat voturile... 99,5 % din numărul alegătorilor!

Din cei trei deputați din partea regiunii Cernăuți în Sovietul Suprem al URSS, unul era generalul sovietic Gh. Jukov.

Alt generai sovietic - I. Galanin, șeful garnizoanei din Cernăuți, alături de „Vasile Luca”⁴⁹ - îi reprezenta pe bucovineni în Sovietul Suprem al RSS Ucrainene. Iată care au fost, printre alții, aleșii poporului la primele „alegeri libere”⁵⁰.

În urma acestor alegeri, desfășurate pe baza Constituției slaliniste din 1936, bucovinenii, cărora „li s-a facut o mare dreptate istorică” prin actul „eliberării” lor de sub „jug străin”, au obținut așa-zisa reprezentanță permanentă în organele supreme, unionale și republicane, ale puterii de stat, devenind „egali între egali, adevărați stăpâni în Patria lor socialistă”.

Puterea sovietică și-a arătat, în sfârșit, adevărata ei față⁵¹.

Abia după această campanie zgomotoasă băștinașii și-au dat seama cine o faceau pe stăpâni în teritoriile ocupate.

De aceea a și început exodul miilor de români spre Patria lor istorică.

Locuitorii din Bucovina și din Basarabia s-au convins repede că aceste alegeri nu le vor aduce nimic bun și că acești candidați „propuși” nu au nimic comun cu electoratul ce trebuia să-i voteze și deci nu-și faceau nici o speranță că „noii aleși” vor putea ajuta cu ceva la ieșirea din situația nenorocită în care au ajuns ei. Din contra, nu se puteau aștepta decât la noi chinuri și silnicii⁵².

Judecata și bunul simț a țăranului român nu greșea deloc, întrucât imediat după alegeri s-a început o acțiune susținută de a convinge țăranii să se înscrie în „în tovărășiri agricole” în care trebuiau să intre cu pământul și cu atelajele ce le avea fiecare.

În legătură cu alegerile de deputați în sovietele locale, ar trebui menționat și faptul că aceste alegeri aduceau o mare „noutate” în concepția electoratului din Bucovina și Basarabia în sensul că nu era vorba de a alege pe cineva, ci era vorba de a „vota” candidații unici propuși de partidul comunist-bolșevic - forța conducătoare, care era deasupra tuturor organelor politice economice din Statul Sovietic.

Deci toată contribuția electoratului consta în introducerea în urnă a listei de candidați în care nu trebuia operat nimica.

Au fost multe cazuri în care electorii scârbiți de mascarada alegerilor au tăiat toți candidații și au înscris în liste propuneri ca: Regele Mihai, Mareșalul Antonescu, Iuliu Maniu etc. dar aceste propuneri nu s-au evidențiat în nici un fel de

către comisiile electorale care bineînțeles erau formate din „tovarăși de nădejde” așa că rezultatele votărilor publicate după alegeri era de 99,8% și doar 0,2% reprezenta voturile anulate⁵³.

De exemplu, la circumscripția electorală din Suceveni la numărarea voturilor s-a constatat: „ 16 voturi pentru, date de cei 16 evrei comuniști din comună; 543 voturi contra ce era voturile tuturor țăranilor din Suceveni. Pe multe voturi era scris: „Trăiască Regele Mihai! Trăiască Generalul Antonescu! Afară cu bolșevicii!”. Bineînțeles că rezultatul trecut de comisie în procesul verbal era de 99,9% pentru deputații propuși⁵⁴.

Cu prilejul acestor prime alegeri ce au avut loc în nou formata regiune Cernăuți la începutul anului 1941, oamenii au putut înregistra două triste învățăminte:

1) Că nu era vorba de alegeri cum știau ei că se faceau și în România, ci de votări ce se rezumau la stabilirea prezenței la alegeri și introducerea în urnă a buletinului de vot ce conținea numele deputaților propuși de partid, deputați de care ei nici nu au auzit și nici nu știau cine sunt aceștia;

2) Că nu era important ce și cu cine votează, ci era foarte important cine numără voturile și ce raportează mai departe⁵⁵.

În același timp, puterea sovietică încerca să demonstreze existența democrației reprezentative aducând diferite cifre.

Așa, încă la 30 iulie 1940 Comitetul județean Cernăuți al Partidului Comunist bolșevic din Ucraina (PC(b)U) raporta Comitetului Central al PC(b)U, că „în comitetele executive de voloste au fost incluși 1 rus și 1 moldovan, iar în comitetele executive satești – 63 de moldoveni și 67 de persoane aparținând altor naționalități”⁵⁶.

Același Comitet județean, în legătură cu desfășurarea alegerilor, raporta Comitetului Central al PC(b) din Ucraina, că „în cadrul pregătirii alegerilor în Rada Supremă a URSS și RSS Ucrainene au fost „aleși” și reprezentanții minorităților: în componența comisiilor electorale de circumscripție - 8 ruși, 7 evrei, 2 români și 3 moldoveni; în componența comisiilor electorale de sector – 400 evrei, 212 ruși, 392 de moldoveni și 156 români; încă 408 moldoveni, 250 evrei, 146 ruși și 32 reprezentanți ai altor etnii⁵⁷ au „fost înregistrați ca persoane de încredere”⁵⁸

În calitate de asesori populari în judecătoriile locale din regiunea Cernăuți au fost aleși 358 moldoveni și 129 ruși⁵⁹.

Același Comitet județean Cernăuți, în legătură cu desemnarea cadrelor în consiliile satești, raporta Comitetului Central al PC(b) din Ucraina că „procesul desemnării cadrelor comitețelor executive satești a avut loc în condițiile unei activități excepționale din partea elementelor dușmănoase puterii sovietice, care încercau să-și promoveze agenții săi în organele puterii”⁶⁰, prin folosirea posibilităților legale de a lupta contra regimului totalitar.

În aceste condiții, Comitetul executiv județean Cernăuți comunica la 19 ianuarie 1941 Prezidiului Suprem al RSS Ucrainene despre „depistarea în consiliul raional Noua-Sulița a 33 persoane - foste membre a partidelor politice din

România, iar în raionul Hliboca „năpădirea cu elemente dușmănoase era și mai mare”⁶¹.

Acest lucru se întâmpla și la nivelul conducerii gospodăriilor colective (a kolhozurilor). De exemplu, la 15 aprilie 1941 Plenumul Comitetului regional Cernăuți al PC(b) constata, că „conducerea colhozului 28 iunie din raionul Securenii a fost preluată de elementele dușmănoase”⁶².

„După intervenția organelor supreme de partid”⁶³ aceste persoane au fost realese”⁶⁴.

Chiar și după aceste „relegeri” în calitate de deputați în consiliile satești din fostele teritorii românești în regiunile Izmail și Cernăuți mai erau încă 10% ruși, 9% - români, 6% - moldoveni, 3,8% - evrei ⁶⁵.

La aproape o lună de la „cele mai democratice alegeri din lume”, reprezentanții acestei puteri au dat ordin să se tragă în românii din mai multe sate ale fostului județ Cernăuți, care încercau să se strecoare, pe Lunca-Herței, în România.

La numai două luni și jumătate de la ele au fost masacrați, la Fântâna-Albă, românii de pe Valea Siretului, fără ca „reprezentantul” lor în forul legislativ suprem al URSS, Gheorghii Jukov, să încerce a-i salva. Ba, dimpotrivă, se crede că prin el Stalin a dat ordin să se tragă în cei ce-și părăsiseră satele și avutul pentru a-și găsi salvare în România⁶⁶, iar Vasile Luca și-a arătat fața reală în timpul demonstrației de la Storojineț din 26 martie 1941 numindu-și alegătorii „spioni, dușmani și diversioniști”⁶⁷.

Apoi, la cinci luni și jumătate de la „triumful democrației socialiste în Bucovina de Nord” mii de „dușmani ai poporului” au fost mânați la moarte sigură în Kazahstan și Siberia.

„Eliberarea” s-a transformat în exterminare. Totalitarismului sovietic și-a dezvăluit, puțin câte puțin, esența sa, care consta în jaf, violență, teroare, toate acestea fiind doar unele din componentele politicii de genocid față de populația băștinașă din actuala regiune Cernăuți ⁶⁸.

În februarie 1941 a intervenit un anumit dezgheț în relațiile economice româno-sovietice, ceea ce a permis reluarea negocierilor privind problemele repatrierilor.

La 15 februarie 1941, la sediul miliției din Cernăuți, și-a reluat lucrările comisia de repatriere. Această veste s-a răspândit foarte repede mai ales în satele de pe valea Siretului, iar un număr mare de români s-au prezentat la autoritățile raionului Hliboca cu cereri de repatriere. Situația incertă a acestor români a creat o stare explozivă, care a atins apogeul la sfârșitul lunii martie.

Prima confruntare dintre românii bucovineni și armata sovietică s-a produs la 6 februarie 1941.

Atunci, cca. 150 persoane⁶⁹ (după alte informații – aproximativ 400-500)⁷⁰ din satele din stânga Prutului, Mahala, Buda, Cotul-Ostriței și Boian, au încercat să treacă granița în apropiere de satul Lunca. Acolo, însă, la cca. 600 metri de linia de demarcație, în lunca Prutului, au fost întâmpinați cu focuri de mitralieră de grănicerii sovietici și doar 56 dintre ei au reușit să se salveze⁷¹, 44 de participanți la

această acțiune au fost arestați, dintre care 12 au fost condamnați la moarte, iar ceilalți 32 – la 10 ani de închisoare⁷².

Românii bucovinei, basarabeni și herțeni nu erau protejați nici în România, pentru că majoritatea acestor refugiați au fost extrădați mai târziu autorităților sovietice, majoritatea fiind trimiși în lagărele din Siberia, Kazahstan și Asia Centrală.

Sistarea procesului de primire a petițiilor a provocat nemulțumire în rândul populației, deoarece mulți oameni au considerat că vor fi privați, spre deosebire de concetățenii lor mai norocoși, de dreptul de a se strămuta în România. Din această cauză, la 26 martie 1941, la Storojineț s-au adunat mai multe sute de țărani din localitățile Ropcea, Cupca, Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Ciudei și din suburbiile centrului raional. Secretarul organizației raionale de partid a refuzat să discute cu mulțimea adunată, specificând că se așteaptă sosirea din clipă în clipă a unui reprezentant al Kievului. Persoana respectivă era Vasile Luca, unul dintre militanții PCR, stabilit în 1940 în URSS și ales deputat în Sovietul Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene din partea regiunii Cernăuți, la alegerile din ianuarie 1941. Acesta a încercat „să convingă” mulțimea „că România practic nu există ca stat” și că bucovinenii ar avea numai de câștigat de pe urma instaurării puterii sovietice. Respingând și huiduind discursul acestui reprezentant al noii stăpâniri, oamenii au decis, în urma unor deliberări, ca în ziua de 1 aprilie toți cei care doresc să plece în România să se întâlnească în Suceveni pentru a porni în mod organizat spre frontieră. Interesant este faptul că și la adunarea din Pătrăuții-de-Jos, din 28 martie 1941, la care au participat circa 400 de țărani, organizatorul adunării, Gheorghe Crășneanu, a amânat plecarea tot pentru 1 aprilie.

Și cea mai mare tragedie s-a produs anume la 1 aprilie⁷³ 1941⁷⁴, când aproximativ 2.000-3.000 de locuitori din satele de pe valea Siretului au încercat să se refugieze în România.

Ei însă au fost opriți de grănicerii sovietici în apropiere de satul Fântâna-Albă, unde cca. 200 de oameni au fost împușcați⁷⁵, mulți au fost răniți sau, mai târziu, arestați și reprimați⁷⁶. Cei care n-au fost secerăți de gloanțe, fiind numai răniți, au fost prinși, legați de cozile cailor, târți la gropile comune, săpate din timp, unde au fost omorâți cu lovituri de hârlețe sau aruncați în ele de vii. Alții, după interogatoriile luate în beciurile NKVD-ului din Hliboca și după torturi înfiorătoare, au fost duși în cimitirul evreiesc din acel orașel și aruncați într-o groapă comună, peste care s-a turnat și s-a stins var⁷⁷.

De asemenea la 1 aprilie, în jurul orei 19, un grup de circa 100 de locuitori ai satelor Carapciu, Iordănești și Prisăcăreni au fost atacați lângă graniță, 24 dintre aceștia fiind uciși, iar alți 43 răniți⁷⁸.

După consumarea evenimentelor și încheierea anchetei, un număr de 22 de persoane au fost deferite justiției⁷⁹.

În conformitate cu concluziile dosarului penal nr. 12 969/1941, la 4 decembrie 1942, un tribunal militar sovietic a condamnat la moarte o persoană⁸⁰, alte 15 fiind pedepsite cu câte 10 ani de muncă silnică în lagăr, confiscarea avutului

și deportare. Încă șase persoane au fost judecate în dosarul nr. 2 976/1941, fiind condamnate la câte 8 ani de lagăr și confiscarea avutului. Potrivit legislației sovietice, familiile lor, împreună cu restul participanților marșului de la Fântâna-Albă, urmau a fi deportate în Siberia și Kazahstan. În acest sens, în lunile aprilie-mai 1941, reprezentanții administrației locale din raioanele Hliboca, Herța, Storojineț, Noua-Sulița și Vijnița au început să întocmească listele respective.

În ajunul izbucnirii războiului a mai avut loc un măcel îngrozitor pe Costișa, în partea de est a satului Proboțești, nu departe de Herța⁸¹.

Cea de a doua etapă a suprimării elementului românesc din actuala regiune Cernăuți s-a desfășurat sub semnul deportării a circa 13 mii de familii în Siberia, Kazahstanul de Nord și Republica Sovietică Autonomă Komi⁸².

Aceste deportări oribile au avut loc între 12 și 14 iunie 1941. Dacă peste zece zile nu ar fi început războiul, probabil că o jumătate din populația regiunii Cernăuți ar fi fost deportată⁸³.

Pentru a urgenta soluționarea chestiunii „dușmanilor orânduirii socialiste”, în primăvara anului 1941, la Cernăuți și în centrele raionale, au fost constituite niște organisme extrajudiciare, numite „troici”. În urma hotărârilor adoptate de acestea, în zilele de 9-14 iunie 1941, au fost arestate și deportate în regiunea Komi, din Rusia, 924 de persoane. Întreaga operațiune a fost pregătită din timp și realizată în baza Planului operativ referitor la conducerea operațiilor legate de ridicarea elementului antisovietic, care prevedea:

„La 11 iunie 1941, ora 20, a se efectua consfătuirea operativă a întregului aparat operativ din NKGB și NKVD, pe baza căreia să se lucreze directiva Statului Major de district.

Să se instruiască aparatul de agenți informatori în părțile respective la descoperirea la timp a persoanelor, care au intenția de a executa acte teroriste, diversiuni, a fugi nelegal peste frontieră și a împrăștiia versiuni antisovietice printre locuitori.

În scopul de a împiedica posibilitatea unor asemenea încercări de trecere nelegală peste frontieră, tocmai în perioada pregătirii operative, precum și în timpul executării acestora, să se coordoneze activitatea cu comendaturile de grăniceri de frontieră, orientând pe aceștia asupra măsurilor luate de RO din NKVD, în legătură cu deportarea elementului antisovietic.

La 12 iunie a.c. ora 19, în legătură cu RIK (Raionnyi Ispolnitelinyi Komitet)⁸⁴ a efectua consfătuirea instructivă a comuniștilor, repartizați pentru participarea la operație, după care să fie atașați grupelor operative.

La ora 1 noaptea agenții operativi, împreună cu comuniștii, aleși pe direcții de către RPK (Raionnyi Partiinyi Komitet – Comitetul raional de partid) să sosească la punctele, unde se vor efectua operațiile.

Aparatul operativ, la sosirea în sat, este obligat ca, până la începutul operației, să stabilească pe căi neoficiale situația.

Dacă expulzabilul este acasă, a stabili precis locul, cum este situată casa, depărtarea ei ș.a., și numai după aceea, conform ordinelor, la ora 2 și jumătate noaptea, împreună cu personalul întărit a se îndrepta spre locuința expulzabilului,

calculând astfel, încât exact la ora 3 noaptea să se înceapă operația”⁸⁵.

Soarta celor arestați au împărtășit-o, la 13 iunie, și peste 5 mii de membri ai familiilor lor, categorisiți drept „susținători ai dușmanilor poporului”, care au fost încărcăți în vagoane pentru vite și deportați în Siberia și Kazahstan.

Dar împreună cu acești nenorociți au fost ridicați și oameni absolut nevinovați. Iată ce scrie Mihai Rohalschi din Ostrița-Mahala:

„La o săptămână după hramul bisericii noastre, în luna iunie a anului 1941, ne-am pomenit luați între arme ca să fim duși, chipurile, la primărie... Tata, Constantin Rohalschi, era născut în 1895, mama, Anghelina, era din 1897, fratele Victor - din 1923, eu - din 1927, iar sora Maria avea 11 ani... Toate familiile ridicate din Cotul Ostriței au fost urcate în căruțe și duse la primăria din Mahala, unde am avut impresia că se afla întreaga suflare din comună. De acolo, încărcăți în camioane, am fost transportați la Sadagura, care era pe atunci centrul nostru raional. Bunica nu era cu noi, fiindcă, văzând că nu se ținea pe picioare și că nici nu vorbea, cei de la primărie au poruncit să fie lăsată în sat și dată în seama unei surori de-a tatei... Cele mai multe familii au fost ridicate din pricina unor membri ai lor, care, încercând în iarna anului 1941 să treacă în România, au fost împușcați la Lunca, lângă Herța. Familia noastră n-a fost inclusă în listele alcătuite la comendatură (lucrul acesta l-am aflat mai târziu)... Noua conducere a satului avea pur și simplu ciudă pe tata, căci el fusese vreo câteva săptămâni primar...

La gara din Sadagura am fost despărțiți de tata, Rohalschi Constantin, care... a murit în 1943, luna ianuarie, într-un lagăr din Republica Komi. Atunci nu bănuiam că ne despărțeam de el pentru totdeauna. După ce l-am luat pe tata de lângă noi, am fost urcați într-un vagon de vite, în care se aflau bărbați, femei, copii, fete și flăcăi... Drumul a fost lung și foarte greu. Prin gări, unde se oprea trenul, o dată în zi ni se dădea mâncare și apă. Primeam niște hâlbe, așa ca să nu murim de foame. Apa, însă, nu ajungea la toți. Coșmarul acestui drum a durat câteva săptămâni. În drum se întâmplau de toate: unii bătrâni mureau, unele femei nașteau... Când am ajuns la Omsk, în Siberia, toți erau sleiți de puteri. La Omsk, în gară, iarăși am fost selectați... Familiile mai tinere, fără copii, au fost trimise să lucreze într-o regiune mai nordică, iar celelalte au fost repartizate în părțile Omskului. Noi am nimerit la o fermă dintr-un sovhoz din raionul Marianovka... În acea vară am dormit cu toții într-un grajd de viței, în care păduchii și ploșnițele ne mâncau de vii... Când a venit iarna, câteva familii au fost strămutate undeva mai la nord, iar șase familii, timp de șase ani, am rămas să locuim în una și aceeași încăpere... Era timp de război, școala nu funcționa și eram nevoiți să ne spetim mereu... Erau geruri mari și fratele și-a răcit picioarele. M-am dus să lucrez în locul lui, la scos gunoiul din grajduri. În 1942, fratele, Victor, a fost luat într-un lagăr de muncă... Cei rămași acasă, în Bucovina, n-au știut nimic despre noi până la terminarea războiului...

Am fugit din Siberia și în 1947 am ajuns în Bucovina, fără nici un fel de documente. Scăpați dintr-o nevoie, am nimerit în alta - în Bucovina bântuia foametea mare, care a secerat mii și mii de vieți omenești... Fratele mai mare știa bine rusește și primăria i-a dat îndreptare la învățătură... Într-o zi, făcându-i-se

percheziție, au găsit la el manifeste anticomuniste. A fost arestat și condamnat la 5 ani de pușcărie. A fost aruncat într-o închisoare din Temir-Tau...

Eu am stat acasă până în primăvara anului 1948... Pentru că am fugit din exil, am fost dați în căutare. Fiind găsiți, am fost deportați a doua oară. Am fost duși din nou la Sadagura și de la Sadagura - la Cernăuți, iar de la Cernăuți, din închisoare, - la Lvov, unde erau formate eșaloane cu deținuți. În lagărul din Lvov eram cam zece mii de persoane. Și iarăși, într-un tren de marfă, a urmat acel drum lung și anevoios, cu mâncare o dată pe zi și cu apă puțină... Era în ajunul Sfințelor Paști când am ajuns în apropierea Omskului... Drumul urma mai departe, până la Irkutsk. În gară ne așteptau camioanele fabricii de cărămidă din Lisiha.

Ajunși acolo, am fost repartizați pe la diferite „locuințe”. Ca să nu fugim, capii familiilor au trebuit să iscălească că suportă exilul până la sfârșitul vieții. Dorul de a ne vedea casele a fost stins în noi prin aceste semnături „benevole”. La acea fabrică de cărămidă am lucrat până în 1958, adică timp de zece ani, când ni s-a permis să ne întoarcem acasă... Dar casa nu mai era a noastră (fusese ocupat[ă] abuziv de către coloniști ucrainieni)... Abia după aproape 20 de ani de înstrăinare, am reușit să cumpărăm rămășițele gospodăriei făcute de tata...”⁸⁶

Deportarea bucovinenilor și basarabenilor în iunie 1941 nu a fost un fenomen care s-a redus sub aspect geografic doar la cele două provincii anexate de URSS cu un an mai devreme. În regiunile vest-ucrainene, încorporate de sovietici în 1939, deportările (al patrulea val, după cele trei din 1940) au fost realizate în zilele de 22 mai 1941 ca și în Lituania, la 14 iunie în Letonia și Estonia, iar în vestul Bielorusiei în noaptea de 19/20 iunie 1941.

Teritoriile respective au revenit Uniunii Sovietice în urma materializării înțelegerilor secrete cu Germania nazistă, încheiate la 23 august 1939, Stalin „curățând” terenul de elementele nesigure în preajma confruntării cu Hitler. Potrivit calculelor efectuate de către cercetătorul rus A.E. Gurjanov, numărul celor deportați din regiunile anexate în lunile mai-iunie 1941 s-ar ridica la circa 105.000-110.000 de persoane⁸⁷.

Românii bucovineni, basarabeni și herțeni erau abandonați și de către Statul Național Român - autoritățile române au luat măsuri pentru limitarea imigrărilor din teritoriile ocupate.

Astfel, în perioada martie – iunie 1941, au fost repatriate doar cca. 1.000 persoane⁸⁸.

Exodul miilor de români spre Patria lor istorică însă nu s-a oprit.

În 1940-1941 s-au refugiat în România 32.958 bucovineni și 82.580 basarabeni⁸⁹.

Pentru locuitorii din Basarabia și nordul Bucovinei data de 13 iunie 1941 a rămas în memorie ca cea mai tragică zi din primul an de stăpânire sovietică.

În acea noapte, numai din regiunea Cernăuți, cca. 13.000 de bărbați, femei și copii, majoritatea români, dar și mulți ucraineni, polonezi și evrei, au fost scoși din case, din localitățile natale, și deportați în Siberia și Kazahstan. Mulți din acești bucovineni deportați au murit de foame și frig și nu au mai revenit în locurile natale.

După aceste evenimente situația din nordul Bucovinei a devenit și mai grea, iar repatrierea sau refugierea în România a devenit practic imposibilă.

Despre calvarul românilor din acest an blestemat (28 iunie 1940 - 22 iunie 1941), despre „mărturiile de sânge” a poporului autohton din această regiune a scris în cele 477 de pagini din monografia-document „Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna Albă – Suceveni – Lunca – Crasna – Igești...)” veteranul de război, original din satul Broscăuții-Noi⁹⁰ din zona Storojinețului, Vasile Ilica⁹¹, care a încercat să aducă și listele, deși necomplete, celor împușcați sau morți în locurile deportărilor. Acest lucru a fost continuat și de către **Centrul Bucovinean Independent de Cercetări Actuale**, care pe parcursul anilor 2004-2005 a încercat o cercetare în fiecare localitate românească pentru a se documenta referitor la aceste evenimente⁹².

Probabil, deportările aveau să continue la infinit, dacă, cât de paradoxal n-ar suna, Germania nu ar fi atacat, la 22 iunie 1941, Uniunea Sovietică.

În timpul retragerii în fața armatelor română și germană, NKVD-ul a evacuat o parte a deținuților din închisoarea cernăuțeană, unii fiind apoi înecați în Nistru, în zona satului Costrijiuca. Mulți, însă, au fost lichidați chiar în interiorul închisorilor din Cernăuți, Hotin și Storojineț, în conformitate cu ordinul dat de Leontii Beria, șeful NKGB-ului unional⁹³.

La puțin timp după izbucnirea războiului, în noaptea de 23 iunie 1941, cca. 3.000 intelectuali și personalități de frunte din Cernăuți, majoritatea din ei evrei, au fost ridicați și deportați în Siberia.

Printre aceștia erau și foștii conducători ai comunității, precum și liderii mișcării sioniste din oraș⁹⁴.

În decurs de un an (28 iunie 1940-22 iunie 1941), numărul jertfelor represiunii bolșevice în teritoriile anexate de sovietici (Bucovina, Basarabia și plasa Herța), potrivit unor estimări, s-ar cifra între 67.000 și 89.500 de persoane.

Conform listelor alcătuite de către administrația românească în toamna anului 1941, în perioada iunie 1940 – iunie 1941 din județele, care făceau parte din guvernământul Bucovinei, au fost deportate, reprimite, sau au dispărut 36.129 de persoane, dintre care 14.942 din județul Hotin, 8.319 – din județul Cernăuți, 4.387 – județul Storojineț, 1.467 – județul Rădăuți, 1.996 – din județul Dorohoi (adică din satele din zona Herței) și 5.018 persoane din orașul Cernăuți⁹⁵. Numai din județul Storojineț au fost deportate, au fost represate sau au dispărut fără urmă 2.034 persoane de naționalitate română⁹⁶.

Potrivit datelor care privesc doar fenomenul deportărilor din regiunea Cernăuți, în perioada menționată au fost strămutate în diverse părți ale URSS-ului, după unele informații 10.000 de persoane, după altele peste 13.000. Conform datelor de arhivă, la 13 iunie 1941, din raionul Herța au fost deportați 1.996 de oameni: din Horbova 147 de persoane, din Cotu-Boian (aparținând atunci comunei Horbova) 10 persoane, din Bănceni 43 de persoane, din Molnița 77 de persoane, din Buda-Mare 39 de persoane, din Pasat 20 de persoane, din Lunca 35 de persoane, din Buda-Mică 31 de persoane, din Godinești 20 de persoane, din Lucovița 37 de persoane, din Slobozia 30 de persoane, din Mogoșești 42 de

persoane, din Pilipăuți (Satu-Mare) 50 de persoane, din Mihoreni 34 de persoane, din Hreățca 20 de persoane, din Probotești 26 de persoane etc. Din localitatea Mahala, raionul Noua-Sulița, satul de baștină al familiei Nandriș, în acea noapte au fost ridicate 579 de persoane, iar din raioanele Hliboca și Storojineț au fost deportați: din Tereblecea 237 de persoane, din Cupca 92, din Oprișeni 44, din Stăneștii-de-Jos și Stăneștii-de-Sus circa 140 etc.⁹⁷.

Majoritatea celor deportați au murit la locul deport[rii].

Mulți dintre ei n-au avut parte nici de mormânt creștinesc. După cum ne mărturisește Ion Mihăieși, numai din satul Ostrița-Herței „au fost lipsiți de dreptul de a avea o ultimă urmă pe tărâmul de naștere... 136 de români cu frică de Dumnezeu care au ridicați în plină noapte și duși, cu preț de mari chinuri pe drumul pătimelor, până la și chiar după Cercul Polar, la Peciora și în alte părți ale Siberiei...”⁹⁸

Imaginea satelor, depopulate în mare parte, era extrem de tristă. În 1942, bucovineanul Ilie Mandiuc, membru al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, scria: **„Cine cutreieră satele Ostrița, Mahala, Cuciurul-Mare, Igești, Crasna, Tereblecea, Volcineț, Horbova..., se cutremură adânc. Casele păărăginite, gospodăriile neîngrijite prin care cresc numai bălării sălbatice. Frunțași ai satului, cei mai buni gospodari, oameni cu credință în Dumnezeu, oameni de adevărată cinste, de omenie, au fost deportați cu întreaga familie fără nici o vină, pe simplu motiv că sunt români, cu darea de mână și gospodari bine înstăriți”**⁹⁹.

Foarte mulți basarabeni și bucovineni au ajuns în localitatea Vorcuta, dincolo de Cercul Polar, unde au fost expediați cu forța.

Dumitru Mircescu, simpatizant comunist, care a trecut în anul 1936, înot, clandestin Nistrul în „raiul” bolșevic din URSS, fiind condamnat la zece ani închisoare ca spion român, scria în cartea sa de memorii: „Cedarea Basarabiei și Bucovinei de nord aduseseră la Vorcuta zeci de mii de români. Toți, foști gardieni publici, jandarmi, notari, primari, percepatori, preoți..., nimeriseră dincolo de Cercul Polar cu condamnări de 10-15 și 20 de ani de muncă silnică de executat”. Unii bucovineni au fost duși la muncă forțată în orașelul Skokim, aflat în guvernământul Tula, la 160 de km distanță de Moscova. Odată cu apropierea frontului, autoritățile sovietice au pregătit un tren în vederea depozitării lucrătorilor aflați în putere la minele din Siberia. Cei mai slabi au fost folosiți la săpat tranșee. Mulți dintre ei au pierit de foame și ger. La 21 ianuarie 1942, Comandamentul militar german din zonă a predat autorităților similare române 50 de bucovineni bolnavi deportați, care au fost transportați de urgență la Spitalul Central din Cernăuți. Ei se aflau într-o situație foarte grea, deoarece până aproape de genunchi erau plini de degerături, sufereau de malnutriție datorită condițiilor inumane de lucru¹⁰⁰.

După cum mărturisea Lazăr Alerguș din Cupca: „Pe data de 1 aprilie 1941 venea dinspre Pătrăuți o coloană de oameni de câteva mii iar cei din față purtau cruci și prapori din biserică și se îndreptau spre reședința raionului Hliboca (Adâncata). La această coloană ne-am alăturat și noi cei din Cupca... Cu toții mergeam la Miliția Raională din Hliboca să depunem cererile de plecare în

România pentru că oamenii nu mai puteau îndura birurile, cotele și robotele ce ne puneau în cârcă autoritățile sovietice. Românii ziceau că dacă au plecat nemții și polonezii atunci de ce să nu ne dea voie și nouă românilor să mergem în patria noastră România, mai ales că le lăsăm sovieticilor toată agoniseala noastră, case, pământ, animale și tot ce aveam noi acceptând să plecăm cu câte o traistă în spate în care aveam câteva schimburi și ceva de-ale gurii pe 2-3 zile. La Miliția raională din Hliboca văzându-ne așa mulți nu au vrut să stea de vorbă cu noi și ne-au spus să plecăm către casele noastre că altfel va fi rău de noi. O parte s-au întors spre casele lor că nu au venit pregătiți să meargă în România, însă cei mai mulți ce aveau familiile și boccelele cu ei au pornit prin Suceveni spre Fântâna-Albă purtând crucile în fruntea coloanei. Eu și cu fratele și cu alți oameni ne-am întors spre Cupca dar pe drum ne-au ajuns niște militari călări și ne-au arestat și ne-au depus în arestul Miliției din Hliboca unde am fost ținuți vreo două săptămâni, după care am fost predați la Securitate (NKVD) din Cernăuți unde am fost bătuți și cercetați zilnic până la 13 iunie 1941 când am fost îmbarcați în vagoane de marfă ca animalele (câte 150 de persoane într-un vagon) și trimiși în Siberia. Am făcut parte dintr-un grup de 2.500 deportați care am fost trimiși la Aktiubinsk. De la ultima gară a trebuit să mai mergem pe jos încă vreo 40-50 km până la poarta primului lagăr. Dar mulți din noi au murit pe drum de foame, de sete și de dizenterie. La fiecare oprire în stații, de altfel trenul avea drum deschis și se oprea rar, în stații mici, și mai ales noaptea ca să nu fim văzuți de oamenii din partea locului, deci la aceste opriri se scoteau morții și muribunzii și se aruncau în gropi comune. Eu m-am întors din Siberia după 15 ani”¹⁰¹.

Gheorghe Mihailiuc, veteran al învățământului public din Dimca (Trestiana, raionul Hliboca) își amintește „cu spaimă” de anul 1940, de la care au început nenorocirile bucovinenilor: „Așa-ziii frați mai mari, „eliberatori”, au înlocuit adevărul cu minciuna. Sub acel regim odios spărgătorii de uși, toți cei crescuți într-un mediu în care credința, dreptatea, adevărul nu-și găseau loc, au devenit fruntea societății. Noi, băștinașii acestui pământ, obișnuiți cu alt mod de viață, am fost cu desăvârșire marginalizați. Limba, istoria, învățământul, tradițiile, credința, în genere cultura națională, au avut mult de suferit... **Apăsătoare este viața sub un regim totalitar. O viață grea, umilitoare, când demnitatea omului este desconsiderată, de fapt, nici nu este viață, ci o moarte lentă.** Această stare intolerabilă i-a făcut pe mulți oameni să cadă pe gânduri. Prin satele noastre creștea neliniștea. Trebuia găsită o soluție. Bărbații se adunau în grupuri mici, sfatuindu-se în șoaptă. Unii își trăiau zilele negre în ascunzișuri. Au început urmărirea celor bănuți, anchetările, arestările, deportările. Peste sate se abătuse teroarea bolșevică.

Dacă nu faceai cârdășie cu noii stăpâni erai pierdut. În acele condiții insuportabile, o parte din populația română a nordului Bucovinei a hotărât să fugă în țară, ca să scape de prigoană. La 1 aprilie 1941 câteva mii de români, chemați de dorul libertății, și-au îndreptat pașii spre Fântâna Albă...

Dar, pentru mulți acest drum era fără întoarcere... **Uciagașii au așteptat cu degetul pe trăgaci, până când mulțimea a ieșit la lizieră... Și a început măcelul. Era un adevărat iad de la pământ până la cer. În ochii mei un flăcău voinic**

purând tricolorul s-a prăbușit într-un lac de sânge... În învălmășeală m-am pierdut de fratele meu... Întregul câmp era o spaimă, oamenii cădeau ca frunzele de brumă... Soldații trăgeau fără întrerupere, cu precădere în grupurile compacte... Aproape inconștient am început să fug prin desiș. Moartea mă păștea la fiecare pas. Obosit peste măsură, rămâneam în urma celorlalți fugari, rătăceam, ajungeam din nou la locul de unde pornisem... Vântul mi-a adus un bocet șoptit. Am pornit după el. Într-un pâlci de brazi câteva femei se tânguiau deasupra unei neveste care-și dădea ultima suflare. Muribunda strângea la pieptul sângerând un băiețel de vreo doi anișori... O femeie a smuls copilașul din brațele mamei care și-a dat sufletul. Apoi toate au dispărut fără de urmă... Noaptea, grăbită, se așeza peste copaci... Se auzeau încă împușcături sporadice, la care tresăream ca mușcat de șarpe... Și totuși, am avut noroc... Ca prin minune, am ajuns în satul Petriceni (Camenca). Niște oameni cu suflete mari, ucraineni de naționalitate, ne-au hrănit și ne-au dat adăpost. Datorită lor am scăpat cu zile... Cu riscul de a nimeri în ghearele soldaților, am ajuns acasă, la Trestiana, a doua zi pe la chindie. Și până acum aud uneori șuieratul acelor gloanțe blestamate..."¹⁰².

O altă mărturie ne aduce Artenie Irimescu din satul Carapciu, raionul Hliboca (Adâncata): „În ziua de 1 Aprilie 1941 împreună cu alți gospodari din Iordănești și Cuciurul-Mare am pornit spre Suceveni de unde mai erau vreo 13 km până la frontiera cu România. La hotarul cu Sucevenii ne-au barat calea soldați călări care ne-au somat să ne întoarcem acasă. Unii din noi s-au oprit neștiind ce să facă, alții au încercat să fugă spre pădure, dar s-a tras în plin. Cu acel prilej au fost omorâți: Traian Tovarnițchi, Gheorghe Tovarnițchi, Vasile Tovarnițchi, Cosma Opaț, Nicolae Corduban. Eu am fost rănit la piciorul drept. Glonțul mi-a străpuns osul și au mai fost răniți: Vasile Opaț, Petrea Ungureanu, Gheorghe Opaț – toți am fost duși sub stare de arest la Spitalul din Cernăuți, dar Gheorghe Opaț a murit pe drum, fiindcă pierduse mult sânge. Tot atunci au fost arestați și frații mei Traian și Petre Irimescu dar nu s-au mai întors niciodată. De la spitalul din Cernăuți o parte au fost duși în, lagărul din Karelia, unde din 4.000 de deportați la liberare în 1956 au rămas doar 600”¹⁰³.

Mulți bucovineni au fost deportați în Siberia sau în Asia Centrală. Astfel, familia lui Gheorghe Cioric, impiegat de mișcare la gara Moși de lângă Cernăuți, a fost deportat în Siberia pe data de 13 iunie 1941.

Martoră a acestor evenimente tragice, Zenaida Burduja-Cioric, care avea atunci vârsta de 11 ani, relatează după mai bine de cinci decenii următoarele: „Gara era inundată de lume, părea o poiană multicoloră. Pe atunci, românii din Bucovina încă purtau haine naționale: catrințe, cojocel, bundițe, pălării, ițari... La apropierea NKVD-iștilor s-a început un răcnet nemaipomenit. Pe bărbați îi depărtau de familii. Copiii li se agățau de pantaloni, soțiile îi cuprindeau de gât. Soldații îi îmbrânceau”. Ajunși în Siberia, mulți nu au rezistat temperaturilor extrem de scăzute, dar mai ales asprului regim de lagăr. Aceeași participantă la tragicele evenimente arăta în continuare: „Au murit moșul Moroșanu și soția sa. A murit

moșu Olaru... De asemenea, preotul Alecu Ostapov din Cernăuți, originar din raionul Lipcani, și-a ieșit din minți și în scurtă vreme a murit”¹⁰⁴.

Oamenilor deportați li se confisca și averea și chiar și celor ulterior reabilitați ea nu a fost restituită. Iată ce scria Elena Gresculeac-Dejetaru din satul Ritcovți¹⁰⁵, raionul Noua-Suliț în 1991 la „Plai Românesc”:

„Necazul m-a făcut să aștern pe hârtie aceste rânduri... Vă scriu în rusește, ca n-am avut norocul să învăț în limba maternă, deși o cunosc pe cea vorbită. În iunie 1941 mama, tata, bunica și noi, doi copii, am fost deportați în Siberia. Trecuse miezul nopții când ne-au bătut la geam. Tata a ieșit să le deschidă „musafirilor” ușa și aceștia i-au spus că suntem arestați cu toții. Mama a început să plângă și a încercat să se strecoare p`nă în grajd, unde aveam vițel mic, dar oaspeții au îmbrâncit-o, spunându-i ca acolo unde vom fi duși, vom primi vacă... Din acea noapte îmi amintesc doar de văicărelile oamenilor și lătratul câinilor.

...În gara Noua-Suliță ne aștepta un marfar cu peste 40 de vagoane. După ce am fost înghesuiți în ele și puși sub lacăt am călătorit în condiții îngrozitoare până la gara Ișim din regiunea Tiumeni. Acolo am fost părăsiți pentru o săptămână în ograda unei biserici pustii. După distribuire, am nimerit în punctul cel mai nordic, în tundră, având doar cerul deasupra capului. După o lună a murit bunica. Peste alte două săptămâni s-a stins tata - avea 32 de ani. Astfel, în pustietatea neagră, fără să cunoaștem limba, am rămas doar cu mama. Eu aveam 4, iar sora — 7 anișori. Mama primea pe cartelă 500 grame de pâine pe zi. Muncea zi și noapte ca să ne poată întreține. Vara cosea iarbă, căra fânul la fermă unde lucra și tăia în pădure. Aveam milă doar din partea băștinașilor, care ne dădeau uneori pește... Salvarea ne-a fost în pomușoare și ciuperci. În 1954, am fost reabilitați, dar abia în 1956 ne-am întors în sat. **În casa noastră locuiau străini. Abia peste doi ani am putut să o ... cumpărăm de la ocupanți.** În iunie 1941 am lăsat-o plină cu de toate, iar în grajd aveam cal, vacă și vițel, porci, găini. În 1968, nu știm conform cărei dispoziții ni s-au plătit 370 de ruble. Oare atât a costat averea, agonisită de bunici și părinți? Soțul meu a fost de asemenea deportat. La 16 ani, rămânând fără de părinți, s-a făcut tăietor de pădure. Și iată în 1989 părinții lui au fost reabilitați conform unei hotărâri cu întoarcerea averii confiscate. De atunci ni se tot promite achitarea datoriei. De la procuratură am fost trimiși la serviciul financiar, la direcția regională a afacerilor (interne). Până la urmă demersurile noastre s-au împotmolit pe masa cine știe cui...Am lucrat peste 30 de ani în sovhozul „Cernovițchi”. Astăzi sunt grav bolnavă. Nu mai are sănătate nici soțul. Mama, deși e de vârstă înaintată, n-are pensie, deoarece în Siberia nimeni nu i-a dat document pentru anii munciți la fermă. Oare chiar nu ni se va întoarce ceea ce ne-a aparținut odată?”¹⁰⁶.

Mărturii mai ample ale supraviețuitorilor au fost publicate, în mai multe numere, începând cu 1992, în Almanahul cultural-literar al românilor nord-bucovineni „Țara fagilor” (1992-2004), redactat de către ziaristul cernăuțean

Dumitru Covalciuc, președintele cercului neformal „Arboroasa” din regiunea Cernăuți¹⁰⁷.

Cifrele statistice oficiale nu-i cuprind nici pe germanii repatriați în Germania sau pe românii, care s-au refugiat ori au fost repatriați în perioada respectivă în România. După unele date, doar până în noiembrie 1940 circa 45 mii de persoane de origine germană au părăsit regiunea Cernăuți, repatriindu-se în Germania¹⁰⁸. Împreună cu ei au părăsit Bucovina și câteva mii de români, poloni și ucraineni.

După revenirea Basarabiei și nordului Bucovinei la România în 1941 s-a decis ca aceste două provincii să constituie două unități administrative autonome, conduse direct de conducătorii statului prin reprezentanți personali.

În guvernământul Bucovinei au intrat cele 5 județe din Bucovina (Câmpulung, Suceava, Rădăuți, Storojineț și Cernăuți), județul Hotin din nordul Basarabiei, iar din octombrie 1941 – și județul Dorohoi (practic tot teritoriul actualei regiuni Cernăuți plus sudul județului Hotin)¹⁰⁹.

Populația românească din aceste teritorii a primit cu încredere și speranță administrația civilă și militară românească. Minoritățile naționale, însă, au primit cu rezervă noua stare de lucruri.

Cel mai puternic au fost afectați evreii din aceste două provincii.

La 8 iulie 1941 generalul Ion Antonescu a ordonat ca evreii să fie strămutați peste hotarele țării.

Evreii din zonele rurale și din orașe au fost adunați, în lunile iulie – august 1941, în lagăre provizorii, iar în septembrie s-a început deportarea acestora în Transnistria.

După unele informații mai exacte, au fost deportați 43.768 de evrei în Bucovina și 10.368 din orașul și din județul Dorohoi. Numai din orașul Cernăuți au fost deportați în timpul războiului în Transnistria 23.391 de evrei¹¹⁰.

Potrivit recensământului oficial din 1942, mai locuiau atunci 19.375 de evrei în Bucovina, din care 16.794 la Cernăuți¹¹¹.

Mai multe personalități din România, printre care și Traian Popovici, primarul Cernăuțului în anii 1941-1944, au intervenit în favoarea evreilor români. Grație străduințelor primarului Traian Popovici, cca. 15.000 de evrei din Cernăuți, sub pretextul că sunt necesari economiei orașului, au fost salvați de la deportare în Transnistria¹¹².

Administrația civilă românească a efectuat în anul 1941 un recensământ administrativ și unul statistic în Basarabia și Bucovina, pentru a stabili mai exact situația din aceste două provincii după un an de ocupație sovietică, care a semnalat că din cauza schimbărilor social-economice și politice bruște, care s-au produs în Bucovina în anii 1940-1941, s-a modificat radical și structura etno-demografică și socială a populației acestei provincii.

S-a stabilit că, populația Basarabiei și nordului Bucovinei a scăzut de la 3.776.309 locuitori în 1940 la numai 3.525.008 în 1941¹¹³.

În această perioadă scurtă a scăzut în mod dramatic mai ales populația urbană a Bucovinei.

La Cernăuți locuiau în 1941 doar 66.436 de locuitori comparativ cu

112.427 persoane în 1930 - adică populația orașului a scăzut cu 45.991 persoane sau cu 40,9%¹¹⁴.

În perioada 1940-1941 au fost afectate cel mai dramatic astfel de categorii sociale, precum negustorii, meseriașii, funcționarii, profesioniștii liberi¹¹⁵. Potrivit analizei consecințelor ocupației sovietice în perioada iunie 1940 – iunie 1941 pentru populația din județele guvernământului Bucovinei, au fost deportate, represate sau au dispărut 36.129 de persoane, dintre care 14.942 din județul Hotin, 8.319 – din județul Cernăuți, 4.387 – județul Storojineț, 1.467 – județul Rădăuți, 1.996 – din județul Dorohoi (adică din satele din zona Herței) și 5.018 persoane din orașul Cernăuți¹¹⁶.

În ciuda tuturor dificultăților, situația privind componența națională a teritoriului regiunii Cernăuți imediat după revenirea acestui teritoriu în componența României în linii generale totuși poate fi estimată.

Așa, după un an de stăpânire sovietică, de repatriere a etnicilor germani și maghiari, de deportare a evreilor, de refugiere sau deportare a unui număr mare de români, polonezi, ucraineni, guvernământul Bucovina avea următoarea structură etno-demografică¹¹⁷ a populației:

Referindu-se doar la zona nordbucovineană și a Ținutului Herța (fără nordul județului Hotin) a regiunii Cernăuți, Marian Olaru constata:

„Populația estimată a regiunii ocupate de sovietici din fosta Bucovină, împreună cu cea a Herței, era de 545.267 locuitori, din care, în 1946, românii reprezentau 37% și ucrainenii 45%.

În urma instaurării dominației sovietice, pe teritoriul de nord al fostei Bucovine s-au produs importante schimbări demografice. Referindu-ne la intervalul iunie 1940 - iunie 1941, acestea sunt:

- refugierea spre interiorul Regatului Român a unei părți a populației românești;
- repatrierea germanilor, polonezilor și maghiarilor ;
- asasinatelor în masă săvârșite de sovietici și deportarea românilor în gulagul sovietic.

Fără să avem o cifră exactă a celor uciși sau deportați de regimul sovietic, în 1940-1941, cercetătorii români ai problemei estimează că la Fântâna-Albă, la 1 aprilie 1941, au fost înpușcați 1.500 de oameni, iar pe 13 iunie 1941 au fost ridicați pentru a fi deportați 13.000 etnici români - după unii cercetători, după alții – 41.000¹¹⁸.

Și aceste cifre nu par deloc exagerate, deoarece numai din satul Mahala în acest an de „rai stalinist” au fost deportate 602 de persoane¹¹⁹.

La aceste cifre trebuie să adăugăm numeroasele persoane care au căzut victime în încercarea de a forța frontiera instaurată, după 28 iunie 1940, între România și URSS.

Dacă raportăm aceste pierderi la cifra de aproximativ 192.000 de români, câți rămăseseră doar în zona bucovineană și herțeană de ocupație sovietică între 1940 și 1941, putem înțelege adevăratele proporții ale seismului demografic la care a fost supusă Bucovina istorică (între 1/4 și 1/3 din populația românească a teritoriului

bucovinean ocupat de sovietici a fost deportată sau exterminată)¹²⁰.

Forma principală de manifestare a regimului sovietic a fost represiunea, ce nu a ocolit nici una din păturile sociale sau naționalitățile din regiune, dar era îndreptată în primul rând împotriva românilor bucovineni, care, prin tradiții și legăturile firești cu țara, s-au dovedit cei mai reductibili adversari ai structurilor de ocupație sovietică.

Dacă teroarea ca sistem de guvernare sovietic a vizat inițial fosta clasă politică și marii proprietari, treptat ea s-a extins și la nivelul întregii societăți.

„În decurs de numai 12 luni, au fost deportate 41.000 de persoane, aproximativ 10% din întreaga populație din nordul Bucovinei, măsură care, combinată cu masivele colonizări cu diverși alogeni din interiorul imperiului, urmărea modificarea radicală a realităților demografice din acest ținut... S-a dispus strămutarea unor întregi familii, de la bunic la nepot, dar mai ales lichidarea elitei intelectuale românești, un exemplu elocvent în acest sens fiind Sever Zotta - remarcabil genealogist și membru corespondent al Academiei Române - ce și-a găsi sfârșitul în GULAG-ul stalinist”¹²¹.

Urmările acestuia se resimt și astăzi, nu numai prin reducerea considerabilă a ponderii românilor din actuala regiune Cernăuți (aproximativ 20%), dar și prin prezența, în număr însemnat, în regiunea Siberiei a Federației Ruse, a aproximativ 500.000 de urmași ai românilor deportați din Basarabia, Bucovina și Ținutul Herța în anul 1940¹²².

Ce a însemnat acest an „de libertate sovietică” și cum „o iubea” populația Bucovinei ne mărturisește pilotul român, căpitanul Andreescu Paul, care chiar în primile ore ale războiului a fost nevoit să aterizeze într-un sat transprutean de lângă Cernăuți cu populație mixtă româno-ucraineană:

„...Aterizând în acest loc, în care nu sosiseră încă trupele noastre, aviatorul se aștepta la orice. Era aproape sigur că va fi luat prizonier și dacă s-a hotărât să aterizeze era numai pentru faptul că nu mai putea continua sub nici un motiv zborul.

Satul se numea Lehucenii Tăutului¹²³. Nici nu coborâse din avion și ...a văzut populația din sat alergând spre livada în care aterizase el. Țăranii veneau în fugă și într-un număr considerabil. Voiau să-l ia prizonier? Se părea că unii dintre țărani au în mâini coase și topoare. Aviatorul și-a făcut cruce și a așteptat... Când grupul de săteni s-a apropiat, el a putut distinge strigătele lor de „ura!”. Peste câteva minute aviatorul era îmbrățișat de zeci de oameni care se îmbulzeau spre dânsul, căutând fiecare să-l atingă măcar cu mâna. Femeile și câțiva bătrâni au îngenunchat și i-au sărutat pantofii, alții îi luau mâinile și nu mai conteneau să le sărute. Toți locuitorii acestui sat, văzând culorile românești ale avionului, au alergat să se prosterneze la picioarele zburătorului care reprezenta pentru ei întreaga armată care îi dezrobise... Toți vorbeau cu lacrimi în ochi și povesteau suferințele îndurate timp de un an: „Dacă nu veneați acum, eram pierduți!” Aceasta era fraza pe care o repetau la fiecare două cuvinte, toți cei care vorbeau. Ce scenă ar putea ilustra mai bine suferințele pe care le-au îndurat țăranii sub bolșevici, decât aceasta:

Un sat întreg alcătuit din bărbați, copii, femei și bătrâni, care se așează în genunchi la picioarele primului ostaș din armata care i-a scăpat de tirania comunistă, sărutându-i pantofii?”¹²⁴.

Orice alte comentariile sunt de prisos.

Convorbiri Cu Doctorul Ion Popescu Români din Bucovina Partea 3

G.G. : Ce ne puteți spune despre populația regiunii Cernăuți în perioada sovietică postbelică stalinistă (1944-1953) și poststalinistă de până la primul recensământ sovietic din 1959 ?

I.P. : Români din regiunea Cernăuți au avut de suportat două așa-numite „eliberări”: invazia sovietică din iunie 1940, în consecința lui Ribbentrop-Molotov și „eliberarea” de la sfârșitul lunii martie a anului 1944, în consecința războiului care se apropia de sfârșit.

Cu toate analogiile dintre ele, o analiză mai minuțioasă ne duce la concluzia că între aceste două evenimente există multe diferențe.

Revenirea sovieticilor, în martie-aprilie 1944, trecuți ei înșiși prin toate nevoile și grozăviile războiului, nu a însemnat, însă, și o revizuire în direcția unei atitudini mai tolerante a politicii față de populația autohtonă. Autoritățile au devenit și mai dure, iar amploarea sovietizării nu a mai cunoscut limite.

În această perioadă, comuniștii s-au ciocnit de rezistența armată a diverselor grupări de partizani antisovietici, provenind din rândurile românilor și ucrainenilor. Dacă prima invazie din 1940 a fost pusă la cale din timp și, evident, a fost bine pregătită. Sovieticii știau ce au de făcut și, odată cu armata, teritoriile ocupate au fost împăienjenite cu diverși „politrucii”, „ilegaliști”, „luptători pentru fericirea poporului” pentru „reunirea Basarabiei și Bucovinei de Nord cu Patria Sovietică”, cu comuniști, „patrioți”, trădători și alte cozi de topor. Aceștia, fiind bine informați, au modelat teritoriile ocupate după chipul și asemănarea... Au urmat păcălelile, dezinformările, teroarea, masacrele și deportările în masă, care au lăsat urme de neșters în memoria populației supraviețuitoare.

Cu totul altfel a arătat „eliberarea” din primăvara anului 1944. După ani de lupte grele, pierderi materiale și umane uriașe, după mizerie, sărăcie și persecuție neîntemeiate, sovieticii au re-întrat în țările învecinate.

Luarea cunoștinței de stilul de viață, modul de gospodărire, etica și spiritualitatea popoarelor din aceste țări au produs o triplă impresie:

Marii comandanți de oști erau preocupați de probleme strategice și tactice. Acumulând o mare experiență de război, învingând groaza ce o aveau la început față de mașina germană de război, ei plăsmuiau planurile operațiilor, realizarea cărora în majoritatea cazurilor le aducea izbândă. Se pare că pentru ei, soarta populației civile ca și cea a ostașilor de rând, era o noțiune mai mult abstractă decât reală, iar unele greșeli ce se infiltrau în operații, erau iertate prin scopul urmărit. De exemplu, prima mare formațiune militară sovietică ce a intrat în Crasna, și-a instalat bateria de tunuri pe dealul ce domină Huta-Veche, numit Arșița. Altă formațiune a ajuns în partea opusă - la Zubrovița. Trei zile la rând unii au tras în alții, crezând că aveau în față dușmanul. Atunci casele gospodarilor au rămas fără geamuri. Un obuzier de câmp trăgea rar, dar când împușca, sticlele se faceau puzderie^{cxxv};

Ostașii de rând, mobilizați din toate colțurile Imperiului Roșu, la contactul cu localnicii rămâneau de-a dreptul șocați. Amenajarea gospodăriilor din Crasna le trezea invidia... Mulți ostași, care, demobilizându-se, nu s-au mai întors la baștina lor, ci au rămas să trăiască printre noi. La întrebarea, dacă după 30 de ani nu-i era dor de plaiurile natale, de rude, unul, originar din Mordovia, mi-a răspuns: „nu, n-am ce vedea acolo. Ce să vezi? Niște bordeie săpate în pământ, o viață de câine? Aici am gospodărie „gata clădită”, „serviciu de onoare”. Această pătură a ostășimii, simțind că se apropia demobilizarea, se străduia să se chivernisească cu trofee, obținute prin orice mijloace.

Totuși, politica oficială n-o promovau nici comandantii supremi, nici ostașii de rând, ci așa-numita verigă medie - gradații de la locotenenți, la căpitani și maiori, cadre selectate din rândurile intelectualității marelui popor rus, instruite „blitz” și mobilizate pe front. Erau erudiți, oarecum omenoși, mențineau ordinea și disciplina în unități și, principalul, se credeau cu adevărat eliberatori, promotori ai unicului sistem ortodox-socialist.

În zonele „eliberate” instalau comandaturi sovietice, conduse de vreun căpitan sau locotenent-major, misiunea cărora consta în menținerea ordinii, protecția populației civile și, bineînțeles, în propagarea noului sistem.

Aceste comandamente erau dislocate de obicei în conacurile boierești părăsite sau în casele gospodarilor mai înstăriți. Anume aceste comandamente au lansat ordinul obligatoriu de evacuare a populației...^{cxxvi}.

Ordinul urma a fi executat.

Evident, că sovieticii se așteptau la o mare rezistență din partea nemților pe crestele munților și au ordonat evacuarea populației.

Gestul părea foarte uman, dacă n-ar fi fost trista amintire a deportărilor din 1941.

La Crasna, de exemplu, s-a ordonat evacuarea din cea mai mare parte a Crasnei și din Vicovu-de-Sus și de evacuare totală a populației din Huta-Veche, Straja, Falcău...

Însă, pe neașteptate sovieticii au întâlnit o rezistență din partea țăranilor simpli din Crasna, care, având în memorie trista amintire a deportărilor din 1941, s-au înțeles între ei „să nu ne lăsăm ridicăți!”.

Iată cum relatează aceste evenimente Ștefan Motrescu: „... Mitruc Ion al lui Pamfir s-a furișat spre o căruță, i-a scos o roată și a farmat-o, zicând: „Acu du-ne, dac-ai cu ce!”... În același timp doi frați - Motrescu Istrate și Vasile, porecliți ‘Căcărază’, mânau prin lunca Sirețelului niște vite rămase fără stăpân. Soldații de la comendatura din Ciudei ... s-au luat după ei. Frații au lăsat vitele și, pe căi lăturalnice, au ajuns la locul stabilit din Crasna-Putna, unde s-au amestecat cu oamenii, ce se adunau după înțelegerea avută. Soldații urmăritori au luat și ostași de la comendatura din Crasna ... și au purces spre locul adunării. Un moș cu autoritate, Ursache Grigore, poreclit ‘Botuză’, a sărit cu parul la unul din soldați, înjurându-l: „Răstâța ta, mă negrule!...” dar, bineînțeles, n-a putut să-i oprească, și așa s-au pomenit față-n față soldații înarmați cu pistoale automate și mulțimea mereu crescândă. A urmat o scurtă perioadă de tratative. Rușii cereau să le fie dați

frații pe care i-au urmărit. Atunci Popiuc Nicolai, poreclit ‘Pițilică’, care știa rusește, s-a apropiat de unul dintre soldați, ca să-i explice ceva. Deoarece țeva armei era îndreptată spre pieptul lui, el a încercat s-o înlătore cu mâna. A urmat o rafală scurtă și Pițilică s-a prăbușit ciuruit de gloanțe în abdomen. Tot atunci a căzut Constantin Bândiu, gospodar din satul vecin Ciudei, confundat cu unul din cei doi frați Motrescu. Bândiu a murit pe loc, în convulsii... Oamenii s-au repezit la un gard de răzlogi și s-au „înarmat” cu pari. Soldații continuau să tragă din plin. A mai căzut moșneagul Pleșca Ion al lui Vasile... Oamenii s-au aprins și au încercat să se avânte în lupta corp la corp, dar soldații trăgeau întruna, culcându-i la pământ^{cxxvii}. Mitric Toader al lui Ioachim (Gaiță), a fost rănit la picior și tot restul vieții a schiopătat. Mitric Ion al lui Pantel a fost rănit la grumaz. Răni adânci au mai primit Mitric Istrate al lui Florea (Carol), Pleșca Vasile al lui Zaharie (Pleșcanul). Rănită a fost și Iliuț Victoria Nichitoaiei. Mitric Auruța... a fost împușcată în gură. Soțul ei, Mitric Gheorghe al lui Nicolai, a fost împușcat în mână. Motrescu Istrate al lui Gheorghe a fost împușcat în cap și într-o mână. O rană în piept a primit Tănase Osalciuc...

Nu se știe cât ar fi durat acest masacru, dacă n-ar fi intervenit o întâmplare salvatoare.

Doi frați, feciorii lui Florea - Dumitru și Costan - fiind fugari, se aflau ascunși în casa din apropiere. Auzind împușcături au ieșit în gang și au început să tragă din ZB-uri. Efectul a fost uimitor. Soldații sovietici, strigând: „Nemți! Nemți!”, s-au retras, lăsând oameni însângerați, morți și răniți^{cxxviii}.

Iată ce povestește încă un martor ocular, Olaraș Gheorghe al lui Toader: „La Ioachim al lui Ștefan Brahă se afla comanda militară rusească. Aveam 18 ani, abia am adus vitele de la păscut. La Ioachim soldații mi-au spus să nu merg mai departe. Totuși, m-am furișat până la Toader al lui Gaiță. Acolo am văzut morți și răniți.

Am luat căruța de la Popiuc și i-am dus acasă, le-am învelit picioarele cu propria-mi bundiță. I-am mai cunoscut pe Bândiu din Ciudei, pe Victoria Nichitoaiei, pe Auruța cu soțul ei, Gheorghe al lui Nicolai al lui Bălanei, dar și pe alții... Oamenii au rânduie morții, și-au vindecat rănile... Preoți în sat nu erau și toată rânduiala înmormântării a căzut în grija a doi călugări de la Mănăstirea Putna^{cxxix}.

Rezistența militară din partea nemților într-adevăr a avut loc, dar nu în partea Crasnei, ci la Cârlibaba, pe muntele Oița, pârâul Colacului din Câmpulung-Moldovenesc. Evacuarea totuși a avut loc. Până la 23 august 1944, crăsnenii au pibegit prin Bobești, Broscăuți și Panca, lăsând fără îngrijire case, acareturi, animale, ogoare.

Dar după această rebeliune și după înăbușirea ei în sânge, mulți crăsneni au luat calea munților, unde, ca răzbunători ai poporului, ani la rând i-au hărțuit pe NKVD-iști, băgând groază în noile cadre de conducere... Au murit cu armele în mâni, nedorind să se supună regimului bolșevic^{cxxx}.

După cum era de așteptat, în primăvara anului 1944 situația din Basarabia și nordul Bucovinei din nou s-a schimbat drastic.

Din cauza ofensivei armatei sovietice România a fost nevoită să cedeze din nou cele două provincii Uniunii Sovietice.

În martie-aprilie 1944 în România din Basarabia și Bucovina s-au refugiat circa 700.000 persoane, care împreună cu cei ce au plecat în 1940 din provinciile cedate depășește cifra de 1.000.000 de refugiați majoritatea absolută fiind de origine română^{cxxxii}. Cei dintre ei erau din teritoriile actuale regiuni Cernăuți nu se cunoaște exact.

Din ținutul Herța s-au refugiat în 1944 în România (potrivit listelor sovietice) 3.218 persoane, adică cca. 10% din populația de atunci a ținutului. După război s-au întors înapoi doar 1.254 de persoane^{cxxxii}.

Iată ce scrie Elena Demianu din suburbia cernăuțeană Clocucica: „În 1944... începuse marele refugiu și clocucicanii, amărâți că își lăsau casele, avutul agonisit în trudă și cu sudoare, mormintele celor dragi, că își părăseau... locurile de baștină, încercau să mai prindă un tren, care să-i ducă undeva în adâncul României, fie și vremelnice, numai ca să se salveze de urgența stăpânirii roșii. Suburbia, românească până atunci, se golise de oameni și în locul băștinașilor aveau să vină, din urma tancurilor sovietice, vânători străini de case și avuturi rămasă fără stăpâni... După refugiul din 1944 puțini de-ai noștri au rămas în suburbia cernăuțeană Clocucica... Vremile de după război i-au înstrăinat și pe unii dintre cei care au rămas în suburbie.... Nici în biserică nu ne mai putem ruga astăzi în limba noastră strămoșească”^{cxxxiii}.

Pentru românii rămași în regiunea Cernăuți se începea o perioadă grea – perioada supraviețuirii etnice în fața deportărilor, asimilărilor în favoarea ucrainizării la sate și rusificării la orașe, refugierilor în România și intruziunea limbii române, încurajării „cozilor de topor” și exterminarea elitei naționale...

În primăvara anului 1944 începea cea de a treia etapă a lichidării elementului românesc din nordul Bucovinei, nordul Basarabiei și Ținutul Herței.

Un locuitor al satului Molodia, fostul județ Cernăuți, își amintește despre calvarul de atunci al românilor următoarele:

„Prin luna mai a anului 1944 la primărie au fost chemați toți bărbații în vârstă de până la 50 de ani. Fiecare a fost întrebat de era de naționalitate română ori „moldovenească”. Oamenii răspundeau că erau români de când s-au văzut pe lume moșii și strămoșii lor, dar ocupanții țipau că între români și moldoveni nu era nici o diferență și că din acea zi toți se vor numi moldoveni. Chiar în acea lună „moldovenii” din Plaiul Cosminului (Molodia) au primit ordin de încorporare în Armata Roșie. Adunați lângă primărie, au fost încolonați și petrecuți în sunete de fanfară la cercul de recrutare. Acei care nu au dorit să se facă „moldoveni”, românii adică, au nimerit nu pe front, ci în lagărele de muncă din zona lacului Onega, unde au murit de-a lungul timpului peste jumătate din ei”^{cxxxiv}.

Pentru a fi deportat era deajuns să fii bărbat și gospodar...

Pe la mijlocul verii anului 1944, sovieticii au dus în Karelia, „la Finlanda”, în lagărele de muncă, aproape toți bărbații care mai rămăseseră

prin satele bucovinene - bătrâni, invalizi și chiar persoane bolnave psihic și unde aproape toți au murit acolo de foame^{cxxxv}.

Ca să nu mai fie luați în Armata Roșie și în lagăre, în pădurile și în munții Bucovinei au început să acționeze detașamente de partizani, ca formațiuni ale luptei de rezistență antisovietică și anticomunistă^{cxxxvi}.

La Crasna, în munți, din 1944 până în 1948, a acționat grupul de partizani al lui Ilie Gherman, zis Ciocălău. Acesta a fost un om dârz, isteț, dibaci, puternic, un om care își iubea neamul și care s-a încumetat să se pună în calea puhoiului bolșevic. N-a fost „tâlhar”, cum le plăcea unora să afirme până nu demult, ci mai degrabă un judecător sever al iscoadelor stăpânirii bolșevice dezmățate^{cxxxvii}.

Între anii 1944-1945, o puternică organizație de luptă împotriva ocupanților bolșevici a condus-o țăranul Ștefan Petriu, originar din Molodia. Detașamentul său a acționat în satele din jurul Cernăuților, avându-și baza în Codrii Cosminului și organizând operații de luptă împreună cu detașamentul lui Zamorski din Dumbrava-Roșie și cu cel al lui Hudiur din pădurile Cuciurului-Mare. Oamenii lui Petriu s-au angajat în lupte crâncene împotriva trupelor NKVD, a miliției sovietice și chiar a subunităților militare^{cxxxviii}.

O ciocnire violentă, care s-a soldat cu morți și răniți, a avut loc în vara anului 1944 în localitatea Crasna din fostul județ Storojineț, când țăranii de acolo s-au răscolat împotriva militarilor sovietici^{cxxxix}.

Folosindu-se de ocazii, noua putere continua procesul schimbării fizionomiei etnice a regiunii, micșorând artificial numărul românilor...

După încheierea războiului autoritățile sovietice au distrus câteva localități mai mici din regiunea Cernăuți, populate de români.

Astfel, locuitorii din colonia Buci de lângă Rarancea au fost strămutați în regiunile Herson și Zaporojie din sudul Ucrainei.

Satul Albovăț din preajma Storojinețului a fost distrus în scopul lărgirii unui poligon.

A fost distrusă și colonia I.G. Duca de lângă satul Iurcăuți^{cxl}.

Au fost șterse de pe fața pământului și satele Frunza și Prisaca, care au nimerit pe frontieră.

De asemenea, populația satului Țânteni din zona Herței a fost ridicată și strămutată în sudul Ucrainei, dar cei care s-au întors, au reușit să renoveze satul.

O soartă dramatică a avut-o și satul Probotești de lângă Herța, care a fost dezmembrat de noua frontieră. În 1940 satul Probotești avea 2.416 locuitori, iar în 1947 – doar 780 persoane, o parte din acest sat, cca. 125-130 persoane, rămânând pe teritoriul României.

În timp ce numărul românilor scădea, numărul altor etnii creștea.

Așa, după ce, în primăvara anului 1944, armata sovietică a recuperat din nou Cernăuțul, numărul evreilor din oraș s-a mărit la cca. 30.000, dar a fost interzisă o viață organizată a comunității evreiești în forma de odinioară.

Chiar din primele luni după reîntrirea trupelor sovietice în Bucovina și Basarabia a fost declanșată teroarea.

În luna mai 1944, sovieticii au început să efectueze recrutări în Armata Roșie a tuturor bărbaților cu vârste cuprinse între 18 și 50 de ani. Cu această ocazie, un fenomen de masă a devenit refuzul înrolării. Astfel, numai în raionul rural Cernăuți 400 de recruți nu s-au prezentat la comisariatele militare, autoritățile recurgând la serviciile miliției și armatei pentru a-i ridica de pe la casele lor^{cxli}.

Mulți dintre tineri se ascundeau prin pădurile bucovinene, fiind vânați de organele de securitate bolșevice.

Astfel, în primăvara anului 1944, în pădurea de lângă Buda-Mahala, militarii sovietici au urmărit și surprins un grup de tineri români, împușcându-i pe loc, fără a se încerca capturarea lor. Cel puțin 13 persoane au fost ucise, reușind să se salveze doar patru^{cxlii}.

La 24 august 1944, peste 7.000 de cernăuțeni (din Târnauca circa 130, din Tereblecea 45, din Băhrinești 36 etc.) au fost duși la muncă forțată în Karelia, în zona lacului Onega, la tăiat pădure și construit canalul „Marea Baltică - Lacul Onega” sau la construcția de căi ferate.

Oamenii munceau câte 12-15 ore pe zi, pe un ger de până la -40°C - -45°C, fiind hrăniți cu ciorbă din pește sărat, astfel încât, și-au mâncat și opincile din piele de porc sau de vită cu care veniseră de acasă. Cei care au supraviețuit, la sfârșitul anului 1945, au obținut dreptul de a reveni în Bucovina^{cxliii}.

În toamna anului 1944, în baza hotărârii Comitetului de Stat al Apărării al URSS nr. 6 784/a, din 25 octombrie 1944, a fost efectuată mobilizarea contingentului de tineri născuți în anul 1927.

În raioanele „atinse cel mai puternic de către elementul contrarevoluționar”, acestea fiind cele din apropierea graniței cu România, s-a dispus ca recruții să fie convocați la comisariatele militare raionale sub motivul organizării repetate a instrucțiunii militare generale și, în mod organizat, sub pază, să fie trimiși la Cernăuți, în centrul regional de recrutare, unde să se realizeze mobilizarea.

La data de 17 decembrie 1944, în regiune au fost mobilizați 78.905 de bărbați, din care majoritatea au fost trimiși în unități militare de rezervă, unde, cu ajutorul agenților secreți, a informațiilor provenite din localitățile de baștină, serviciul de contrainformații depista toate „elementele social-politice periculoase”: persoane care au făcut parte din administrația sau armata română, au avut vreo legătură cu mișcările de rezistență anticomunistă, au exprimat diverse opinii „antisovietice” etc. **De pildă, la 22 septembrie 1944, în orașul Kungur, de lângă munții Ural, doi ucraineni bucovineni filoromâni din Coțmani Petro Markovski și Mykola Bulavka au fost arestați, acuzați de agitație antisovietică și condamnați la câte cinci ani de lagăr, pentru că au îndrăznit să afirme că „ofițerul sovietic este prost instruit, este îmbrăcat mai rău decât un soldat; cu asemenea comandanți pe front vei fi pierdut. În ziarele sovietice se scrie că armata roșie este cea mai bună în lume, dar în realitate aici înfloresc foamea și muștruliala... Sub stăpânirea românească oamenii puteau pleca acolo unde doreau. Plecau în America, câștigau bani, se întorceau, își ridicau gospodăria și trăiau bine, iar din Uniunea Sovietică nu mai poți pleca nicăieri. În Uniunea Sovietică, în afară de cartofi, nu ai ce vedea”^{cxliv}.**

Alți bucovineni, care au avut „norocul” să se afle că ei au fost membri ai Partidului Național-Creștin, în frunte cu A.C. Cuza, sau ai mișcării naționaliștilor ucraineni erau condamnați la câte 10 ani de închisoare. Ostașii care luptau efectiv pe front erau condamnați, de regulă, la câte 6-7 ani pentru „intenția de a trece de partea dușmanului”.

În general, din cei peste 300 de cernăuțeni, ostași ai Armatei Roșii, arestați în anii 1944-1945, 45% au fost condamnați pentru „agitație antisovietică”, iar 55% pentru apartenența la așa-numitele „partide contrarevoluționare” (toate formațiunile posibile, cu excepția celui comunist), intenția de a trece de partea inamicului sau pentru spionaj (această din urmă acuzație putea fi adusă oricui ce era născut în teritoriile anexate în 1940)^{cxlv}.

De fapt, orice putea fi motivul deportării...

Așa, în urma hotărârii Comitetului de Stat al Apărării din URSS din 29 octombrie 1944, la mijlocul lunii decembrie 1944 în regiunea Cernăuți a fost efectuat un nou val de arestări, vizând bărbații cu vârste cuprinse între 18 și 55 de ani.

Astfel, la 20 decembrie 1944, numai din comuna Voloca-pe-Derelui (raionul Hliboca) au fost arestați circa 150 de oameni, care au fost duși în închisoarea din Cernăuți. La 25 ianuarie 1945, volocenii, alături de alte mii de bucovineni, au fost urcați în vagoane și duși la Vorkuta, după Cercul Polar de Nord. Abia în ianuarie 1947, acești oameni nevinovați au obținut dreptul de a se întoarce la casele lor^{cxlvi}.

Foștii soldați ai armatei române (circa 19.000) au fost condamnați la câte 6 ani de muncă silnică la minele din regiunea Donețk, Ural ș.a. De pildă, din Voloca-pe-Derelui, dintr-un număr neidentificat de represați au murit în lagăre 14 foști ostași, din Pătrăuții-de-Jos au fost arestați 35 de foști ostași. **De asemenea, în lagărele GULAG-ului a ajuns majoritatea bucovinenilor și basarabenilor pe care sfârșitul războiului i-a prins în zona sovietică de ocupație a Europei**^{cxlvii}.

Sârbu Giredă din Stănești, fost soldat în Armata Română și căzut prizonier la sovietici, ne aduce o mărturie ce este caracteră acelor evenimente:

„Cei care am avut noroc de la Dumnezeu să mai rămânem în viață, ajunsesem să nu ne mai cunoaștem unii pe alții; eram numai oase acoperite cu piele, plini de păduchi și istoviți de foame.

Din Bălți ne-au încărcat în vagoane de vite și, încuiați, flămânzi și însetați, am fost duși în orașelul Libedeni de lângă Moscova. Acolo am stat o iarnă. Primăvara am fost escortați tocmai în Armenia, în orașul Erevan. Am fost repartizat la uzina de prelucrare a aluminiului din orașelul Arapkir.

La acea uzină condițiile de muncă erau neomenești. Iar substanțele chimice, folosite la prelucrarea aluminiului, secerau viețile a mii de oameni.

A dat Dumnezeu că printre acei ce au rezistat m-am aflat și eu. După câteva luni, am fost scos din acea uzină, pentru a fi încadrat în echipele ce erau angajate la construirea drumurilor și a podurilor. Am luat parte la construirea unui tunel, lungimea căruia era de 7 km, în apropierea lacului Sevan. Apoi, tot în apropierea Sevanului, am participat la construirea unei hidrocentrale.

Peste tot unde am lucrat, nimeni n-a avut grijă de sănătatea noastră, de condițiile noastre de viață. Eram foarte rău hrăniți, hainele ne erau niște zdrențe pline de păduchi; dormeam pe paturi numai de scânduri și ne mâncau ploșnițele și niște gândaci...

Am îndurat chinuri și nevoi până în anul 1948, când a apărut un decret, în care era scris negru pe alb că românii vor fi lăsați să se întoarcă acasă... Mă gândeam că ... voi scăpa din iadul stalinist. Pe adresa de acasă a românilor care mai rămăseseră în viață au fost expediate scrisori, în care li se cerea primăriilor să trimită caracteristici pentru fiecare... Mie mi-au scris că sunt un trădător de țară, un înverșunat dușman al poporului ș.a.m.d...

Am mai fost condamnat la un termen de 25 de ani... Pentru prima dată de când eram prizonier la ruși, am plâns, dar nu am plâns cum se plânge, ci am plâns cu lacrimi amare, fiindcă eram cuprins de o mare disperare... În situația în care mă aflu a trebuit să mă supun hotărârii judecătorei supreme... Fiind considerat ca un „dușman pentru statul bolșevic”, am fost ținut închis într-o celulă, unde timp de trei luni am stat singur. Între timp, judecătoria supremă a luat altă hotărâre: reieșind din caracterizarea pe care mi-au dat-o iscoadele bolșevice din satul meu natal, cei 25 de ani de închisoare au fost înlocuiți cu pedeapsa capitală...

Ce minune s-a întâmplat, nu știu, însă n-am fost executat, ci a rămas în vigoare prima sentință, la care mi s-au adăugat cinci ani privare de drepturi. Aflând despre toate acestea, am răsuflat a ușurare și am hotărât să lupt cu toate nedreptățile și greutățile vieții și să mă rog bunului Dumnezeu ca să-mi ajute să scap de năpasta bolșevică.

În toamna anului 1948 am fost escortat într-un lagăr din Republica Komi. Pe lângă foame și mizerie, aici a început să mă tortureze și gerul. Trăiam într-o baracă neîncălzită. De la lucru veneam ud și înghețat, iar în baracă era cam aceeași temperatură ca și afară... Foarte mulți deținuți au murit. Unii nu vroiau să lucreze, zicând că au fost judecați pe nedrept. Însă acei care nu lucrau, nu primeau mâncare... Eu lucram din răspuțeri și primeam zilnic câte o bucățică de pâine neagră ca pământul și cleioasă de se lipea de dinți și pe cerul gurii și cu greu o puteai înghiți. Primeam și mahorcă, însă eu nu fumam, ci o schimbam pe o bucățică de pâine...

Acolo, în lagăr, am dat și de câțiva români din satele învecinate cu Stăneștii mei, care, din diferite motive, au fost privați de libertate: adică sau n-au fost în stare să îndeplinească planul de livrare a pâinii la stat, sau că cineva i-a denunțat la organele raionale că ar fi fost „dușmani ai poporului”, sau că au fost, pur și simplu, „deschiaburiți”. Bieții de ei! Au murit departe de casă și fără nici o vină...

Abea după moartea lui Stalin, s-a schimbat întrucâtva și atitudinea statului față de noi, „dușmanii poporului”. Ni s-a permis chiar să scriem acasă... Un deținut mi-a spus că dacă ar avea cine trimite o nouă caracterizare, dar nu ca prima, care să conțină semnăturile mai multor consăteni și întărită cu ștampila comitetului executiv raional, atunci aș avea șansa de a fi pus în libertate... I-am scris soției și ea

a obținut o asemenea caracterizare... În baza ei, judecătoria supremă a pronunțat o nouă sentință. Eram condamnat doar la 7 ani de detenție, termen deja expirat. Astfel am fost eliberat și m-am întors acasă. În timp ce mă aflam în prizonierat și în închisoare, casa părintească a fost confiscată și trecută pe lista neagră a așa-ziselor gospodării părăsite... A trebuit să trăiesc pe la străini, să muncesc și să adun parale, ca să cumpăr casa în care m-am născut și-am trăit până la venirea „eliberatorilor”^{cxlviii}.

Majoritatea veteranilor de război din armata română, ferindu-se de eventualele persecut[ri, au părăsit Bucovina, cei rămași - chiar și în perioada contemporană întâlnesc greutăți enorme.

Ne mărturisește Constantin Melniciuc, veteran de război din orașul Cernăuți:

„Sunt veteran de război, am luptat în armata română, dar nu primesc pensie, după cum primesc, să spunem, veteranii de aici care în timpul războiului s-au aflat în armata polonă. Sunt un oștean fără patrie, părăsit și uitat de țara pentru care am luptat... **În 40, când au ocupat rușii nordul Bucovinei, populația, în mare parte, a fugit în țările vecine. Mulți din cei care au avut nesăbuiința să rămână sub ruși au fost apoi deportați în Siberia ori s-au pierdut la graniță în încercarea lor disperată de a se refugia în România...**

Pe strada din Cernăuți unde locuiesc acum, nu mai sunt români. Mai mult ruși și ucraineni veniți aici de pe aiurea după război. Și așa-i în toată Bucovina...

...Fiind foarte bolnav și fără putere, am apelat la funcționarii de aici cu blândețe după ajutor, ei însă au chemat un milițian căruia i-au ordonat să mă scoată cu forța afară. Vina mea a fost că eu, bătrân și neajutorat, am cerut să mi se dea un sprijin... Pe scările de la intrarea în sediul administrației regionale am căzut jos de atâta scârbă și bătaie de joc. Doar niște trecători au chemat „salvarea”. I-am rugat pe medicii de la urgență să nu mă ducă la spital, ci acasă... Vreau să aduc la cunoștință tuturor despre această tristă istorie a mea. **Să știe și conaționali mei din România cum își bat joc de noi ucrainenii...**”^{cxlix}.

Drept urmare a celui de-a II-lea război mondial, a politici de opresiune practică de Puterea Sovietică, a refugierii unei părți a populației în adâncul României, la 1 ianuarie 1945, în regiunea Cernăuți locuiau 567.000 de persoane, cu 35,2% mai puțin decât la 1 ianuarie 1941^{cl}.

Cu toate că regiunea Cernăuți doar în 4 ani de război pierduse mai bine de 1/3 din populație, epurarea etnică și represiile au continuat.

La 10 ianuarie 1945, CC al PC(b)U^{cli} a adoptat hotărârea Despre intensificarea luptei cu naționaliștii ucraineano-germani în regiunile vestice ale Ucrainei, prin care se fixa data de 15 martie 1945 ca termen limită pentru lichidarea rezistenței anticomuniste. În acest scop, în regiunea Cernăuți au fost aduse două brigăzi de trupe ale NKVD-ului, cu un efectiv de peste 1.300 de soldați și ofițeri^{clii}.

Odată cu reinstaurarea puterii sovietice, autoritățile au început să organizeze niște gărzi paramilitare, sub denumirea de „detașamente de exterminare”^{cliii}.

Membrii acestor formațiuni - „sribocii” - erau scutiți de toate dările și obligațiile în muncă, fiind eliberați de la recrutările forței de muncă pentru minele și construcțiile industriale; lor li se repartizau diverse produse de larg consum la

prețuri reduse, iar activitatea în detașament era echivalată cu aceeași durată a serviciului militar; membrii familiei erau scutiți de impozite, iar în cazul morții „stribocului” primeau o pensie specială^{cliv}.

La data de 15 martie 1945, în Cernăuți și centrele raionale au fost constituite 17 detașamente de exterminare, în care erau înscrise 2.162 de persoane, precum și 314 brigăzi de susținere, cu un contingent de 2.607 persoane.

În martie 1947, în regiunea Cernăuți existau deja 227 de detașamente de exterminare, cuprinzând 3.368 de „striboci”^{clv}.

În primăvara anului 1945 s-a început formarea la Cernăuți a transporturilor cu repatriați polonezi care, de bună voie sau prin constrângere, doreau să plece din Bucovina. În intervalul martie 1945 – iulie 1946 au fost duși în Polonia 10.490 locuitori din nordul Bucovinei, inclusiv 8.140 polonezi, 2.041 evrei și 309 de alte etnii (în principal ucrainenii și românii)^{clvi}.

Print-o înțelegere dintre guvernele României și URSS „Cu privire la evacuarea din teritoriul regiunii Cernăuți în România a persoanelor de naționalitate evreească, care sunt locuitori ai Bucovinei de nord și nu au fost cetățeni sovietici până la 28 iunie 1940” s-a ivit șansa de a părăsi „raiul sovietic” la evreii bucovineni^{clvii}.

Românii nu au avut un așa noroc.

Paralel cu deportările, autoritățile sovietice au efectuat un amplu proces de „colonizare” a regiunii Cernăuți cu diverși „specialiști” și „nespecialiști” de origine etnică ucraineană și rusă.

Numai în anul 1946, în ținut s-au așezat 53.690 de persoane din diverse zone ale Uniunii Sovietice.

De asemenea, în anii 1946-1947, în Bucovina s-au repatriat 316 familii de ucrainenii (1.476 de persoane) din Franța, România și Bulgaria^{clviii}.

Numărul românilor trebuia să scadă... Și în 1944, românii trăitori în raioanele satești Cernăuți, Sadagura, Noua-Suliță, Hotin și Securenii au fost înregistrați ca „moldovenii”, și doar cei din raioanele Hliboca, Herța, Storojineț și din Suburbiile Cernăuților au rămas români în documente, deși și aceștia au fost făcuți vorbitori de „limbă moldovenească”. În toamna anului 1944, printr-o decizie a primăriei, în Cernăuți au fost schimbate denumirile străzilor în așa fel, ca nimic să nu le mai amintească locuitorilor de trecutul lor românesc^{clix}.

Cu scopul înlăturării toponimelor tradiționale - dovezi ale autohtoniei românilor în regiunea Cernăuți - la 7 septembrie 1946, Prezidiul Sovietului Suprem al RSS Ucrainene a adoptat un decret prin care au fost schimbate câteva zeci de denumiri ale satelor românești. De exemplu, Crasna a devenit Crasnoilsk, Mihoreni - Petrașivka, Mogoșești - Bairaki, Proboțești - Djakivți, Cerlena - Cerlenivka etc^{clx}.

Sfârșitul culturii germane în Cernăuți și în restul Bucovinei s-a produs la sfârșitul celui de al doilea război mondial, odată cu emigrarea majorității supraviețuitorilor evrei, vorbitori de limbă germană.

Odată cu dispariția elitei culturale din Cernăuți, care vorbea și scria în

germană, se încheia o perioadă îndelungată de existență a factorului german în Bucovina – era înlăturată una dintre urmările socio-lingvistice ale ocupației habsburgice.

Apărea, însă, „cultura sovietică”, „cultura moldovenească”... – „cultura de tip totalitar” și „realism socialist”.

În același timp, pe teritoriul regiunii Cernăuți se reinstaura sistemul, care avea ca scop final realizarea doctrinei totalitariste de „apropiere și contopire a națiunilor într-un singur popor – poporul sovietic”, o perioada, care pentru românii din Ucraina și din întreaga Uniune Sovietică aducea interzicerea glotonimului „limba română”, înlocuirea lui cu „limba moldovenească” și caracterul chirilic.

Aproape că n-a rămas urmă din presa românească. Din februarie 1941 până la izbucnirea războiului a apărut un singur ziar în limba română – „Adevărul bolșevic”^{clxi}.

Din 1944, locul acestuia l-a luat ziarul „Bucovina Sovietică”, dublajul în „limba moldovenească” al ziarului ucrainean „Radianska Bukovîna”.

Urmărind facilitarea procesului de ucrainizare și rusificare a românilor cernăuțeni, în anul 1947 organele de partid au dispus trecerea gazetei raionale „Steagul Roșu” (din Herța) și a ziarului regional „Bucovina Sovietică” la grafia chirilică.

Până în 1947 acest dublaj a apărut cu grafie latină, iar apoi, până la 1 aprilie 1967, când locul i l-a luat gazeta „Zorile Bucovinei”, a fost tipărit numai cu caractere chirilice^{clxii}.

Nu mai vorbim de „ochiul treaz al PCUS” al cenzurii deschise din cadrul redacțiilor din partea secretarilor de partid - recrutați dintre „cei mai capabili și de perspectivă” conaționali de-ai noștri, - deseori cu studii superioare postuniversitare speciale obținute în cadrul Școlilor Superioare de Partid .

Acest pas a fost motivat de comitetul regional de partid prin faptul că „trecerea învățământului la limba moldovenească și editarea presei în limba română creează greutăți în educarea politică, dezvoltarea culturală a populației moldovenești, în implicarea ei într-o participare mai activă în construcția socialistă”^{clxiii}.

În baza Dispoziției cu o „denumire neutră” a Consiliului Comisarilor Popolari și al CC PC (b) U „Cu privire la schimbările în planurile școlare și programele școlii primare și în clasele I-IV a școlilor de șapte ani și celor medii din RSS Ucraineană” deja din semestrul al II-lea al anului de studii 1945/46 se permitea „introducerea studierii limbii ruse în școlile din Ucraina, începând cu clasa doua”^{clxiv}.

Într-un protest, din partea studenților de la Universitatea din Cernăuți, adresat lui I.Stalin (!) în iunie 1946 se comunica despre trecerea sistemului de învățământ, a cancelariei etc. la limba rusă^{clxv}.

Școala românească a fost „moldovenizată”. Dacă în anul școlar 1940-41, pe teritoriul regiunii au funcționat 114 școli cu predare în limba „moldovenească” (numărul școlilor ucrainene fiind de 405, al celor evreiești - de 9, iar al celor rusești

- de 11), atunci în anul școlar 1944-45, numărul școlilor „moldovenești” era deja doar de 96.

Bătea prea tare la ochi și în iulie 1946 Comitetul regional Cernăuți informa Comitetul Central al PC(b) din Ucraina și Comitetul Central al Partidului Comunist din URSS despre activitatea școlilor naționale din regiune - 124 școli de diferite nivele „cu predarea în limba moldovenească”^{clxvi} și 18 școli cu predare în limba rusă^{clxvii}. Însă spre sfârșitul anului de învățământ 1946-47, numărul acestora a scăzut din nou semnaland doar 106 „școli moldovenești” și această oscilație bruscă a rămas până azi inexplicabilă^{clxviii}. Oricum, românii „nu mai aveau nevoie-de-așa de multe școli”, chiar dacă erau deja „moldovenești”.

Trecerea de la limba română la cea „moldovenească” era doar un pas spre slavizare prin trecerea treptată la predarea în limbile ucraineană și rusă.

Către sfârșitul perioadei sovietice, numărul școlilor românești din regiunea Cernăuți era numai de 87. Însă cele 27 (dar dacă luăm anul 1946 - chiar 37!) de școli românești, lipsă la numărătoare, n-au dispărut într-o singură noapte, ci ele au fost închise treptat, metodic, și anume în acele localități în care elementului rutean din Galiția nu i-a reușit să deschidă școli ucrainene în perioada de dominație habsburgică, până la declanșarea primului război mondial (!)^{clxix}.

Ceahorul, Molodia, Corovia, Codrul-Cosminului, Valea-Cosminului, Cuciurul-Mare sunt sate care în 1944 au intrat în componența raionului sătesc Cernăuți. Populația acestor sate a fost „botezată” ca fiind „moldovenească” și copiii acestor „moldoveni”, deși erau români, au fost imediat privați de dreptul de a învăța în limba maternă. Școlile din numitele localități încă din 1944 au fost transformate în școli cu predarea în limba ucraineană.

La Molodia, bunăoară, s-a ajuns la o situație paradoxală: în 1990, din numărul de 3.700 de locuitori, 3.100 erau români și numai 600 ucraineni, dar la acea dată școala medie din localitate continua să fie ucraineană.

Tot după război au dispărut școlile românești din Panca, Corcești, Davideni, B[nila-pe-Siret, Maidan, Storojineț, Comărești, Șișcăuți, Tureatca. După două-trei decenii de funcționare, au fost închise două școli românești din Colincăuți, Broscăuții-Vechi, Hliboca, școlile nr. 11 și 12 din orașul Cernăuți^{clxx}.

La 25 iulie 1947 Ministerul Învățământului al RSSU raporta CC PC (b) U despre deschiderea în cadrul Școlii Pedagogice din Cernăuți a unei secții de pregătire a învățătorilor pentru clasele primare din școlile cu predare „în limba moldovenească” rezervând 30 de locuri^{clxxi}.

Din iunie 1947 în Universitatea din Cernăuți sistemul de predare, cancelaria etc. au trecut deja la limba rusă^{clxxii}.

În această perioadă represiunile au fost orientate și împotriva rezistenței anticomuniste din zonele de munte și cu pădure ale regiunii, împotriva acelor care au fost angajați în administrația românească, împotriva sectelor religioase, în special, a iehoviștilor, contra persoanelor care se opuneau să intre în colhoz, împotriva tuturor sătenilor care nu realizau minimul de zile-muncă lucrate în colhoz sau nu livrau cantitățile cerute de grâu, lapte, carne etc^{clxxiii}.

După reinstalarea autorităților sovietice, și după ce acestea au luat cunoștință despre faptul că pe timpul cât aceste provincii au fost sub ocupație românească, locuitorii români au simpatizat și colaborat cu autoritățile române de ocupație, s-a pus la cale o mare mișcare de represalii și de pedepsire a întregii populații românești ce a supraviețuit deportărilor din primul an de ocupație (1940-1941) și nu au luat calea refugiului spre România.

Se începea un adevărat calvar!

De data acesta politica de asimilare lingvistică și de anihilare a elementului autohton era însoțită și de cea ateistă și de exterminare social-economică.

Se începea a patra etapă a genocidului bolșevic, aplicat față de populația băștinașă, care a constituit-o campania de „deschiaburire” a țăranilor înstăriți și care s-a desfășurat în anii 1946-1947, adică în perioada de început a colectivizării forțate^{clxxiv}.

La 4 iunie 1947, Guvernul Sovietic a adoptat două hotărâri, care stipulau că „orice atingere adusă proprietății statului sau colhozurilor” era pasibilă de o pedeapsă de la 5 până la 25 de ani de lagăr. Orice persoană care avea cunoștință de pregătirea unui furt sau de furtul însuși, fără a denunța acest lucru la miliție, era pasibilă de o pedeapsă de la doi până la trei ani de lagăr.

De asemenea, Consiliul de Miniștri al RSS Ucrainene a majorat, în iunie 1947, normele de livrare obligatorie a produselor agricole de către gospodăriile individuale: la grâu, floarea soarelui, soia, cartofi, legume, fân, carne și lapte cu 50%, iar la lână cu 100%. Pentru așa-zisele „gospodării ale chiaburilor” au fost reduse drastic termenele de predare a producției și au fost anulate orice înlesniri.

Astfel, în anii 1946-1947, din raioanele cu populație românească Sadagura, Cernăuți-rural, Herța și Storojineț au fost judecați și condamnați, în baza articolului 58 din Codul penal, care privea toate „crimele contrarevoluționare”, 51 de locuitori. În multe dintre aceste cazuri, condamnarea a fost însoțită de confiscarea averii^{clxxv}.

În general, în anii 1946-1947, recurgând la presiuni, mituire, șantaj, promisiuni, autoritățile au mobilizat aproape 11.000 de persoane în categoriile de „striboci”, agenți secreți, agenți informatori, membri ai brigăzilor de miliție și ai grupurilor de menținere a ordinii publice, care participau și la arestarea și deportarea anumitor persoane^{clxxvi}. **„Stribocii” dădeau „o mână de ajutor” la curățirea satelor de „elemente contrarevoluționare”, efectuau rechizițiile în gospodăriile țăranilor, scotocind prin case și poduri și luând totul, prindeau tinerii (flăcăi și fete) pentru a-i trimite la minele din Donbas, la FZO^{clxxvii} sau la școlile profesionale din Ucraina, de unde nu mai aveau practic nici o șansă să revină acasă.**

Vasile Sanduleac din Stănești, care scăpase prin minune de „raiul din FZO” datorită unei scrisori de la un prieten, ajuns acolo, aflase că „așa zisa școală de pregătire a cadrelor muncitorești” în realitate era doar „un fel de lagăr de muncă și toți cei ce nimereau acolo erau datori să participe la restabilirea minelor de cărbune din Donbas”, de unde „nu se putea pleca”^{clxxviii}.

Autoritățile sovietice au pus la punct un plan diabolic de pedepsire a populației rămase, printr-o înfometare generală, asemănătoare aceleia ce a avut loc

în Ucraina în anii 1930-33, când o mare parte a populației acestei provincii a murit înfometată datorită faptului că a refuzat să se înscrie în colhozuri.

Aceste măsuri erau adoptate chiar și în condițiile, în care, în toamna, iarna și primăvara anilor 1946-1947, localitățile bucovinene și basarabene au fost bântuite de o foamete cumplită, agravată în mod criminal chiar de autoritățile sovietice.

În rezultatul secetei, în actuala regiune Cernăuți bântuia o foamete nemaipomenită, care secera fără cruțare mii de vieți omenești. Dar anume atunci a fost declanșat un nou val de represiuni îndreptat împotriva românilor. Țăranii mijlocași dezmoșteniți de avutul lor, au fost condamnați la ani grei de muncă silnică, fiind acuzați, după același șablon, de zădărnicierea, cu bună știință, a planurilor de livrare la stat a cotelor de produse agricole. Acesta era doar pretextul arestării „chiaburilor”, căci nimeni nu era în stare să-și achite cotele fantastice, în timp ce nu căzuse un strop de ploaie și boabele, în sol, nici nu încolțiseră. Scopul consta în dezrădăcinarea românilor „eliberați”, în strămutarea lor de pe plaiurile strămoșești, în nimicirea lor prin diferite metode^{clxxix}.

S-a început totul cu așa numitele „achiziționări” față de stat.

În URSS exista un Minister al achiziționărilor - instituție cu drepturi nelimitate de a lua cu de-a sila hrana de la gura sătenilor.

„Împuterniciții acestei structuri au împânzit satele noastre la sfârșitul verii, în toamna și la începutul iernii anului 1946. Fiecare gospodar „încăput” pe mâna împuterniciților cu achiziționările putea să fie bătut, scos din casă și izgonit din propria-i gospodărie, ridicat și deportat, aruncat în închisoare pe un termen îndelungat, ba chiar executat pe loc fără judecată sau autorizarea procurorului. Toți împuterniciții purtau arme, uniformă militară, numai fără epoleți. Pe localnici, mai ales pe cei care aveau ceva pospai, îi considerau „dușmani ai poporului”, dușmani ai regimului existent. Și dacă aveau de a face cu „dușmani”, atunci se comportau cu oamenii conform acestui principiu. Mulțimea de „împuterniciți”, executori fanatici ai dispozițiilor lui Stalin, urmau poruncile lui Suvorov, comandant de oști rus, care, cică, ar fi spus la timpul său că, dacă dușmanul nu se predă, el trebuie nimicit. Deci, fiecare țăran, care ar fi îndrăznit să cârtească, urma să fie pedepsit. Dar eu mă îndoiesc de faptul că în această lume mare s-ar găsi o ființă omenească mai blajină decât românul, dar care s-ar bucura și nu s-ar opune când niște străini barbari ar rupe bucățica de la gura copiilor săi înfomețați”^{clxxx}...

Pentru prima dată au avut loc „achiziționări organizate” în nordul Bucovinei în anul 1946.

„De cu primăvară și până când cerealele au dat în pârg, ogoarele țăranilor au fost supravegheate de la distanță. Feluriți împuterniciți veneau la autoritățile locale și culegeau date privind starea ogoarelor. Totul fusese făcut în cea mai mare taină. Majoritatea gospodarilor nici nu bănuiau că puterea luase la „evidență” viitoarea recoltă. Într-o zi s-au pomenit numai că erau obligați să înceapă recoltarea. Dar multe ogoare ar fi avut nevoie să le mai îngăduie o săptămână-două. De aceea țăranii încercau să vină în „ajutorul” pâinii: „încă-i verde spicul și-i crud bobul, domnilor tovarăși... Șă-i mai dăm răgaz...” Dar erau împunși ca de baionetă... Erau

la primele noțiuni de „înțelepciune” comunistă. Apoi pâinea a căzut în poloage, s-a văzut în snopi și pusă în clăi. Mai departe a nimerit sub îmblăcie, a trecut prin treierători, vânturători și s-a pomenit în saci. Tot procesul era supravegheat și dirijat de enkavediștii responsabili cu achiziționările. Oamenii erau „îndemnați” cu arma, cu înjurături, cu bătăi, anjenințați... **Era prima pâine achiziționată ce fusese ruptă de la gurile ce rămaseră înfometate și urma să fie dusă „la stat”.** În consecință, însă, ea a fost prima lovitură de topor aplicată gospodarilor, cea mai scumpă pătură socială. Pentru numerosul detașament de împuterniciți sovietici era prima reușită, prima victorie obținută în satele bucovinene^{clxxxii}.

În pofida recoltei catastrofale din anul 1946, provocată de seceta din primăvara și vara aceluși an, autoritățile bolșevice au rechiziționat practic întreg grâul, inclusiv cel destinat însămânțărilor și întreținerii familiilor, în contul obligațiilor exagerate ale gospodăriilor individuale țărănești față de stat.

De exemplu, Ștefan Fedor, în vârstă de 58 de ani, gospodar din satul Târnăuca de lângă Herța, a fost condamnat la 10 ani de pușcărie pentru că n-a fost în stare pe timp de secetă și foamete cumplită să livreze din gospodăria sa către stat cote exagerate de producție agricolă. Din cele 3.024 kg de cereal planificate în raion, până la 7 august 1947, data arestării sale, a transportat la punctul de recepționare numai 142 kg. N-a putut să dea statului pe anul 1947 nici 40 kg carne, 271 litri lapte, 2 kg lână, 70 kg legume și 248 kg fân^{clxxxii}.

O asemena soartă o împărțeau și aceia care nu se înscriau „de bună voie” în colhoz. Declarați „dușmani ai poporului”, țăranii erau arestați fără pic de vină, bătuți, scoși la tăiatul pădurilor și transportarea lemnelor, cu carele lor, la diferite gări, erau strămutați în regiunea Herson sau privați de libertate^{clxxxiii}.

În același timp, pentru a spori gradul de atracție a formelor comuniste de organizare a agriculturii, colhozurile au fost scutite de dări față de stat.

Desigur această măsură s-a luat intenționat ca să dea prilejul activiștilor și „stribocilor” (gărzi rurale înarmate), ca să cotrobăiască hambarele și podurile oamenilor, lăsându-le fără nici un grăunte de grâu sau porumb pe timp de iarnă, ca să moară iute de foame atât oamenii, cât și animalele ce le mai rămăseseră pe lângă casă. Rămânând fără orice produse alimentare, oamenii au început să consume ghinde, borhot, coceni de porumb etc. Au existat chiar și cazuri de canibalism.

La toate acestea s-a adăugat faptul că anii 1946-1947 au fost foarte secetoși și nu s-au făcut nici un fel de cereale, iar acolo unde totuși s-ar fi strâns ceva, autoritățile au confiscat și acele mici rămășițe de recoltă, lăsând populația să moară de foame. În aceeași perioadă America a trimis mari cantități de grâne - grâu și porumb ca ajutoare pentru URSS, dar populația din Nordul Bucovinei nu a văzut nici un bob din aceste ajutoare^{clxxxiv}.

Situația în Basarabia era și mai drastică. Ziaristul Gheorghe Frunză din Igești își amintea: „Foametea din 1947 bântuia prin Bucovina și Basarabia... Oamenii, mai întâi cei din Basarabia, își părăseau casele, unde de mult timp nu mai

aveau ce roade nici șoarecii. Familii întregi, cătune și chiar sate de oameni își luau lumea în cap și se duceau încotro vedeau cu ochii, încolo de unde veneau legende despre locuri în care, chipurile, se mai putea găsi câte ceva de-ale gurii. Acele „locuri” erau Bucovina, Galiția, Transcarpatia... Cu toate că pârjolul sovieto-enkavedist era la fel de aprig pretutindeni: și în Basarabia, și în Bucovina, și în celelalte regiuni, totuși, la gospodarii din „apus” mai rămăseseră dosite de la „dări” niște cartofi, fasole, ceva porumb... Iar acestea (adică hrana) înflorea speranța cetelor de oameni flămânzi, care și-au părăsit locurile de baștină... Primăvara anului 1947 a constituit apogeul „năvălirii” basarabenilor în Bucovina. Torentul de nenorociți era atât de mare, încât nu mai putea fi stăvilat de nici o forță... Oamenii se aciuau pe unde puteau: pe sub garduri, prin colibe înjghebate câine-câinește, prin bordeie săpate în râpe... Statul Sovietic, fidel politicii sale de a-i porni pe oameni unii împotriva altora, de a-i face să se urască reciproc, de a fi denunțatori, de a-i face să depună mărturii mincinoase, nici nu se gândea să-i ajute cu ceva pe cei înfometați. Fiecare în parte și toți împreună erau lăsați să suporte suferințele foamei și să moară „în voie”... Populația ținutului nostru se dublase, ba poate că în unele perioade era chiar de trei ori mai numeroasă decât cu câteva luni în urmă... Fiecare gospodărie din Bucovina era pândită de multe zeci de perechi de ochi ai unor oameni desperați în hămesea lor... Odată cu începutul lucrărilor de primăvară, mai ales pe timpul săditului cartofilor și semănatul porumbului, s-au întetțit „atacurile” asupra ogoarelor însămânțate: din țărână erau scoase grăunțele de păpușoi... Dimineața, în diferite colțuri ale satelor, răsunau bocete ca la înmormântare... **Spre vară s-au ridicat urzica și loboda. Aceste plante, care creșteau din abundență pe haturi, prin răzoare și prin râpe, pe malurile pâraielor, atunci, în 1947, au fost stârpite aproape cu desăvârșire. Cei înfometați, strângeau urzică și lobodă, le opăreau și „mâncău” această fiertură de culoare verde-închis până când și ei deveneau albaștri. Apoi li se umflau burțile și mureau în chinuri cumplite... Prin păduri (pe la poalele lor), prin crânguri creșteau cireși falnici și înalți de câte douăzeci și mai mulți metri... Cei înfometați, înarmându-se cu topoare și ferăstraie, dădeau buzna asupra pomilor - în acea vară de tristă pomină, pentru rodul gustos și mustos, și-au sfârșit existența zeci de mii de cireși. Rămân, însă, să fiu departe de gândul că frații noștri de sânge - basarabeni - ar fi vinovați de ceva din cele ce s-au întâmplat în timpurile de cea mai neagră pomină. Căci adevărații vinovați au fost „tătuca” Stalin și gașca lui criminală de comuniști. Iar noi cu toții - cei ce au murit și cei care am supraviețuit - am fost victime nevinovate...”^{clxxxv}.**

Foametea a provocat o creștere bruscă a mortalității, pe baza distrofiei. În prima jumătate a anului 1947, în urma unei catagrafii, în regiune au fost înregistrați 41.264 de bolnavi de distrofie. În anul 1947, mortalitatea infantilă în regiunea Cernăuți a înregistrat 217 copii cu vârste de până la un an la o mie de persoane, în timp ce media pe Ucraina a fost de 127,7^{clxxxvi}.

Dar nu numai foamea îi împuțina pe români - acuzate că ascund cereale și că nu achită cotele de produse agricole, sute de persoane sunt arestate,

condamnate la ani grei de pușcărie și escortate spre cele mai îndepărtate și mai nepopulate colțuri ale URSS.

Despre aceste procese, atestate și în Ținutul Herța, confirmate documental și prin materialele fondului R-57 al Arhivei Regionale de stat Cernăuți, ne mărturisește și profesorul pensionar și veteranul de război Gheorghe Pavel:

„...la 10 august 1947 este arestat gospodarul Haralambie Apetroaie din Satu-Mare, ... în vârstă de 56 de ani, fără știință de carte...Singura lui „vină” era că n-a plouat, că seceta i-a ucis recolta și că, în rezultatul acestei calamități, n-a putut livra către stat o anumită cantitate de cereale. Conform art. 5, partea a II-a, al Codului penal al RSS Ucrainene, este condamnat la un an de muncă silnică și la 3 ani de pușcărie și... confiscată întreaga avere. Apetroaie mai avea însă o justificare: chiar dacă ar fi plouat, cele 4 hectare de pământ ale sale nimeriseră în zona de frontieră, iar grănicerii sovietici nu-i permiteau să-și lucreze ogorul. În consecință, chiar dacă ar fi dorit, nu avea cum să dea pâine la stat. De explicațiile sale la judecată nu s-a ținut cont, măcar că ele conțineau purul adevăr, și omul a fost dus la „urșii polari”...

La 2 septembrie 1947 este arestat Anania Răileanu din Pasat,... posesor a 4 hectare de pământ – ... „vina” lui era că a ascuns un sac de grâu pentru sămânță. În baza art. 58, p. I, a Codului penal al RSSU, este condamnat la 5 ani detențiune „în ținuturile îndepărtate al Uniunii Sovietice”, ...rămânându-i nevasta și trei copii înfometați...

Fiind calificat „chiabur”, Vasile Bordeianu, holtei din Târnauca, născut în 1901, este arestat încă în iarna anului 1946 pentru că n-ar fi achitat la stat cota de produse agricole și este privat de libertate pe un termen de 8 ani. Și lui îi este confiscată averea, înainte de a fi dus „în ținuturile îndepărtate ale Uniunii Sovietice”.

Mihai Muraru din Horbova, născut în 1898, având o familie de 9 persoane și numai 6 ha de pământ, de pe care n-a strâns, din cauza secetei, nici un spic, este condamnat la 3 octombrie la 7 ani de pușcărie, iar pe un termen de 3 ani este privat de dreptul (după ispășirea pedepsei) de a se întoarce în satul natal. I se confiscă tot ce a agonisit timp de o viață.

Vasile Chiruță din Buda-Mică, născut în 1892, fără știință de carte, a trebuit să dea statului de pe 7 hectare ale sale o cotă de 2.517 kg cereale. Din cauza secetei a putut da la stat doar 2.117 kg. Pentru o datorie de numai 400 kg de cereale, la 10 octombrie 1946 este trimis pe 6 ani „în ținuturile îndepărtate ale URSS”...

La 18 septembrie 1946 nimereste inițial la închisoarea nr. 1 din Cernăuți Zinovia Puiu din Poieni-Bucovina, ...67 de ani. Fiind considerată „chiabură”, este condamnată la 5 ani detențiune cu confiscarea averii.

Născut în 1886, Gheorghe Bricică din Horbova, posesor a 5 ha de pământ, dintre care 1 ha l-a dat benevol colhozului, nu poate, din cauza secetei, să achite cota de produse agricole, ... fiind condamnat la 7 ani închisoare și ...confiscată averea.

La 23 octombrie 1946, în vârstă de 66 de ani, este condamnat la 5 ani închisoare, pentru că s-ar fi sustras de la achitarea către stat a cotei de produse agricole, Gheorghe Miclescu din Proboțești...

De pe 3 ha de pământ Saveta Andronic din Horbova, născută în 1897, n-a putut achita o cotă exagerată de cereale, în timp ce consătenii ei zăceau umflați de foame. A fost condamnată la 5 ani de pușcărie.

La fel, pentru același motiv, pe un termen de 5 ani a fost privat de libertate Vasile Andronic din Molnița.

Victoria Sângianu din Molnița, născută în 1892, o țărancă mijlocașă, a primit și ea 5 ani de pușcărie, pentru a fi dezmoștenită de pământ și avutul pe care l-a agonisit din greu.

Marghioala Crețu din același sat, născută în 1898, văduvă împovărată de griji și nevoi, a fost aruncată după gratii pe un termen de 8 ani.

3.605 kg de cereale trebuia să predea statului de pe 5,5 ha de pământ Nicolae Spătaru din Godinești. La judecată a răspuns ...că anul 1946 a fost secetos și că n-a recoltat nici un căuș de boabe, dar ...i-a fost confiscată averea și a fost condamnat la 10 ani închisoare și la 3 ani fără drept de a se întoarce acasă.

Maria Dănilă din Ținteni, născută în 1896, este chemată la judecată la 27 august 1947. „N-a fost ploaie, n-a fost roadă. N-am avut de unde da pâine la stat. Și așa murim de foame” - a răspuns țăranca la o întrebare a judecătorului. A fost condamnată însă, la 13 ani de pușcărie și a rămas și fără averea moștenită de la părinți.

La 10 ani de pușcărie este condamnat Ștefan Fedor, născut în 1889, gospodar din Târnauca, la fel calificat „chiabur fără de partid” și care a fost arestat la 8 august 1947 pentru că s-ar fi sustras de la „achitarea impozitelor agricole”

La 23 august 1947 a fost condamnată la 8 ani de închisoare „în ținuturile îndepărtate al Uniunii Sovietice” Maria Sidor din Târnauca, născută în 1895, văduvă cu patru copii. I-a fost confiscată și averea...

Pe un termen de 13 ani a mai fost privată de libertate la 2 septembrie 1947 și Sofia Maluș din Godinești, născută în 1879, văduvă cu doi copii, fiindcă a dat la stat doar 297 kg cereale din 3.315 cât fusese silită să dea.

Toader Podeț din Godinești, judecat în zilele de 16-18 octombrie 1947, calificat ca „chiabur fără de partid” pentru că avea 4,5 ha de pământ, a fost aruncat după gratii, în vârstă de 60 de ani, pe un termen de 12 ani.

Născut în 1889 în satul Molnița, Constantin Cuti, cap al unei familii numeroase (6 persoane), pentru că s-ar fi sustras de la achitarea către stat a cotei de cereale, a nimerit „în ținuturile îndepărtate ale Uniunii Sovietice” pe un termen de 5 ani...

La 27 septembrie 1947 a fost pronunțată sentința - 5 ani detențiune și confiscarea averii - lui Ștefan Maluș din Godinești, născut în 1890. Avusese de dat la stat 2.776 kg de cereale, dar ... i-a rămas o datorie de 1.800 kg. În 1946 n-a avut cum recolta mai mult de 1.000 kg pâine, pe care le-a luat, fără să-i înmâneze chitanța respectivă, împuternicitul Kursakov^{clxxxvii}.

Această listă poate fi continuată, adăugându-se sute și mii de cazuri concrete. După ispășirea pedepsei, mulți dintre cei condamnați... erau privați pe un termen oarecare și de dreptul de a se întoarce în localitățile lor de baștină.

Foarte mulți așa și nu s-au mai întors...

Datorită presiunii și terorii autorităților și, mai ales, a activității „educative” a comuniștilor, până în ianuarie 1947 au fost înființate 70 de colhozuri, iar până la finele anului respectiv existau deja 296 de colhozuri, reunind circa 33% dintre gospodăriile sătenilor.

Pentru a accelera desființarea sistemului economic capitalist, din orașe la sate au fost trimiși numeroși comuniști, unde au fost create organizații de partid. Numai în anul 1948, în localitățile rurale au fost delegați 568 de membri de partid, care s-au ocupat nemijlocit de organizarea și afirmarea celulelor de bază ale partidului comunist. La 1 ianuarie 1949 deja în 46 de sate existau organizații comuniste. La începutul anului 1949, în regiunea Cernăuți, 77% dintre gospodăriile țăranilor erau deja colectivizate, pentru ca la sfârșitul anului, în 491 de colhozuri să fie reunite 97,5% de gospodării sătești^{clxxxviii}.

La 21 februarie 1948, Prezidiul Sovietului Suprem al URSS a adoptat o hotărâre care prevedea deportarea „tuturor celor care nu-și îndeplinesc numărul minim de zile-muncă în colhozuri și duc o viață de parazit”. Din cauza stării de dezorganizare a colhozurilor, care nu puteau asigura deloc plata muncii lucrătorilor sau, în cazuri fericite, plăteau sume modice, mulți colhoznici nu puteau îndeplini planul minim de zile-muncă pe an, impus de conducere^{clxxxix}. Sub incidența noii legi au căzut sute și mii de oameni nevinovați.

După acesta arestările și deportările au continuat, cu mai mică intensitate, până în martie 1953, data morții lui Stalin.

Dacă în perioada de dominație sovietică limba română a fost scoasă din viața publică, fiind înlocuită cu cea „moldovenească”, încărcată de rusisme, ea n-a putut fi izgonită din bisericile ortodoxe și din adunările comunităților neoprotestante, deoarece doctrina comunistă „desprindea Biserica de Stat”.

În anul 1945 Biserica Ortodoxă din Bucovina a intrat sub jurisdicția Patriarhiei de la Moscova, episcop fiind numit un cleric de naționalitate rusă.

Atunci „eparhia a fost invadată de preoțimea din Volynia și Galiția”, căci în urma refugiului preoților români comunitățile ortodoxe au rămas fără păstori duhovnicești. Credincioșii s-au opus energic ca bisericile să fie rusificate și atunci pentru bisericile românești preoții au fost hirotonisiți dintre cantorii cei mai apți, după ce erau examinați la Consistoriul bisericesc^{cxc}.

Și dacă inscripțiile românești au fost șterse de pe frontispiciile unor clădiri, dacă ele au dispărut odată cu toate monumentele istorice românești, ele s-au păstrat doar pe pereții lăcașurilor de cult și pe crucile din cimitire.

Până la finele anului 1947 în 149 localități au fost deja închise bisericile ortodoxe, iar spre sfârșitul anilor '50 – începutul anilor '60 au fost desființate ultimele două mănăstiri din cele șase câte au funcționat în perioada românească. Multe biserici au fost închise sau demolate, însă în cele în stare de funcționare limba română a răsunat neîncetat, slujbele religioase s-au făcut numai după

liturghiere în limba română, căci o literatură bisericească în „limba moldovenească” nici nu exista.

Totuși, noii puteri nu-i convenea cum ne rugăm și credința noastră strămoșească în Bunul Dumnezeu.

A cincea etapă a genocidului bolșevic a început în 1950 și ea a constat în deportări ale populației pe motive religioase. „Vina” noului val de deportați era considerată slujirea lui Dumnezeu, iar noii deportați erau numiți „dușmani ai socialismului”.

În primăvara anului 1950, un nou val de represiuni s-a abătut asupra bucovinenilor - în localitățile Cupca, Corcești ș.a. au fost operate numeroase arestări, persoanele respective fiind duse la Cernăuți, urcate într-un marfar și deportate la est de munții Ural spre Krasnoiarsk. Peste un an, aceeași soartă au împărtășit-o și familiile lor, când un alt tren a luat drumul Siberiei – la vatra strămoșească cei ce au supraviețuit au revenit doar peste 15 ani^{cxci}. La 8 aprilie 1951, din Cupca au fost deportate în regiunea Irkutsk din Siberia 8 familii (26 de persoane) pe considerente religioase^{cxcii}.

Această nouă ofensivă asupra elementului autohton a fost precedată de strămutarea unor familii și chiar a unor sate în regiunile Herson și Zaporojie din Sudul Ucrainei. Numai în baza hotărârii IV-84/1 din 21 februarie 1950 a comitetului executiv regional, din satele raionului Herța urmau să fie strămutate cu forța 360 de persoane^{cxci}.

De la mijlocul anilor '50 și până către sfârșitul anilor '60 ai secolului al XX-lea, cei repreși, care au reușit să supraviețuiască, precum și urmașii acestora au obținut dreptul să revină la baștină.

De multe ori, au fost nevoiți, însă, să-și construiască case noi, dat fiind faptul că gospodăriile lor fuseseră distruse, trecute în patrimoniul colhozului sau ocupate de alte persoane din sat sau de „specialiștii” veniți de aiurea.

Se estimează că s-a întors mai puțin de jumătate dintre cei care au fost supuși represiunilor comuniste.

Dar nici nu toți cei întorși la vatra strămoșească au avut parte măcar de o reabilitare morală sau, cel puțin oficială. La 17 aprilie 1991, Sovietul Suprem al RSS Ucrainene a adoptat legea „Cu privire la reabilitarea victimelor represiunilor politice în Ucraina”, pe baza căreia oamenii au început să depună cereri de reabilitare.

Până la data de 10 aprilie 1995, potrivit notei Direcției MAI pentru Regiunea Cernăuți, 12.554 de cetățeni (supraviețuitori ai GULAG-ului stalinist) primiseră adeverințe de reabilitare, în timp ce petițiile a 157 de persoane au fost respinse. În această din urmă categorie au intrat acei care au refuzat să facă serviciul militar în Armata Roșie sau care au luptat împotriva puterii sovietice.

La acea dată nu erau depuse cereri încă de la persoanele judecate în baza a încă 837 de dosare.

Pe linia Procuraturii și a Serviciului de Securitate al Ucrainei, până la 1 ianuarie 1995, au fost reabilitate 6.610 persoane, 1.700 de dosare (ce priveau peste 2.000 de persoane) încă nu erau examinate^{cxci}.

Încă 1.783 de cetățeni au primit răspuns negativ. Din ultima categorie făceau parte persoanele condamnate în anii 1940-1941 pentru tentativa de trecere ilegală a frontierei, care nu intra sub incidența legii din 1991^{cxcv}.

Era, însă, o nedreptate - un lucru strigător la cer, pentru că acești 1.783 de martiri în realitate erau adevărați supraviețuitori ai coșmarului de „dincolo de Cercul Polar”. Cei deportați din acel motiv aproape că nu aveau șanse să se reîntoarcă acasă.

Iată ce mărturisește Simion Opaiță din Ropcea:

„...Trei luni am fost ținut într-o celulă fără geam și doar o dată pe zi primeam un polonic de ciorbă. În acele trei luni nu mi-au dat voie nici să mă spăl, nici să-mi rad barba. În fiecare noapte mă scoteau la interogatorii. Mă întrebau una și aceeași: câți ropceni am trecut peste graniță și câți grăniceri sovietici am culcat în timpul „operațiilor banditești” împotriva lor... N-aveau dovezi, dar ceva-ceva știau... Nu le mărturiseam nimic și după trei-patru ceasuri de chin și batjocură, adus în celulă, nu eram lăsat să-mi odihnesc ciolanele „înmuiate” cu iscusință ... - eram ținut în picioare cu mâinile duse la ceafă... **Am fost... condamnat la 25 de ani de detenție, 5 ani fără drepturi cetățenești și 10 ani fără dreptul de a mă întoarce în regiunea Cernăuți... La închisoarea din Lvov... nu primeam altceva de mâncare decât un fel de zoi sărate, după care setea mă stingea de pe lume. Peste trei săptămâni am fost urcați în vagoane și duși în celălalt capăt al lumii, la Vladivostok, spre Japonia și Coreea, și băgați într-un lagăr de pe teritoriul unui port maritim.... Apoi ne-au pornit spre „vestita” Kolyma, la urșii polari... - dincolo de Cercul polar... Era un ger de vreo -50 de grade și noi, fiind îmbrăcați subțire, în portul nostru românesc (aproape toți deținuții de acolo eram români), simțeam cum ne îngheață sângele în vine. Am primit haine mai groase și am fost împărțiați care și încotro, că până la urmă nici nu mai aveam cu cine vorbi românește, ...și din momentul acelei repartizări cu români de-ai noștri nu ne-am mai întâlnit. La minele de aur, unde mă speteam ca un rob, dacă nu îndeplineai norma, trei zile nu primeai mâncare. Dacă nu te îndreptai, erai băgat la carceră, apoi la „bur”, iar de la „bur” - pe lumea cealaltă. **Celor care mureau, le erau spărți creierii cu un piron ascuțit de fier, ca să fie siguri ...că nimeni nu se prefacea ... Cadavrele erau aruncate într-o văgăună și lăsate acolo pentru totdeauna.** Am avut noroc că eram voinic și sănătos...**

După ce a pierit Stalin, situația noastră s-a mai îmbunătățit... Am fost rejudecat... M-am întors la Ropcea după doisprezece ani... Cât n-am fost acasă, floarea satului s-a irosit pe la munci silnice în Donbas, Karelia, Arhanghelsk, Republica Komi, pe țărmul lacului Onega, la Peciora, la Viatka, în lagăre de muncă din Armenia. Toți bărbații duși pe țărmul Mării Albe la munci peste puterile lor, de-o vorbă, au murit acolo, numai 3 - Petrea Opaiț, Cozma Meglei și Gheorghe Costinean au venit oarecând în oase și piele...^{cxcvi}.

Dat fiind tuturor celor relatate mai sus, putem constata, că intrarea armatei roșii și înglobarea părții de nord a Bucovinei, plasei Herța și părții de nord a Basarabiei în RSS Ucraineană și instaurarea regimului totalitar-

comunist au fost însoțite de numeroase crime împotriva populației românești din teritoriile respective.

În urma prigonirilor staliniste, constând din execuții fără cercetări și judecată, masacre, deportări, trimiteri în lagărele de muncă, strămutări de populație, numărul locuitorilor de origine română a scăzut în regiunea Cernăuți în mod catastrofal.

Pentru a exemplifica, aducem aici exemplul „Golgotei” doar a 2 sate unul de pe Valea-Siretului (a satului natal al autorului acestui capitol) și altul din Ținutul Herței.

„Comună românească din fostul județ Storojineț, Pătrăuții-de-Jos (pe Siret) a avut de înfruntat, ca și întreaga parte a Bucovinei rămasă la sovietici, nelegiuirile săvârșite de acei care pretindeau că ne-au adus „lumină și izbăvire de sub jugul cotropitorilor români”. „Eliberarea”, războiul, mișcarea de rezistență a băștinașilor față de oprimatorii staliști, prigonirile la care au fost supuși românii de aici au avut consecințe nefaste în plan demografic. **Deportările în Siberia și Kazahstan, trimiterea țăranilor la muncă silnică în regiunile nordice ale fostului imperiu roșu, aruncarea sutelor și miilor de români în închisori și lagăre de concentrare, executarea multora fără cercetări și judecată, pe de o parte, și exodul populației în România, pe de altă parte, au dus la împușinarea catastrofală a numărului populației românești ce s-a pomenit sub administrația sovietică. Vom da răspuns, chiar și pe baza mutațiilor demografice negative dintr-o singură comună, la întrebarea celor care în derâdere ne iscodesc: „Unde vă sunt românii?”. „Odată am fost mulți, am fost stăpâni pe aceste meleaguri, dar ne-a împușinat urgia stalinistă”.** Numai din Pătrăuții-de-Jos, satul nostru natal^{cxvii}, în timpul măcelului de la 1 aprilie de la Fântâna-Albă au fost omorâte 16 persoane iar 21 au fost arestate și deportate în Siberia, 26 de pătrăuceni au fost deportați în „noaptea plângerii” din 13 iunie 1941 și nu s-au mai întors la baștină, 32 au murit în război, 7 au murit la muncile silnice din Karelia, 16 au fost deportați din motive politice, 93 s-au refugiat în România și doar 36 persoane deportate în 1941 ulterior au revenit la baștină!^{cxviii}. În sat a fost ridicat un monument în memoria celor 142 martiri - victime ale represărilor staliniste^{cxix}. Este de remarcat, că la ultimul recensământ de până la război (1930) în sat locuiau 2.771 persoane, inclusiv 2.248 români, 330 poloni, 111 evrei, 21 ucraineni, 20 germani și 41 de alte etnii; din 2.771 săteni - 2.259 recunoșteau drept maternă româna și doar 21 – ucraineana^{cc}. Deci din 2.248 de români de până la război au cunoscut represii 247 persoane, iar satul a pierdut 211 de români sau 9,4% (sic!) pentru totdeauna, nemaivorbind de cei refugiați, muriți în urma „foametei organizate” din 1947 și „plecați benevol la lucru”... Conform statisticii oficiale, la 1 ianuarie 1992 numărul locuitorilor comunei Pătrăuții-de-Jos (pe Siret) era de 2.681, dintre care 2.514 de români, iar ucrainenii și românii care s-au lăsat deznaționalizați constituiau cifra de 134; aici s-au mai stabilit, prin căsătorii mixte sau ca „specialiști” trimiși de sus, 13 ruși, 1 evreu, o persoană de altă naționalitate, mai trăiesc 18 poloni băștinași (din 842 de locuitori ai cătunului Arșița, care se află pe teritoriul primăriei din Pătrăuții-de-Jos, 596 sunt

români, 19 - ucraineni, 238 - poloni, iar o persoană era de altă naționalitate). Folclorustul satului, istoricul Veleriu Zmoșu, ne aduce și concluzia durerii: „Populația acestui sat putea fi cu mult mai mare și, evident, neaș românească, așa cum fusese până la război, dacă el nu era văduit de cei mai buni gospodari, de tineret, prin deportări, masacre sângeroase, condamnări la ani grei de detențiune și la munci silnice, prin executări fără cercetări și judecată, prin îngroșarea rândurilor de refugiați în România. **Tăvălugul politicii staliniste de oprimare și deznațianlizare a românilor din nordul Bucovinei a trecut și peste acest sat de vrednici gospodari, provocând răni adânci în sufletele localnicilor, răni ce încă nu s-au cicatrizat**”^{ccci}.

Acest lucru se poate vedea și din următoru exemplu: în anul 1930 satul Probotești din fostul județ Dorohoi (Ținutul Herței) avea o populație de 2.026, în 1940 - 2.146, în 1947 – doar de 780, iar în 1992 - de 1.181 locuitori. Din acest sat au fost deportate 26, trimise la munci silnice în Karelia - 19, împușcate la graniță - 7, mânate cu forța la minele de cărbuni din Donbas - 17, trimise la FZO - 9, condamnate în rezultatul „deschiaburirii” - 3, scoase abuziv din casele care au fost demolate din așa zisa zonă de frontieră și din masivul colhozului - 283 de persoane, iar în România s-au refugiat 693 de oameni!^{ccii}

Deci, chiar și după șase decenii populația acestui sat n-a putut atinge cifra din 1940.

Dar câte asemenea sate-martire au fost în Ținutul Herței, nordul Bucovinei și Basarabiei?

Un exemplu elocvent despre ceea ce se întâmpla în familiile românești „rămase acasă”, în Valea-Siretului, ne aduce Natlia Bogatâr din orașul Storojineț care mărturisea: „... Mama avea numai 30 de ani... Când mă aflam la școală, mama, bolnavă, i-a chemat pe cei trei copii, i-a numărat, i-a sărutat și le-a șoptit: „Dragii mei copii de-acuma-s pierduți”. Așa s-a și întâmplat. Când crescusem mari, destinul ne-a împrăștiat departe unul de altul. Sora Olga a ajuns în România, fratele Iordache — în Germania, fratele mai mic, Toader, care avea numai 2 anișori pe atunci și a adormit pe pieptul mamei moarte, a ajuns în Rusia...”^{cciii}.

Celor deportați „din motive de relații de rudenie cu dușmanii poporului...” puterea sovietică le „pregătise o soartă nouă”.

Domnica S. Hostiuc din Mahala, raionul Noua-Sulița, mărturisea:

„În 1940 au venit în nordul Bucovinei sovieticii, iar tata a plecat cu românii. La două luni după asta fratele mai mare, Ion, a vrut să meargă la tata. La graniță, la Siret, a fost prins, spintecat cu baioneta și aruncat în apă...”

La 28 mai 1941 au venit oamenii stăpânirii bolșevice să ne ridice și, dacă ne-au luat, ne-au dus în adâncul Siberiei. Eșalonul nostru era de 72 vagoane și unele au fost desprinse în regiunea Omsk, altele în regiunile Tomsk și Tiumen. Noi, fiind într-un vagon de la capătul eșalonului, am nimerit în Republica Autonomă Komi, pe apa Peciorei, care se varsă în Oceanul Înghețat. Pe malul acelei ape am stat două săptămâni, am dormit în corturi, apoi a venit un vapor, care, după ce am fost îmbarcați, a luat-o în susul apei. A tras la mal în dreptul unui sătișor și acolo iar a început numărătoarea noastră.

Cei care aveau copii, au fost dați de o parte, iar acei buni de lucru - de altă parte. Când ne-a venit rândul, mama tare s-a rugat să ne treacă între acei fără copii. Îi spusese o localnică că cei cu copii mergeau direct la moarte. S-au uitat cei din comisie la noi, ne-au măsurat cu privirile și au strâns din umeri. Dar mama, știind ceva rusește, i-a încredințat că ne va scoate și pe noi la lucru. Dacă a zis așa, așa trebuia să rămână. Unul dintre membrii comisiei ne-a răspuns: „ - Aici de lucru nu prea este. O să vă ducem în altă parte, unde de-ai voștri sunt”.

Fără zăbavă ne-au dus în alt loc și acolo ai noștri erau toți umflați de foame. Erau scoși la doborât copaci, dar ei, de slabi ce erau, cădeau și nu puteau lucra. Am fost și noi mânați la tăiat pădure pe un ger de -40 - -50 grade. Haine de iarnă nu aveam, foamea ne subțiasse, dar planul trebuia de făcut.

În iarna anului 1942 deportații au început să moară unul după altul. Doamne, zilnic erau duși la groapa comună câte șase, câte opt. Dar nici groapa nu era groapă adevărată. Era săpată în omăt, căci pământul era înghețat mai mult de un metru, iar morții, toți la grămadă, erau sloboziți în ea fără sicrie și fără rânduială creștinească.

Văzând așa o nenorocire, mama m-a lăsat într-o baracă în care locuiau la vreo 60 de persoane și undeva s-a dus. Fratele cel mic, Gheorghe, a murit, iar fratele Mihail a pornit în căutarea mamei.

Rămasă singură, cumpăram 200 grame de pâine, miroseam pâinica și a doua zi o vindeam, ca să pot cumpăra alte 200 de grame. „Jocul” acesta n-a durat mult, căci într-o zi am căzut sleită de puteri. Am fost transportată la punctul medical și acolo venise la practică o studentă a unei școli de medicină, ... care mi-a dat o bucată de pâine și un sahan de borș. Încetul cu încetul mi-am revenit. Am început să umblu la lucru și îmi primeam bucățița de pâine.

Vara s-a întors și mama. **Dar din 360 de persoane, câte am fost acolo la început, au rămas la vreo 60.**

Am fost imbarcați iarăși pe vapor și duși în sătucul de unde am venit. Acolo trebuia să ne spetim la o fabrică de cherestea. Vara ne mâncau țânțarii. Erau așa de mulți că, dacă aruncaai batista în sus, se oprea pe ei și nu mai cădea. Iarna, însă, te ardeau gerurile de până la -60 de grade.

Am lucrat acolo până în 1947, iar în acel an, când m-am întors în satul natal, eram fată în lege. Eram săracă lipită pământului, neavând nici ce mânca, nici ce îmbrăca.

Unui băiețan din vecini, făcându-i-se milă de mine, căci știa ce-i necazul (al lui tată a fost escortat într-un lagăr de muncă de pe țărmul lacului Onega), m-a cerut de nevastă și m-am căsătorit cu el. Ne-am dus amândoi să lucrăm la colhoz.

Ca să ne prindem la ceva și să putem măcar o lună mânca pe săturate, bărbatul a luat de pe câmp un săcușor de grâu. A fost prins și condamnat la 6 ani de pușcărie. Pe el l-au luat, iar eu am rămas însărcinată.

Am plâns și am zis că mă duc să mă omor, că nu eram în stare să le rabd pe toate. Ilie al meu a venit după cinci ani și a găsit băiețelul măricel... Nevoile l-au silit, însă să mai ia de la colhoz un sac de răsărită. Iar l-au prins. Și de data asta i-au dat 10 ani de închisoare.

Dacă am văzut că nu am viață, am luat băiatul și m-am dus la bărbat, în lagăr. Am stat acolo 4 ani. Bărbatul, pentru purtare bună, a fost slobozit din lagăr după 7 ani de detenție.

Când ne-am întors la Mahala, casa ne era la pământ. În ea nu se mai putea locui. Am adus paie, lut, apă și-am făcut lampaci, din care ne-am zidit o căscioară mai acătării. Parcă am început să trăim ceva-ceva mai bine, dar necazul și scârbiile nu ne-au părăsit.

Când a împlinit 21 de ani, băiatul nostru s-a însurat. A trăit cu soția numai doi ani și a murit într-un accident rutier. La 14 zile după moartea fiului, nora a adus pe lume o fetiță.

Când fetița a fost de nouă luni, a lăsat-o în grija mea de parcă eu am și născut-o. **Și așa necăjită cum eram, am crescut-o și în lacrimi am scăldat-o, cu amar am legănat-o.** Am purtat-o la școală, a făcut unsprezece clase, apoi când a trebuit să-mi deie și mie un piculeț de ajutor, s-a dus în Italia...

Când am avut 60 de ani, m-am gândit să-i fac Ilenuței, nepoței adică, o casă mai mândră.

Cum nu prea aveam bani, am început să fac comerț, să vând și să cumpăr, așa, să-mi rămână ceva parale, pe care să le tot adun și pe care să procur materiale de construcție... Dar pe atunci nu era voie să faci ceea ce se poate face acum... și am fost privată de libertate pe un termen de un an și jumătate. Din sala judecății m-au dus în închisoarea din Dneprodzerjinsk...^{”cciv}.

Zeci de mii de familii de românii autohtoni au avut aceeași soartă...

Deloc nu se cunosc cifrele celor muriți de foame... Chiar și până în prezent, nu se cunosc cifrele exacte privitoare la diverse categorii de reprimăți (împușcați fără judecată în localitățile de origine; arestați și condamnați; arestați sau uciși fără a se fi dat vreo sentință; deportați în lagăre de muncă; deportați în diverse zone ale Siberiei și Kazahstanului; ridicați și duși la munci forțate etc.).

Potrivit datelor oficiale, în perioada anilor 1944-1952, din regiune au fost deportate 4.298 de persoane. Alte calcule mărturisesc că, în anii 1940-1941 și în anii 1944-1952, în Siberia și Asia au fost deportați 11.145 de locuitori ai regiunii Cernăuți^{ccv}.

Potrivit estimărilor realizate de către redacția cernăuțeană a cărții „Reabilitați de istorie”, care urmează să includă numele tuturor victimelor stalinismului, în perioada 1940-1952 au fost supuși represiunilor politice circa 50.000 de locuitori^{ccvi}, reprezentând aproape 10% din totalul populației regiunii Cernăuți.

După cum menționează pe bună dreptate Dr. Ștefan Purici, „în loc de „eliberarea” de sub „jugul boierilor și capitaliștilor români”, sovieticii au distrus temeliile unei societăți liberale, au nimicit forțele productive și creatoare, în primul rând ale comunității românești, dar și ale celorlalte etnii din regiune... „Având în vedere faptul că cele mai masive arestări și deportări s-au făcut în zonele de frontieră cu România, putem presupune că, în rândul românilor, numărul victimelor represiunilor sovietice s-ar putea apropia de 15-20%”^{ccvii}.

Iată de ce așa de mult s-au împușinat românii din zona istorică din nordul Țării-de-Sus a Moldovei.

Nu în zadar ziaristul Gheorghe Frunză insista asupra faptului „că puterea sovietică ... în nordul Bucovinei a fost în stare de război față de populația locală, mai ales față de românii băștinași”^{ccviii}. Dar la început trebuia divizată în „români” și „moldoveni” și începerea „moldovenizării”.

În anul de învățământ 1957/58 în Ucraina doar în regiunea Transcarpatică funcționau 12 „școli românești”, în regiunea Cernăuți funcționau în limba maternă doar 103, care erau deja „moldovenești”^{ccix}. Iar în anul 1958/59 era semnalată funcționarea doar a 32 instituții de copii preșcolare - toate cu instruire în „limba maternă moldovenească”^{ccx}.

Numărul românilor nu avea dreptul să depășească 20%, băștinașii trebuiau să devină o minoritate neînsemnată, divizată în două, și fără de perspective de a supraviețui din punct de vedere etnolingvistic – trebuia să se contopească și să se dizolve în masa poporului unic al Patriei unice din URSS, în masa poporului sovietic.

Doar imaginându-ne numărul celor căzuți pe front, cel al refugiaților în România sau în alte țări ale Europei, numărul celor aduși în ținut din alte zone ale Ucrainei și Rusiei, divizarea artificială a populației românofone în „români” și „moldoveni” vom putea înțelege... fenomenul diminuării ponderii românilor în ansamblul populației actualei regiuni Cernăuți în anii '40-'60 ai secolului XX și cauzele lui – regimul totalitar se pregătea de primul recensământ sovietic oficial din această zonă – recensământul din 1959.

Sunt convins că sătenii bucovineni români nu se prea deosebesc de bucovinenii ucraineni, deoarece încă la 1772 românii în aceste zone erau majoritari. Mulți dintre ‘ucrainenii’ localnici sunt români ucrainizați. Unii dintre ei poartă nume de familie - Pentescu, Florescu, Ursuleac, Moldovean, iar între români se întâlnesc nume ucrainene- Covalciuc, Semco... Marea majoritate a bucovinenilor, inclusiv a ucrainenilor sunt credincioși ortodocși și se deosebesc doar de greco-catolicii din Galiția vecină.

G.G. : Masacrul de la Fântâna Albă. Relatați-ne ce s-a întâmplat ?

I.P. : Tragedia s-a produs la 1 aprilie^{ccxi} 1941^{ccxii}, când aproximativ 2.000-3.000 de locuitori din satele de pe valea Siretului au încercat să se refugieze în România. Ei însă au fost opriți de grănicerii sovietici în apropiere de satul Fântâna-Albă, unde cca. 200 de oameni au fost împușcați^{ccxiii}, mulți au fost răniți sau, mai târziu, arestați și reprimați^{ccxiv}. **Cei care n-au fost secerăți de gloanțe, fiind numai răniți, au fost prinși, legați de cozile cailor, târți la gropile comune, săpate din timp, unde au fost omorâți cu lovituri de hârlețe sau aruncați în ele de vii. Alții, după interogatoriile luate în beciurile NKVD-ului din Hliboca și după torturi înfiorătoare, au fost duși în cimitirul evreiesc din acel orașel și aruncați de vii într-o groapă comună, peste care s-a turnat și s-a stins var.**

G.G. : În ce măsură comunitatea evreiască cernăuțeană a contribuit la cultura românească din zonă, și cum a fost tratată de sovietici și ucrainieni după '39? Care este situația minorității evreiești din Cernăuțiul actual?

I.P. : După cum ați putut observa din tabelul prezentat ceva mai sus, din 88.772 evrei câți locuiau pe teritoriul regiunii în 1930 (majoritatea cărora locuiau în Cernăuți) în 2001 au rămas doar 1.443, astăzi sunt și mai puțini... Comunitatea evreească a contribuit mai mult la cultura germană, și general bucovineană. Cu dispariția acestora, dar și a germanilor Cernăuțiul cultural a pierdut mult... Așa cum se perde prin diminuarea numărului de români din oraș în zilele noastre. Cernăuțiul lui Paul Celan și Mihai Eminescu astăzi este dominat de admiratorii lui Taras Șevcenko, care nici măcar nu a vizitat acest oraș...

G.G. : Care este situația bisericilor, mănăstirilor și cimitirelor românești din zonă ?

I.P. : În regiune mai funcționează 108 biserici și 6 mănăstiri în care serviciul divin este oficiat în limba română...

Cimitirul vechi din oraș a cunoscut schimbări – **multe cripte familiale de-ale românilor de vîrstă veche « au fost ocupate » de răposații stabiliți aici după război...** Au supraviețuit încă mormintele lui Aron Pumnul, Zaharie Voronca ș.a., dar deja nu mai putem da de urma mormântului surorii lui Mihai Eminescu...

G.G. : Cu privire la Universitatea din Cernăuți, cât mai au românii din Bucovina de Nord acces la studii superioare în limba maternă la această universitate, sau la altele din Ucraina?

I.P. : Astăzi reședința rectoratului se află în Foste reședință a Mitropoliei Bucovinei.

Referitor la componența națională a studenților și cadrelor didactice în momentul trecerii de la statul sovietic la cel ucrainean independent aveam următorul tablou, care în linii generale nu s-a schimbat nici azi.

În ultimul an al statului sovietic (anul de studii 1991/1992) cota studenților români la Universitatea din Cernăuți era de de 4,44% (434 din 9.769).

Ca rezultat a tradiționalei politici antiromânești, corpul profesional universitar a fost „ocrotit” de români – printre cei 603 de cadre universitare de atunci doar 16 erau români^{ccxv}, cinci dintre ei fiind la Catedra de filologie și clasică.

Componența națională a cadrelor didactice de la Universitatea din Cernăuți la acel moment era următoarea: Ucraineni – 465 sau 77,1%, Ruși – 102 sau 16,9%, moldoveni – 9 sau 1,4%, români – 7 sau 1,1%, bieloruși – 6 sau 0,9%, evrei – 5 sau 0,8%, bulgari, 2 sau 0,3% și 2 sau 0,3% aparțineau altor etnii^{ccxvi}.

Însă deja în anul următor – primul an de independență statală a Ucrainei cota studenților români de la Universitate a scăzut la 3,9%^{ccxvii}. O situație analogică era și la Institutul de Medicină – doar 4 conferențieri români din 260, iar dintre studenți – numai un procent era de origine română^{ccxviii}.

În același timp, 2/3 din absolvenții școlilor românești din regiune care-și continuau studiile în Republica Moldova rămăneau acolo după absolvire, ceea ce scădea considerabil numărul românilor din regiune, și, în special, al tinerilor specialiști^{ccxix}.

În locul lor, foarte des în satele românești, mai ales în cele cu școli ucrainene, în calitate de tineri specialiști erau repartizați absolvenții instituțiilor de învățământ din Cernăuți de origine ucraineană veniți la studii din regiunile vecine.

După ce a intrat în vigoare Tratatul de bază dintre Ucraina și România, se părea că nu se vor mai ivi probleme privind pregătirea cadrelor prin trimiterea la studii în țară a tinerilor din partea detrunchiată a Arboroasei^{ccxx}.

După anul 1997 absolvenții școlilor de cultură generală din regiunea Cernăuți (o parte din ei) au plecat, totuși, la învățătură în România, dar în calea lor s-au ridicat mai multe piedici artificiale ca înainte. A apărut apoi o altă problemă - schimbarea vechilor pașapoarte^{ccxxi}.

Cercurile xenofobe ucrainiene, care- își zic ‚naționaliste’ din Cernăuți au profitat de aceasta și au pus la îndoială necesitatea trimiterii tinerilor noștri la învățătură în Patria istorică. Deputații din noua „legislatură democratică” împreună cu „suporterii” săi susțin aceeași poziție. Noii „democrați” au apelat la aceleași argumente ca și imediat după proclamarea Ucrainei ca stat independent:

a) Nu se respectă principiul de paritate, adică România trimite la studii în Ucraina mai puțini ucraineni - de parcă în România ar locui nu 66.883 de ucraineni, conform recensământului din 7 ianuarie 1992, iar conform recensământului din aprilie 2002 - 61.359 de ucraineni și ruteni, ci 459.350, câți români de-ai noștri viețuiau în 1989 în Ucraina;

b) Trimiterea la studii ar presupune cheltuieli suplimentare (de parcă le-ar suporta Ucraina, și nu România);

c) Între românii din regiunea Cernăuți procentul persoanelor cu studii superioare ar fi mai mare decât al ucrainenilor;

d) Că tinerii români ce pleacă la studii în mod particular sau prin intermediul societăților ar încălca legea etc.

Nu vom intra în discuții privitor la aceste afirmații. Din propria noastră experiență parlamentară cunoșteam a ce miroase stilul de muncă și propagandistic al noilor „democrați” - foști absolvenți ai Școlii Superioare de Partid. Ne vom pune, însă o întrebare: oare într-adevăr în raioanele cu populație românească ale regiunii Cernăuți procentul persoanelor cu studii superioare era mai mare decât în cele cu populație majoritară ucraineană?

Conform datelor ultimului recensământ sovietic din 1989, din populația totală de 940.801 persoane, 721.051 de locuitori ai regiunii Cernăuți depășeau vârsta de 15 ani, și anume la această categorie a și fost înregistrat nivelul studiilor.

La 12 ianuarie 1989 din aceste 721.051 persoane, 50.051 aveau studii superioare, 8.278 - studii superioare incomplete, 101.745 - studii medii de specialitate.

Astfel, la 1000 de locuitori în medie pe regiune aveau studii superioare 76 persoane, superioare incomplete - 11, medii de specialitate - 141, medii generale - 315 și medii incomplete - 199.

Este de remarcat încă un lucru - din cele 721.051 persoane în vârstă de peste 15 ani, 456.871 erau antrenate în câmpul muncii. Deci aici se găseau persoanele ce și-au încheiat procesul de învățământ.

Dintre aceste 456.871 persoane, la 1.000 de oameni reveneau 106 cu studii superioare, 11 - cu studii superioare incomplete, 194 - cu studii medii de specialitate, 417 - cu studii medii generale și 169 - cu studii medii incomplete.

Să ne raportăm la componența națională a populației regiunii Cernăuți și la repartizarea ei conform limbii materne la etniile principale. După nivelul de instruire, la fiecare 1.000 de locuitori aveau studii superioare:

- ucraineni - 58;
- ruși - 179;
- moldoveni - 31;
- români - 23;
- poloni - 66;
- evrei - 254.

Aveau studii medii incomplete:

- ucraineni - 10;
- ruși - 21;
- moldoveni - 4;
- români - 4;
- poloni - 11;
- evrei - 23.

Aveau studii medii speciale:

- ucraineni - 122;
- ruși - 201;
- moldoveni - 72;
- români - 67;
- poloni - 130.

Deoarece în 1989 principalele etnii ale Bucovinei erau ucrainenii, românii (din nou, divizați artificial în români și moldoveni) și rușii, vom releva cum erau repartizați ei după munca fizică și intelectuală:

a) Din numărul total al populației adulte a regiunii, cu munca fizică erau ocupați: 73,8% dintre ucraineni, 50,6% dintre ruși, 85,3% dintre români și 84,3% dintre moldoveni;

b) Cu munca intelectuală: 26,2% - de ucraineni, 49,4% - de ruși, 14,7% - de români și 15,7% - de moldoveni.

După cum am putut observa, românii (chiar și acei ce se declarau moldoveni) nu erau prea agreați în ceea ce privește studiile superioare și munca intelectuală. Cei care aveau studii, în afară de profesorii, învățătorii și specialistii din agricultură, rămâneau la orașe, neavând posibilitatea să-și manifeste spiritul național. La sate, unde mai funcționa limba română, intelectualii români, adică cei care aveau studii superioare și studii medii de specialitate, rămâneau în urma celorlalte etnii.

Să vedem cum erau repartizate aceste date pe raioanele cu populație românească în anul 1989 - Hliboca (împreună cu Herța), Noua-Suliță și Storojineț în comparație cu cele cu populație ucraineană.

Dacă în medie pe regiunea Cernăuți la 1.000 de locuitori reveneau 106 persoane cu studii superioare, în orasul Cernăuți studii superioare aveau 215 persoane la mia de locuitori. În raioanele cu populație românească situația se prezenta astfel: Storojineț - 53, Hliboca (împreună cu Herța) - 55, Noua-Suliță - 56. În raioanele cu populație ucraineană: Zastavna - 57 (cel mai scăzut nivel), Putila (unde predomină huțanimea) - 61, Chelmenet - 61, Hotin - 63, Vijnița - 64, Secureni - 67, Chițmani - 68.

După cum ne demonstrează aceste cifre, numărul persoanelor cu studii superioare este mai mic în raioanele cu populație românească, decât în cele cu populație ucraineană.

Mai mult decât atât, în raioanele românești este mai scăzut și procentul persoanelor cu studii superioare incomplete (aici îi aflăm și pe studenții de naționalitate română). Dacă la mia de locuitori ai regiunii media persoanelor cu studii superioare este de 11, atunci în orasul Cernăuți e de 20, iar în raioanele ucrainene e, după cum urmează: Putila - 9, Chițmani - 9, Hotin - 7, Secureni - 7, Chelmenet - 7, Zastavna - 6. În raioanele cu populație românească situația în această privință se prezintă astfel: 6 - în Hliboca, Herța și Storojineț, 5 - în Noua-Suliță.

Același tablou putea fi observat și în domeniul învățământului mediu de specialitate.

Media pe regiune la 1.000 de locuitori este de 194 persoane cu studii medii de specialitate.

În orașul Cernăuți această medie e de 259, în raioanele ucrainene, după cum urmează: Secureni - 205, Vijnița - 198, Chelmenet - 191, Hotin - 190, Chițmani - 172, Putila - 167, Zastavna - 153.

În raioanele cu populație românească acest număr este cel mai scăzut: Noua-Suliță - 150, Storojineț - 142, Hliboca și Herța - 132.

Pe de altă parte, în raioanele cu populație românească este înregistrat cel mai mare număr de persoane care n-au avut posibilitatea să realizeze studii superioare, studii medii de specialitate și studii medii generale.

Dacă în medie pe regiune la mia de locuitori reveneau 169 persoane cu studii medii incomplete, iar în orasul Cernăuți - 93, atunci în raioanele ucrainene situația

era următoarea: Securenii - 173, Vijnța - 179, Hotin - 186, Zastavna - 196, Chelmenet - 199, Chițmani - 202, Putila - 206.

În raionale cu populație românească acest indiciu se prezenta astfel: Hliboca - 191 (număr mai mic datorită școlii tehnico-profesionale din Hliboca și școlilor medii din satele ucrainizate Molodia, Ceahor, Corovia, Valea-Cosminului, Tureatca, Stârcea, Camenca etc.), Noua-Suliță - 220, Storojineț - 243.

Se poate, deci, observa că numărul românilor care au obținut studii superioare incomplete, medii de specialitate este mult mai mic în comparație cu ucrainenii din regiunea Cernăuți. În același timp, numărul românilor din regiune care n-au obținut studii medii generale este mult mai mare față de ucrainenii. Aceste ar părea să fie cifrele oficiale și primile constatări bazate pe analiza acestor cifre.

Și în stoparea asimilărilor mare importanță are posibilitatea de a obține studii medii în limba maternă și posibilitatea de ași continua studiile la facultate.

G.G.: Care sunt publicațiile, programele de radio și tv locale și în general care este viața culturală românească existentă azi în Bucovina de Nord și Cernăuți?

I.P. : Rezumând datele privind viața culturală românească din nordul Bucovinei și orașul Cernăuți din ultimii 15 ani putem constata următoarele:

Până la căderea regimului comunist din Patria istorică, încă în condițiile statului totalitar sovietic, în mai 1989, la Cernăuți, sunt reluate tradițiile Societății pentru Cultură și Literatură în Bucovina, înființate în 1862 - în baza cărora a fost constituită și înregistrată Societatea pentru cultură românească (pe atunci moldo-română) „Mihai Eminescu” (președinte-fondator: membru de onoare al Academiei Române, Prof., Dr. Grigore Bostan^{ccxxii}, președinti în exercițiu – Ilie Zegrea, Alexandrina Cernov, Arcadie Opaț, Mircea Litic)^{ccxxiii}. Abia peste un an apare organul Societății - Ziarul „Plai Românesc” (Redactor - poetul Vasile Tărățeanu, azi - redactor la „Arcașul”).

În 1990 sunt înființate societățile românești: Societatea cultural-bisericească „Mitropolitul Silvestru” (Președinte - părintele Mihai Ivasiuc), Asociația științifico-pedagogică Republicană „Aron Pumnul”^{ccxxiv} (Președinte - doctor docent Aurel Constantinovici), Societatea foștilor deportați „Golgota” (Președinte — arhivistul Petre Grior), Societatea doamnelor române creștine și democratice (Președintă d-na Victoria Ivasiuc), Alianța Creștin-Democrată a Românilor din Ucraina (Președinte - medicul Constantin Olaru)^{ccxxv}.

Pe parcurs s-au fondat: Clubul cultural sportiv „Dragoș-Vodă” (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Director administrativ – Mihai Dârda, Președinte în exercițiu – Aurica Bojescu, Secretar responsabil – Petru Posteuca), Editura „Alexandru cel Bun” (Director – acad., Dr. Alexandrina Cernov), Liga tineretului „Junimea” (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Președinte-fondator – Liviu Rusu, Președinte în exercițiu – Dumitru Mintencu, din februarie 2004 – Vitalie Zăgrea), Fundația „Casa Limbii Române” (Director – Vasile Tărățeanu), Uniunea Scriitorilor (Președinte Ilie Zegrea), Centrul Bucovinean Independent de Cercetări

Actuale (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, Președinte în exercițiu – Aurica Bojescu).

În 2004 este înregistrată oficial Uniunea Societaților Românești din regiunea Cernăuți „Pentru integrarea europeană” (Președinte de onoare – Dr. Ion Popescu, secretar executiv – Aurica Bojescu), iar în 2005 – Uniunea Interregională „Comunitatea Românească din Ucraina” (Președinte al Consiliului Național și Președinte al Comunității – Dr. Ion Popescu, Președinte al Senatului - Vasile Tărățeanu, Secretar responsabil – Aurica Bojescu).

Au apărut publicațiile – „Arcașul” (redactor – Vasile Tărățeanu), ziarul republican „Concordia” și revista pentru copii „Făgurel” (redactor: Simion Gociu), revistele științifice „Glasul Bucovinei” (redactor: Dr. Alexandrina Cernov) și „Țara fagilor” (redactor: Dumitru Covalciuc), ziarele „Junimea” (redactor: Liviu Rusu) și „Lumea-CBIT”^{ccxxvi} (redactor: Constantin Covalciuc).

În 2002 devine independent fostul ziar al autorităților, „primul și cel mai rezistent în timp” ziar din Ucraina - „Zorile Bucovinei” (redactor: Nicolae Toma).

Tot atunci (2002), administrația regională fondează ziarul „Svoboda slova” cu o „ediție românească” – „Libertatea Cuvântului” (redactorul ediției românești: Romeo Crăciun), însă cu schimbarea guvernatorului din toamna anului 2003 și acest ziar devine independent^{ccxxvii}.

În 2003 a văzut lumina tiparului și „revista lunară de cultură, opinie și divertisment „Familia” (Președinte de onoare: Rizzo Franco, redactor-șef – Vasile Băcu)^{ccxxviii}.

La 7 iunie 1992 are loc Primului Congres al Românilor Moldoveni din Regiunea Cernăuți, în cadrul căruia a fost adoptat „Programul de dezvoltare național-culturală al românilor” (alcătuit în conformitate cu legislația ucraineană și internațională de către doctorandul (la acel moment) Ion Popescu și redactat de președinta la acel timp a societății „Mihai Eminescu”, Conferențiarul universitar, dr. Alexandrina Cernov (azi director la editura „Alexandru cel Bun”), și care printre altele prevedea: „acordarea statutului de limbă oficială limbii române în localitățile populate de români...”, „asigurarea editării unor reviste științifice și literare în limba română”, „editarea de anale științifice și monografii în diferite domenii în limba română”, „inaugurarea unui centru de cercetări științifice de românologie”, „pregătirea cadrelor de specialiști în România, Republica Moldova și în alte țări”, „inaugurarea unei biblioteci românești”, „asigurarea pentru generația tânără a studiilor medii de specialitate și superioare în limba română”, „deschiderea unei Universități românești”, „studierea limbii și literaturii române în toate școlile din localitățile românești, precum și în cele cu populație mixtă”, „deschiderea a noi clase și școli pentru români”, „asigurarea școlilor românești cu manuale și trecerea lor la programele pentru gimnaziile și liceele din România...”, „redeschiderea teatrului și filarmonicii românești la Cernăuți”, „organizarea unor festivaluri de muzică populară, ușoară și clasică românească”, „garantarea reprezentării în Parlament și organele executive centrale și locale” etc.

Aceste revendicări, cu unele completări, au fost susținute și de cele 3 congrese ale intelectualității (1999, 2000, 2001)

În perioada 1994-2002 românii bucovineni prin persoana Dr. Ion Popescu au fost prezenți în Parlamentul Ucrainei, în 1994-1998 – în Adunarea Parlamentară de colaborare economică din bazinul Mării Negre, iar în 1996-2002 – în AP a Consiliului Europei.

În 1998-2002 românii au avut 25 de deputați în Consiliul regional Cernăuți^{ccxxix}, după 2002 – 18, însă, doar Vasile Tărățeanu, Simion Gociu și Aurica Bojescu continuă să reprezinte destoinic interesele românilor din zonă în Consiliul regional Cernăuți (ceilalți deputați de origine română reprezintă diferite partide sau administrația de stat).

ACDR-ul face parte din Uniunea Federativă a Minorităților din Europa, iar președintele ei – Constantin Olaru este membru al Consiliului consultativ al liderilor societăților etnice de pe lângă Președintele Ucrainei. Din 2001 ACDR în regiunea Cernăuți și-a limitat activitatea doar la semnarea unor demersuri.

În regiunea Cernăuți ultimul recensământ a înregistrat 181.780 de românofoni (114.555 de persoane s-au declarat români și 67.225 – moldoveni) sau 19,78% din populația regiunii (în 1989 – 19,67%) – cu 3.056 persoane sau cu 1,65% mai puțin decât în 1989.

Românii locuiau compact în suburbiile or. Cernăuți (Horecea Urbană, Horecea Mănăstirii, Caliceanca, Clocucica, Roșa, Roșa Stânca, Țețina și Mănăstiriște) și în 105 de localități ale regiunii^{ccxxx}.

Într-un studiu, consacrat situației ucrainenilor din România, candidatul în științe istorice Gheorghii Zabolotnyi semnală în mai 2004 că în regiunea Cernăuți cei 185 mii de reprezentanți ai populației românofone aveau „14 societăți național-culturale, 87 de școli cu predare în limba română, 18 școli mixte, 28 instituții preșcolare, grupe românești la liceul pedagogic și liceul de cultură, catedră de filologie română^{ccxxxi} și clasică la Universitatea Națională „Yurii Fedkovyci”^{ccxxxii}, 13 organe de presă (inclusiv 2 cu statut republican), zilnic sunt transmise emisiuni radiofonice (15 minute)^{ccxxxiii} și săptămânal emisiuni televizate (2 ore și 10 minute) în limba română; în localitățile cu populație compactă românofonă funcționează 74 instituții de club, 80 de biblioteci circa 70 de colective artistice naționale de amatori; anual se desfășoară festivaluri folclorice; își desfășoară activitatea 108 parohii ortodoxe românești^{ccxxxiv} aflate în subordonarea eparhiei (Mitropoliei Bucovinei și Cernăuțului – n.n.) a Bisericii Ortodoxe Ucraine”^{ccxxxv}.

În afară de numărul de școli, se pare, că cercetătorul reflecta un tablou obiectiv.

Noi vom adăuga 42 teatre de amatori, 63 colective de dansuri populare, 82 tarafuri de muzicanți și 114 de coruri, iar în cele 80 de biblioteci era un fond de carte de peste 200.000 exemplare^{ccxxxvi}.

În satele cu populație majoritară românească toate bisericile ortodoxe și protestante au oficiat și continuă să officieze în limba română^{ccxxxvii}.

În anul 2000 românii din regiune aveau 86 de școli românești (22 mii elevi) și 6 mixte (1,8 mii elevi)^{ccxxxviii}, în 2001 – 87 de școli cu predarea în limba română și 5 mixte - 4 ucraineano-române și 1 (la Mămăliga) ucraineano-ruso-română cu un contingent de peste 23 mii de elevi.

Conform datelor oficiale ale secției regionale de învățământ, în anul școlar 2001-2002 în regiunea Cernăuți din cele 62 de școli primare (treapta I) cu 3.372 de elevi - 15 școli (24,2%) cu 496 elevi (14,7%) erau cu predare în limba română, din 120 de școli medii incomplete (treapta I-II) cu 16.227 elevi – 22 școli (18,33%) și 3.253 (20,05%) elevi erau cu predare în limba română, iar din 267 școli medii generale (treapta I-III) cu 111.228 elevi – 46 (17,23%) de școli cu 17.923 elevi (16,11%) procesul de instruire era în limba lui Eminescu.

Din totalul de 449 de școli naționale și 130.887 de elevi în anul 2002 funcționau în limba ucraineană 305 de școli cu 93.200 elevi, 83 de școli (18,49%) cu 21.672 elevi (16,56%) erau cu predare în limba română^{ccxxxix}, în limba rusă funcționau 1 școală primară cu 4 elevi (la Fântâna Albă raionul Hliboca) și 1 de treapta I-III cu 227 elevi (la Belousovca raionul Secureni).

Se creă senzația că situația nu era deloc alarmantă. Dar să revinim la cifre.

Procentul elevilor instruiți integral în limba română în anul 2002 era ceva mai mic (16,56%) decât procentul populației românofone din regiune (19,8%).

În regiune mai funcționau câteva școli mixte ucraineano-românești: 2 de treapta I-II cu 274 elevi și 6 de treapta I-III cu 2.660 elevi, iar în satul Mămăliga (raionul Noua Sulița) funcționa o școală ucraineano-ruso-românească cu 517 elevi. Existau și câteva școli mixte ucraineano-rusești – 1 cu 221 elevi de treapta I și 5 cu 2.541 elevi de treapta I-III.

Conform aceleeași surse în regiunea Cernăuți în primăvara anului 2002 funcționau 6.204 clase cu 132.450 elevi, inclusiv: 4.973 de clase cu 106.048 elevi cu instruire în limba ucraineană, 1.177 clase (23,67%) și 23.584 de elevi (22,24%) cu instruire în limba română și 54 de clase și 1.255 elevi cu instruirea în limba ucraineană. Este de remarcat faptul, că toți copiii handicapați – 1.563 elevi erau instruiți doar în limba ucraineană^{ccxli}.

Putem trage concluzia, că imediat după recensământul din decembrie 2001, la momentul lipirii românilor de mandatul din Rada Supremă a Ucrainei, procentul elevilor care erau instruiți sau studiau în limba română era mai mare decât cota populației românofone din totalul populației regiunii Cernăuți.

Aceasta ne dădea o speranță că cota noastră era mai mare decât cea din 1989, deoarece încă în 19 localități cu populație românofonă (în care chiar și în biserică la sfârșitul perioadei sovietice se mai oficia, iar în multe din ele se mai oficiază și azi, în limba română) existau doar școli ucrainene iar limba maternă nici nu este studiată (Colincăuți-Hotin – în 1989: 4.672 sau declarat moldoveni și 21 români, Șișcăuți-Secureni – 1.064 moldoveni și 5 români, Cotileu-Noua Sulița – 1.454 moldoveni și 4 români, Valea-Cosminului-Hliboca – 907 moldoveni și 138 români, Ceahor-Hliboca – 1.095 moldoveni și 221 români ș.a.m.d.).

Situația a evoluat, însă, în altă direcție - în 2004 școala românească din Camenca raionul Hliboca deja dispăruse. Școlile cu predare în limba română din Forosna și Boian din raionul Noua Sulița, școala din Băhrinești, raionul Hliboca, precum și liceul românesc din orașul Noua Sulița se transformaseră în școli mixte. Pe cale de dispariție era și școala românească din Corovia^{ccxli}.

După cum am putut constata pe parcursul cercetărilor din teren, mai predispuși să se asimileze prin școală sunt, totuși, cei din localitățile în care populația se declară a fi „moldovenii”.

Spre deosebire de Transcarpatia, procesului de asimilare prin școală în regiunea Cernăuți, erau supuși și cei ce se considerau români.

De exemplu, în raionul Hliboca în satul Corcești din 1.538 de persoane în 1989 1.385 s-au declarat români, 13 – moldoveni și numai 102 ucraineni, în satul Tureatca – din 1.748 de locuitori 1.591 s-au declarat români, 7 – moldoveni și 140 ucraineni etc. – biserica este românească, iar școala – ucraineană, iar limba română nici nu este studiată; în satul Volcineții Vechi în 1989 din 1.972 de persoane 879 s-au declarat români, 2 moldoveni, iar 1.060 – ucraineni, în Stârcea din 1.156 de locuitori 500 s-au declarat români, 2 – moldoveni, iar 631 – ucraineni, Gârbovăț – din 933 de locuitori – 282 s-au declarat români, 7 – moldoveni, 634 – ucraineni, chiar în centrul raional Hliboca (raion cu populație majoritară românească) românii întrunesc 1.698 de persoane (încă 183 se declarase ca fiind moldoveni) din totalul de 9.532 de persoane etc.– în toate aceste localități deja și școala și biserica funcționează doar în limba ucraineană, iar limba română azi aici nici nu se mai studiază.

Este de remarcat că la începutul puterii sovietice (în anii 40) în regiune funcționau 114 ^{ccxlii} școli cu predarea în limba română, iar la un moment dat, imediat după război, - chiar 124 ^{ccxliii}.

G.G. : Cetățile lui Stefan de sub ocupație ucraineană. Care este situația lor ?

I.P. : Principalele, desigur, sunt cetățile Hotin în regiunea Cernăuți și Cetatea-Albă în regiunea Odesa, orașele cu aceleași denumiri azi sunt aproape complet ucrainizate și, ca urmare, **ghizii au câte două istorii pregătite - una pentru toți vizitatorii prin care s[descrie rolul cetăților în istoria ucrainenilor și alta pentru cei ce sosesc din România...**

G.G.: Care este statutul oficial al martirilor și a supraviețuitorilor persecuțiilor comuniste rusești și neo-comuniste ucrainene?

I.P. : **La momentul actual românii din Ucraina încă nu au fost recunoscuți în calitate de popor ce a avut de suferit în urma deportărilor.** Ca rezultat nici în cărțile de istorie nu este semnalat acest lucru... Personal fiind la Strasbourg, m-am folosit de tribuna Consiliului Europei pentru a vorbi și despre acesta. Vă propun și Dvs textul aceluia discurs :

„Onorată asistență! Doamnelor și Domnilor!” ^{ccxliv}

Stimați colegi, și de această dată, cu permisiunea Dumneavoastră, prefer să mă exprim în franceză. Doar nu demult am vorbit despre Ucraina și astăzi revenim din nou la această problemă.

Chestiunea Tătarilor din Crimeea nu este deloc simplă și se referă nu numai la Tătari. Personal susțin întru totul toate cerințele legitime și recomandările Comisiei.

Susținând, în linii generale, raportul colegului nostru, a Lordului **PONSONBY** din Marea Britanie, țin să menționez că problemele cu care se confruntă Tătarii, cei care se reîntorc și cei ce sosesc din nou în Crimeea, sunt enorme. Ele se referă, în primul rând, la situația social-economică: insuficiența locuințelor și problema angajării.

Dar, stimați colegi, totuși, **există și unele obiecții:**

1. Se cere să menționăm că, citind raportul, se crează impresia că deportările au avut loc doar în Crimeea și deportați au fost, „grosso modo”, doar Tătarii.

Însă situația nu este chiar așa. Din Ucraina Occidentală au fost exilați înșiși ucrainenii și numărul lor de câteva ori a depășit numărul Tătarilor deportați, a fost deportată populația masculină maghiară din Transcarpatia.

Au fost deportați masiv și românii din Bucovina, aceste acțiuni fiind precedate de împușcarea populației pașnice lângă satele Lunca și Fântâna Albă înaintea războiului - în 1941.

Deportările au fost efectuate în două etape - până și după război. Au dispărut sate întregi - Albovăț, Frunza, Buci, Prisaca^{ccxlv} etc.

Numai la 13 iunie 1941 din Bucovina au fost ridicate peste 13.000 de intelectuali. Numai din satul Mahala în această zi au fost deportate 579 de persoane. Și dacă astăzi am parcurge satele românești de pe Valea râului Siret, am putea vedea monumentele ridicate în memoria celor care nu s-au întors - 200, 300, 500...

Noi eram bucuroși, când prin anii 60 ni s-a permis să ne întoarcem... Și nimeni nu cerea atunci compensări - noi eram fericiți să ne întoarcem după acest calvar acasă...

CONCLUZIA:

a) este induscutabil și necesar să li se acorde Tătarilor din Crimeea un ajutor suplimentar;

b) dar trebuie să recunoaștem că **au fost de asemenea deportați Ucrainenii, Polonezii, Maghiarii, Românii** etc.

2. Referitor la statutul de popor autohton. Sunt autohtoni cei care sunt domiciliați și locuiesc în ariile lor etnoculturale, pe teritoriile etnoicumenilor și etnoplacentelor proprii.

Dat fiind acestui fapt, în Ucraina la fel trebuie să fie **considerați autohtoni Grecii Pontici, Rușii, Karaimii, Românii** etc.

3. Referitor la cotele de reprezentare.

Aș dori să vă informez că la momentul actual Tătarii au 2 deputați - unul pe listă și altul în circumscripția majoritară.

Dar în cazul micșorării numărului de deputați, în Ucraina **probleme cu reprezentarea parlamentară pot avea atât Tătarii, cât și Românii, Maghiarii, care deja sunt reprezentați în parlamentul țării.**

Articolul 24 al Constituției interzice privilegiu sau restricții din motive

naționale, religioase, lingvistice sau alte considerente. De aceea ar trebui ori să li se acorde cote tuturor naționalităților autohtone, ori nimănui. Personal **mă pronunț în favoarea experienței** din Croația, România și alte țări democratice, **care garantează reprezentarea politică pentru minoritățile naționale.**

4. Și, în sfârșit, ultima obiecție. Ucraina a ratificat Carta Europeană a limbilor regionale și minoritare^{ccxlvii}.

Acolo unde reprezentanții grupurilor naționale constituie peste 20%, limbile lor vor fi utilizate alături de limba de Stat în școli, administrație, judecătorec etc. De acest drept ar trebui să beneficieze și Tătarii.

Însă trezește uimire faptul că partidul RUH, cu care colaborează Tătarii se pronunță pentru anularea acestei Cărți!

În condițiile democrației nu se permite de a pleda pentru drepturi doar pentru sine sau doar pentru unii, ignorând drepturile altora!

Eu mă pronunț pentru acordarea de ajutor Tătarilor din Crimeea în instalarea și angajarea lor, precum și pentru acordarea tuturor drepturilor și libertăților firești, dar **mă pronunț, în egală măsură, și pentru o atitudine asemănătoare și față de alte popoare din Ucraina...**^{ccxlviii}

(Dr. Ion POPESCU, Strasbourg, Consiliul European, 5 aprilie 2000)

G.G. : Cum ajută România, pe românii bucovineni ?

I.P. : Unele ajutoare vin. Cele ce vin direct pe conturile bancare autoritățile ucrainene le permit. Uneori avem probleme cu literatura istorică și didactică, care poate fi « cenzurată... ».

Despre Guvernul României pot spune un lucru – chiar dacă câștigi un proiect de la începutul anului – el « este semnat », de obicei, în a doua jumătatea a anului... Deci trebuie să te descurci și singur... Dar suntem bucuroși și de puținul care vine de oriunde, mai ales când suntem... șomeri.

G.G. : Care sunt legăturile cu Patria România?

I.P. : Există destul de multe legături cu Țara... Trecerea liberă a existat până la 15 iulie 2004. De atunci s-au introdus vizele de intrare - costul cărorara uneori sunt prea scumpe... de a renunța la « pâine » în favoarea unei plecări la o distanță doar de câțva kilometri – aceasta se referă, în primul rând la bătrâni...

G.G. : Dar cu privire la Republica Moldova?

I.P. : Între Ucraina și Republica Moldova vizele încă nu s-au introdus și, desigur, vizitarea rudelor nu este atât de complicată ca plecările în România, chiar dacă până la Rădăuți este de vre-o 8 ori mai aproape decât până la Chișinău...

G.G. : Care este topografia din zonă ? Se mai păstrează nume românești ?

I.P. : La Cernăuți, de exemplu, strada ce duce spre România se chema Lenin, azi – satrada Principală, Cea ce duce spre Herța și, respectiv, Dorogoi – Strada Rusă. Oricum, suntem încă departe de Europa ! **Doar în unele sate majoritate românești întâlnim străzi recent rebotezete de către consiliile locale – « Eminescu », « Ștefan cel Mare ».** Pe semne, la noi, sătenii sunt mai occidentali...

G.G. : Cum pot românii din străinătate să ajute pe compatrioții din Bucovina de Nord?

I.P. : Foarte simplu : prin popularizarea existenței noastre și a realităților prin care trec azi românii din Ucraina, prin contactele cu ONG-urile reprezentative, prin ajutor logistic și donații de carte, audio și videocasete cu cântece și filme românești, mai ales istorice. Prin obținerea unor burse pentru studenții noștri la cele mai prestigioase Universități – pentru că avem nevoie de educa o nouă elită națională, care să ne călăuzească urmașii pe calea cea dreaptă !

G.G. : Cum pot cititorii să vă contacteze?

I.P. : Prin e-mail-ul : centrul-bucovinean@yandex.ru

G.G. : Va mulțumim foarte mult pentru munca titanică depusă în discutarea acestor subiecte de profundă durere și măreție românească !

I.P. : Vă mulțumim și noi și să ne ajute pe toți Bunul Dumnezeu !

Note

¹ Nici în Protocolul adițional secret privind delimitarea sferelor de interes în Europa Răsăriteană între Germania și URSS, semnat în ziua de 23 august 1939 la Moscova de către V. Ribbentrop și V. Molotov, nici în declarația șefului diplomației sovietice făcute de la tribuna Sovietului Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste la 29 martie 1940, când este atât de acut pusă problema retrocedării de către România a Basarabiei, Bucovina, fie ca provincie istorică integrală, fie ca o parte a ei, nu este amintită și, deci, nu devine obiectul apetiturilor imperialiste de la Kremlin.

Abia în telegrama din 23 iunie 1940, expediată de la Moscova de către contele Schulenburg, ambasadorul Germaniei în Uniunea Sovietică, Ministerul de Externe de la Berlin era sesizat că „cererea sovietică se extinde, de asemenea, și asupra Bucovinei, care are populație ucraineană”. Vezi: **Bătălia pentru Bucovina**. Volum îngrijit de Stelian Neagoe. - Timișoara: Editura „Helicon”, 1992. - P. 135

La 25 iunie 1940 Schulenburg primea de la Berlin o înștiințare telefonică, prin care era rugat să-l viziteze pe Molotov și să-i declare, printre altele, și următoarele: „Revendicarea de către Uniunea Sovietică a Bucovinei constituie o noutate. Bucovina a fost în trecut provincie a coroanei austriece și este dens populată de germani. Germania este, de asemenea în mod deosebit interesată de soarta acestor volksdeutsche”. Vezi: **Ibidem**. - P. 138. Deși, după cum vedem, **Bucovina era pentru Berlin o noutate în pretențiile sovieticilor, pentru conducerea germană de atunci ea prezenta interes doar în măsura în care acolo locuiau reprezentanți ai națiunii germane** (nota red.).

² Fiindcă prin ocuparea părții de nord a Bucovinei se săvârșea un act de ne-dreptate împotriva româniilor, act care jignează adânc drepturile etnice și istorice legitime ale românilor asupra teritoriului revendicat de către Soviete, **I.Nistor, T.Sauciuc-Săveanu, M.Hacman, I.Șoneriu**, unii dintre cei mai devotați fii ai provinciei smulse din trupul **Țării**, arătau în memoriul lor adresat regelui **Carol al II-lea**: „Orașele și satele noastre n-au fost niciodată legate de **Uniunea Sovietică**, nici prin comunitatea soartei istorice și nici prin comunitatea de limbă și compoziție națională. Ocuparea militară arată că tragerea liniei de demarcație n-a fost determinată nici de criteriul etnic care să justifice întrucâtva o asemenea măsură grăbită”. Un memoriu asemănător a adresat regelui și un grup de fruntași herțeni, printre care și pictorul **Artur Verona**, în care se spunea: „în urma durerosei rășluiri a trupului scumpei noastre țări, s-a cotropit și o bucată din vechiul pământ al **Moldovei** ce nu a fost niciodată sub stăpânire străină. Pe aceste frumoase meleaguri ale vechiului ținut al **Herței** au trăit și înflorit sute de generații de români, dintre care au faurit cu umila lor contribuție trecutul scump al patriei. **Herța**, patria lui **Gheorghe Asachi**, cu întreaga plasă ce o înconjoară, pe care se găsesc frumoasele ctitorii ale **Holbăneștilor din Mogoșești, Buda, Lunca, Molnița, Horbova și Herța** și unde se află moșii din tată în fiu **Holbănești, Cazimirești, Stârcești**, apoi **Târnăuca**, satul lui **Vasile Bogrea**, cu spitalul, ctitorie **Sturdzească**, și cu fosta moșie domnească, au rămas la dușman”. Vezi: **Memoriul adresat regelui Carol al II-lea de către un grup defruntași bucovineni în legătură cu ocupația sovietică a nordului Bucovinei// Arcașul, Publicație independentă românească. - Cernăuți. - Anul V. - Nr. 15-16 (153-154), 28 august 1999.**

Proteste energice împotriva ocupării **Basarabiei, nordului Bucovinei și a ținutului Herța** de către trupele sovietice **au adresat Parlamentul României, Academia Română, iar în Camera Deputaților și în Senat s-a votat o moțiune, în care se reliefa că „ultimatumul, ce a fost urmat de o luare în stăpânire imediată a provinciilor românești, nu poate găsi nici un temei istoric și legal și înstrăinarea unei atât de largi părți a României Unite calcă peste dreptul a trei milioane de țărani români și a unei pături de intelectuali devotate cauzei naționale”.** Vezi: **Ion Nistor. Istoria Bucovinei.** - București: Editura „Humanitas”, 1991. - P. 419.

³ Vezi: **Ioan Murariu. Anexarea Ținutului Herța de către URSS// Ioan Murariu. Istoria Ținutului Herța (până la 1940).** – Bacău: Editura „GRIGORE TABACARU”, 1997. – P. 75-79.

⁴ **Ion Gherman. Istoria tragică a Bucovinei, Basarabiei și Ținutului Herța.** - București: Editura ALL, 1993. - P. 13

⁵ Conform datelor recensământului din 29 decembrie 1930, în cele cinci județe bucovinene (**Cernăuți, Storojineț, Rădăuți, Suceava și Câmpulung**) locuiau **75.533 germani (8,8%)**, pe când numărul românilor era de **379.691 (41,01%)**, al ucrainenilor - de **236.130 (27,7%)**, al polonilor - de **44.254 (5,4%)**, al evreilor - de **92.492 (10,81%)**, al ungarilor - **11.881 (1,4%)**, al rușilor - de **7.948 (0,9%)**, al țiganilor - de **2.164 (0,3%)** etc. Reieșind din această statistică, **populația germană, mai numeroasă în județele Cernăuți (19.586), Câmpulung (19.109) și Rădăuți (10.291), alcătuia doar 8,8 la sută din întreaga populație a Bucovinei. Însă nici elementul ucrainean nu era ponderabil (doar 27,7 la sută), ca Bucovina să devină obiect de revizionism. În nota ultimativă din 26 iunie 1940 a Guvernului Sovietic către Guvernul Român se reliefa: „Guvernul Sovietic consideră că chestiunea întoarcerii Basarabiei este legată în mod organic de chestiunea transmiterii de către URSS a acelei părți a Bucovinei, a cărei populație este legată în marea sa majoritate cu Ucraina Sovietică prin comunitatea soartei istorice, cât și prin comunitatea de limbă și compoziție națională”.** Primind acea notă ultimativă, **Guvernul de la București a dispus retragerea armatei și a autorităților civile nu numai din Basarabia, ci și din nordul Bucovinei, după o hartă anexată de către Comisariatul Poporului pentru afacerile Externe de la Moscova. În ziua de 28 iunie 1940, trupele sovietice au ocupat în întregire județele Cernăuți și Storojineț, precum și o mare parte dintr-un alt județ bucovinean - Rădăuți. Însă, din structura demografică a acestor județe reieșea că Kremlinul, revendicându-le, a făcut uz de fals în nota sa ultimativă remisă Guvernului de la București. Populația acestor județe nu era curat ucraineană. În județul Cernăuți, de pildă, numărul ucrainenilor era de 136.380, iar cel**

al românilor - de numai **78.589**. Dacă adăugăm la acest număr pe cel al germanilor, evreilor, polonilor, ungarilor, cehilor, slovacilor, lipovenilor, bulgarilor, sârbo-croaților, turcilor și al țiganilor trăitori atunci în județ, vom obține cifra de **170.544**.⁵ Deci, populația ucraineană a județului chiar și cu zece ani înainte de anexarea lui de către URSS nu era majoritară în comparație cu celelalte naționalități. Un tablou similar ni-l oferă și structura de atunci a populației din județul Storojineț. Numărul ucrainenilor fiind de **77.382**, al românilor - de **57.595**, aici mai locuiau **15.322 de evrei, 8.990 de germani și 8.489 de poloni**.⁶ Referitor la județul Rădăuți, situația era cu totul alta: **ucrainenii nu depășeau cifra de 14.000**, pe când **românii erau în număr de 89.002**. Vezi: Dumitru Covalciuc. **Românii nord-bucovineni în exilul totalitarismului sovietic** // „Țara Fagilor”. – Cernăuți – Târgu - Mureș, 2003. - P. 63-64.

⁶ Ion Gherman. **Istoria tragică a Bucovinei...** – P. 79.

⁷ O Istorie a Românilor.- Cluj-Napoca, 1998. - P. 257.

⁸ Dumitru Covalciuc. **Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 66-67.

⁹ **Ibidem** . – P. 67.

¹⁰ *Apud: Ștefan Purici. Represiunile sovietice în regiunea Cernăuți (anii '40-'50 ai secolului al XX-lea) // Analele Bucovinei. – Tomul VIII. – Partea 2. – București: Editura Academiei Române, 2001. – P. 249-250.*

¹¹ **Ibidem**. - P. 250.

¹² **Ibidem**.

¹³ **Ibidem**. – P. 250-251.

¹⁴ **Ibidem**. – P. 251.

¹⁵ **Ibidem**.

¹⁶ **Ibidem**.

¹⁷ **Ibidem**.

¹⁸ **Ibidem**. – P. 251-252.

¹⁹ **Ibidem**. – P. 252.

²⁰ **Ibidem**.

²¹ **Ibidem**.

²² În ceea ce privește repatrierile oficiale, numărul persoanelor din această categorie nu a fost foarte mare. Astfel, autoritățile rusești au informat guvernul român, prin adresa nr. 490, **din 7 octombrie 1940, că până la sfârșitul lunii septembrie, din Basarabia și Bucovina, au fost repatriați 13.750 de persoane**. În schimb, generalul Aurel Aldea, șeful părții române în Comisia Mixtă Româno-Sovietică de la **Odessa, aducea la cunoștința reprezentanților Moscovei că, până la momentul arătat, s-au repatriat doar 8.402 de persoane, din care 1.642 din regiunea Cernăuți**. La 19 octombrie, reprezentanții sovietici din comisia de repatriere de la Bahrinești au declarat că „transporturile de repatriați au încetat, fiindcă românii refuză să se întoarcă în **România**”, în timp ce doar din satele **Mahala și Ostrița** câteva sute de români, înscriși pe listele de repatriere, erau opriți să plece. Faptul că bolșevicii au restricționat și împiedicat prin toate mijloacele plecarea bucovinenilor în Țară a făcut să crească numărul oamenilor care încercau să treacă frontiera clandestin. Situația a devenit și mai gravă după 12 decembrie 1940, când reprezentanții sovietici în Comisia Mixtă au fost înștiințați de Comisariatul Poporului pentru Afacerile Străine că frontiera sovieto-română este închisă pentru cei care se repatriază din **Basarabia și nordul Bucovinei**. Vezi: **Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 253.

²³ Буркют Ігор. **Українські історики про події 1940-1941 рр. в нашому краї** //28 червня 1940 року: погляд через 60 років (Матеріали науково-практичної конференції, м.Чернівці, 28 червня 2000 року). – Чернівці: Видавництво “Прут”, 2000. - în limba ucraineană - P. 42.

²⁴ **Ștefan Purici. Op.Cit.** – P.252-253.

²⁵ **Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 253.

²⁶ Vezi : **Dumitru Nimigeanu. Călăuză pe graniță** // „Țara Fagilor”. – 2004. – P. 132-1138.

²⁷ **Ibidem**. – P. 135.

- ²⁸ *Apud*: Vasile Ilica. **Fântăna Albă: O mărturie de sânge (istorie, amintiri, mărturii)**. - Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 1999. - P. 165-166.
- ²⁹ **D.Costan, D.Bălan, N.Purici** - în calitate de organizatori și conducători ai organizației contrarevoluționare, iar **T.Petriuc, V. Ieremia, V.Doroș, D.Nandriș, N.Magdalena, G.Găina, N.Maierschi, I.Bujenița și V.Moldovanu**, în calitate de membri activi ai aceleiași organizații (nota red.).
- ³⁰ În 1940-1941 doar în 20 de școli primare ucrainene limba română a fost predată ca obiect. Vezi: **Oleg Mihaesa. Învățământul primar în Bucovina în anii 1918-1940 și 1941-1944** //Concordia. Anul 4. -Nr. 2 (118). - Sâmbătă, 10 ianuarie 1998. - P. 3.
- ³¹ **O Istorie a Românilor...** - P. 257.
- ³² *Apud*: **Leonid Reaboșapco. Pravove stanovișce naționalinyh menșyn v Ucraini (1917-2000)**// Monografia. - Liviv: Vydavnyciyi țentr LNU im. I.Franka, 2001. - 484 p. - în limba ucraineană. - P.255.
- ³³ **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântăna Albă...** - P.63.
- ³⁴ *Apud*: **Leonid Reaboșapco. Pravove stanovișce naționalinyh menșyn v Ucraini (1917-2000)** ... - P.272.
- ³⁵ **Dumitru Covalciuc. Începutul sovietizării ...** - P. 66-67.
- ³⁶ **Johann Leugner. 40 Jahre seit der Umsiedlung aus dem Buchenland (Bukowina)**// Kaindl Archiv. - Heft 6. - Stuttgart, 1987. - în limba germană. - P. 7-8.
- ³⁷ **Dmitrie Vatamaniuc. Lista românilor din lagărele din Germania care urmau să fie repatriați în anul 1941** // Analele Bucovinei. - Tomul VIII. - Partea 2. - București: Editura Academiei Române, 2001. - P. 401.
- ³⁸ **M.A.Căruntu. Calvarul repatrierilor din nordul Bucovinei (iulie 1940-iunie 1941)**// Glasul Bucovinei. -1999. - Nr. 4. - P. 59.
- ³⁹ *Ibidem* . - P.403-419.
- ⁴⁰ *Ibidem*. - P. 402.
- ⁴¹ **Холодницький Б.Ф., Загайний М.В., Білецький Б.Ф. Репресивні акції радянської влади на території Чернівецької області в 1940-1941 роках**// Питання Історії України. - Чернівці, 1997. - în limba ucraineană. - P. 219.
- ⁴² **K.Feleszko. Die Polen in Czernowitz**// Czernowitz. Die Geschichte einer ungewöhnlichen Stadt, hrsg. von H.Heppner. - Köln - Weimar - Wien, 2000. - în limba germană. - P. 142.
- ⁴³ **M.A.Căruntu. Op.cit.** - P. 53.
- ⁴⁴ **Ion Șișcanu. Op.cit.** - P. 59.
- ⁴⁵ Satul a fost distrus, populația a fost transmutată în zonele sudice ale Ucrainei (nota red.).
- ⁴⁶ Vezi: **Mihai-Aurelian Căruntu. Calvarul repatrierilor din nordul Bucovinei (iulie 1940-iunie 1941)** //”Glasul Bucovinei”. - Anul VI. - Nr. 4 (24). - 1999. - P. 52-63. - P. 58.
- ⁴⁷ **Vasile Ilica. Op.cit.** - P. 61-62.
- ⁴⁸ **Dumitru Covalciuc. Începutul sovietizării ...** - P. 69.
- ⁴⁹ **Vasile Luca** era un evreu maghiarizat venit dintr-o închisoare din Transilvania, eliberat cu puțin înainte de intrarea trupelor hortiste în Ardealul de Nord, și care mai târziu avea să facă parte, alături de Ana Pauker și Kișinevschi, din „troica comunistă” din România de după 23 august 1944, care apărea în 1945 și la Sigetul Marmăției pentru „a participa la alipirea întregului Maramureș la Ucraina sovietică” (nota red.).
- ⁵⁰ **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântăna Albă...** - P. 61-62.
- ⁵¹ **Dumitru Covalciuc. Începutul sovietizării ...** - P. 70.
- ⁵² *Ibidem*. - P. 70.
- ⁵³ **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântăna Albă...** - P. 63.
- ⁵⁴ **Mărturiile părintelui Simion Ivaniuc (Mărturie consemnată de I.Dominte și publicată în ziarul „Bucovina”. - Nr. 261. - 24 mai 1942)** // Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântăna Albă... - P. 107-113.
- ⁵⁵ *Ibidem*. - P. 111-112.

- ⁵⁶ *Apud: Leonid Reaboșapco. Pravove stanovišce naționalinyh menșyn v Ucraini (1917-2000)...* - în limba ucraineană. - P. 269.
- ⁵⁷ După cum am putut observa, cei ce se declarau români nu se bucurau de „încrederea” noii puteri (nota red.).
- ⁵⁸ **Leonid Reaboșapco. Pravove stanovišce...** - în limba ucraineană. - P. 269-270.
- ⁵⁹ **Ibidem.** - P. 270.
- ⁶⁰ **Ibidem.** - P. 271.
- ⁶¹ **Ibidem.** - P. 280.
- ⁶² **Ibidem.** - P. 266.
- ⁶³ Desigur ale PC(b) (nota red.).
- ⁶⁴ **Leonid Reaboșapco. Pravove stanovišce...** - în limba ucraineană. - P. 280.
- ⁶⁵ **Ibidem.** - P. 270.
- ⁶⁶ **Dumitru Covalciuc. Începutul sovietizării ...** - P. 70.
- ⁶⁷ **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântâna Albă...** - P. 70-71.
- ⁶⁸ **Dumitru Covalciuc. Începutul sovietizării ...** - P. 70.
- ⁶⁹ **V.F. Holodnițkii, M.V. Zagainii. Op.cit.** - în limba ucraineană. - P. 220.
- ⁷⁰ **M.A.Căruntu. Vremuri de bejenie// Țara Fagilor....1993.** - P. 81.
- ⁷¹ **Ibidem.** - P. 81.
- ⁷² **V.F. Holodnițkii, M.V. Zagainii, Op.cit.** - în limba ucraineană. - P. 221.
- ⁷³ La ruși ziua de 1 aprilie este considerată « ziua glumelor ». Frumos au glumit societicii cu românii (nota red.)
- ⁷⁴ În acea zi de tristă amintire, **grupuri mari de oameni din satele Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Cupca, Corcești, Suceveni**, în frunte cu un drapel tricolor și altul alb, cu prapuri bisericești, au format o coloană de circa 2.500 – 3.000 de persoane și s-au îndreptat spre frontiera sovieto-română. În poiana Varnița, la vreo trei kilometri de hotarul cu România, **oamenii au fost întâmpinați cu focul tras din mitraliere. Potrivit datelor comunicate de autoritățile sovietice, în timpul tentativei de a forța trecerea graniței, au fost ucise 20 de persoane, inclusiv femei și copii. Conform listelor alcătuite ulterior, numai din șase sate bucovinene (nu dispunem de informații pentru celelalte localități) au murit la Fântâna-Albă 44 de oameni (17 din Pătrăuții-de-Jos, 12 din Trestiana, câte 5 din Cupca și Suceveni, 3 din Pătrăuții-de-Sus, 2 din Oprșieni). Martorii măcelului vorbesc despre o cifră de circa 200 de morți. Vezi: Ștefan Purici. Represiunile sovietice... - P. 255-258; Vasile Ilica. Fântâna Albă: O mărturie de sânge (istorie, amintiri, mărturii). - Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 1999. - 320 pag.**
- ⁷⁵ După diferite estimări ale martorilor oculari - de câteva ori mai mulți. Vezi de exemplu: **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna-Albă-Suceveni-Lunca-Crasna-Ijești...)**. - Oradea, 2003 - 477 pag. (nota red.).
- ⁷⁶ **V.F. Holodnițkii, M.V. Zagainii... Op.cit.** - în limba ucraineană. - P. 221.
- ⁷⁷ **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** - P. 68.
- ⁷⁸ **Ibidem.** - P. 221.
- ⁷⁹ Din rândul cărora, din motive necunoscute, lipseau [?] organizatorii indicați de săteni - **Isidor Kobel, Gheorghe Crăsneanu, Gheorghe Zegrea, Gheorghe Plămadă, Gheorghe Nistor** (nota red.).
- ⁸⁰ **Grijiincu Vasile a lui Ioan, tata lui Ilie Popescu**, Docent de la catedra de limbă română a Universității din Cernăuți (nota red.).
- ⁸¹ *Apud: Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...* - P. 68
- ⁸² **Ibidem.**
- ⁸³ Vezi: **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** - P. 68.
- ⁸⁴ Comitetul Executiv raional (nota red.).
- ⁸⁵ Vezi Concordia. - Anul 2. - Nr. 23 (36). - Sîmbătă, 8 iunie 1996. - P. 1.
- ⁸⁶ Vezi: **Mihai ROHALSCHI. ȘAPTESPREZECE ANI DE EXIL SIBERIAN // „Țara Fagilor”.** - 2004. - P. 146-149.

-
- ⁸⁷ *Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.* – P. 258-259.
- ⁸⁸ **M.A.Căruntu. Calvarul repatrierilor...** - P. 60.
- ⁸⁹ **M.A.Căruntu. Drama refugiaților...** - P. 163.
- ⁹⁰ Sat azi aproape ucrainizat în întregime (nota red.).
- ⁹¹ Vezi: **Vasile Ilica. Op.cit.**
- ⁹² Despre rezultatele cercetării vom relata ceva mai târziu – când vom analiza situația din fiecare localitate rămasă încă românească în perioada actuală. Material, care, sperăm, să apară în Volumul II al acestui studiu (nota red.)
- ⁹³ **V.F. Holodnițkii, M.V. Zagainii... Op.cit.** – în limba ucraineană. - P. 222.
- ⁹⁴ **David Schaary. Die jüdische Gemeinde von Czernowitz// Czernowitz. Die Geschichte...** - în limba germană. - P. 126.
- ⁹⁵ **Arh. S.R.C.** - fond P-307, inv.1, dosar 3554, f.33.
- ⁹⁶ **Arhivele Naționale București.** - Fond **Iancu Flondor**, inv.9, dosar 42, f.1-31.
- ⁹⁷ *Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.* – P. 260-261.
- ⁹⁸ Vezi **Ion Mihaiesi. Nici chiar mormânt pe acest pământ //Concordia.** – Anul 2. – Nr. 23 (36). – Sîmbătă, 8 iunie 1996. – P. 1.
- ⁹⁹ *Apud: Petru Hrior. Durerea satului Horbova...//”Gazeta de Herța”.* – 1993, 24 aprilie 1993. – P. 5.
- ¹⁰⁰ **Constantin I. Stan. Evacuarea administrației românești din nordul Bucovinei (1940)// Glasul Bucovinei.** – Anul VIII. – 2001. – Nr. 3. - P. 29-30.
- ¹⁰¹ Vezi: Mărturia lui **ALERGUȘ LAZĂR**, locuitor din satul **Cupca**, raionul **Hliboca**, care a fost publicată în „**Plai Românesc**”, nr. 5, martie 1991. *Apud: Vasile Ilica. Fântâna Albă: o mărturie de sânge (Istorie, amintiri, mărturii).* - Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 1999. – P. 228-229.
- ¹⁰² **Gheorghe Mihailiuc. Tristă amintire //Zorile Bucovinei.** – Nr.24 (13.481). – Miercuri, 30 martie 2005. – P. 2.
- ¹⁰³ Mărturia lui **ARTENIE IRIMESCU**, 84 aiii, locuitor din satul **Carapciu**, raionul **Hliboca** (Adâncata), a fost publicată în ziarul „**Plai Românesc**”, nr. 3, din martie 1991. *Apud: Vasile Ilica. Fântâna Albă: o mărturie de sânge...* – P. 228-229. **Artenie Irimescu a făcut parte din cea de-a doua coloană ce a fost surprinsă de grănicerii călări în vecinătatea satului Suceveni, în după-masa zilei de 1 aprilie 1941** (nota red.).
- ¹⁰⁴ **Ibidem.** – P. 29.
- ¹⁰⁵ Astăzi satul este deja ucrinizat (nota red.)
- ¹⁰⁶ **Elena Greculescu-Dejetaru. Oare chiar nu ni se va întoarce ceea ce ne-a aparținut odată? // „Plai Românesc”.** – 30 mai 1991.
- ¹⁰⁷ Vezi: „**Țara fagilor**”: **Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni.** - Cernăuți-Târgu-Mureș. – 1992-2004
- ¹⁰⁸ *Apud: Leonid Reaboșapco. Pravove stanovişce naționalnyh menşyn v Ucraini (1917-2000)...* - în limba ucraineană. – P. 259.
- ¹⁰⁹ Nota red.
- ¹¹⁰ **David Schaary. Die jüdische Gemeinde...** - în limba germană. - P. 126.
- ¹¹¹ **O Istorie a Românilor...** - P. 282.
- ¹¹² **David Schaary. Die Juden der Bukowina...** - în limba germană. - P. 160.
- ¹¹³ **Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei. 22 iunie – 26 iulie 1941.** - București, 1999. - P. 338.
- ¹¹⁴ **Arh. S.R.C.** - fond P-307, inv.1, dosar 3554, f.29-32.
- ¹¹⁵ **Arh. S.R.C.** - fond P-307, inv.1, dosar 3554, f.29-32. Vezi deasemenea și tabelul 74 „Dinamica categoriilor sociale în Bucovina în 1941 (în comparație cu 1930)” din Capitolul II (nota red.).
- ¹¹⁶ **Arh. S.R.C.** - fond P-307, inv.1, dosar 3554, f.33.
- ¹¹⁷ **Arh. S.R.C.** - fond P-307, inv.1, dosar 4099, f.95.

¹¹⁸ Vezi: **Marian Olaru. Considerații preliminare despre demografie și geopolitică pe teritoriul Bucovinei**// Analele Bucovinei. – Tomul VIII. – Partea I. – București: Editura Academiei Române, 2001. – P. 179-181.

¹¹⁹ Vezi tabelul nominal a persoanelor deportate în această perioadă aduse de **Ion Nandriș**. În monografia **Satul nostru Mahala din Bucovina**. – Sibiu: Casa de presă și editură „Tribuna”, 2001. – P. 410-424.

¹²⁰ Vezi: **Marian Olaru. Considerații preliminare despre demografie și geopolitică pe teritoriul Bucovinei**// Analele Bucovinei. – Tomul VIII. – Partea I. – București: Editura Academiei Române, 2001. – P. 179-181.

¹²¹ **Mihai-Aurelian Căruntu. Bucovina în al doilea război mondial. Radiografia unei drame** // „Țara Fagilor”... – 2004. – P. 99-100.

¹²² **Marian Olaru. Considerații preliminare...** – P. 180.

¹²³ Azi satul este aproape ucrainizat complet și se numește **Zelenyi-Hai** (nota red.).

¹²⁴ **Constantin Virgil GHEORGHIU. Cernăuți: reportaj de război**// „Țara Fagilor”... – 1997. – P. 107-119.

^{cxxv} Una dintre cele mai frumoase localități montane din Bucovina, **Seletinul, a ars complet** din pricina neglijenței. Seletinul a fost până atunci o localitate turistică, în care funcționau **12 restaurante și unde veneau la odihnă turiști din Franța și din alte țări**, fiindcă ciuperci, fragi, zmeură și afine ca acolo nu creșteau parcă nicăieri. Spre Șeletinul din creierii munților se călătorea pe „țufiscă” (cale ferată îngustă). Localitatea a fost incendiată din cauză că soția unui comandant sovietic a aruncat cărbunii din sobă direct pe pragul unei case. **Astăzi din toată această renumită localitate a rămas un sat huțănesc** și numai scheletele unor clădiri, cum ar fi templul evreiesc, ne mai amintesc de faima Seletinul de odinioară. **Vezi: Ștefan Motrescu. Revolta de la Crasna // Eleonora Schipor. Un fizician cu suflet de poet**. – Cernăuți: „Cărți – XXI”, 2004. – P. 32-33.

^{cxxvi} **Ibidem**. – P. 30-36.

^{cxxvii} Evenimentul relatat a avut răsunet până departe de hotarele Crasnei. Despre el s-a știut la București, s-a scris în manifestele care au fost aruncate peste Crasna și peste împrejurimile sale. Din motive lesne de înțeles, crășnenii nu dețin nici un exemplar din aceste manifeste, dar oamenii vârstnici au memorizat câte ceva: „**Vitejia eroilor din Crasna, care au sărit cu pari la bolșevici, nu va fi uitată în veci... Este o pagină glorioasă în istoria neamului românesc...**” Amintirea despre această rebdiune a fost un tabu și de abia acum, după peste o jumătate de veac, câte ceva se poate vorbi, însă **la cârciuma lui Spiridon din Ciocănești, lăutarul Pasăre adeseori cânta „Jalea crășnenilor”**. (nota red.). Mai detaliat vezi: **Ștefan Motrescu. Revolta de la Crasna...** – P. 33-35.

^{cxxviii} **Ibidem**. – P. 33-35.

^{cxxix} **Ibidem**. – P. 35.

^{xxx} **Ibidem**. – P. 35-36..

^{xxxix} Vezi. **Vasile Ilica. Fântâna Albă: o mărturie de sânge...** – P. 59-60.

^{xxxii} **Gheorghe Pavel. O listă incompletă a refugiaților în România**// Țara Fagilor... - 1995. - P. 157-158 (Apud: **Arh. S.R.C.**, fond R.1132.)

^{xxxiii} Vezi: **Elena Demeanu. Întâmplări de pe străduța noastră din Clocucica** // „Țara Fagilor”. – 2004. – P. 220-236.

^{xxxiv} **Aurel Popovici. Ne-au batjocorit veneticii și cozile de topor**// „Țara Fagilor”. – 1996. - P. 112.

^{xxxv} **Ilie Salahor. Comuna Voloca pe Derelui stib ocupație stalinisto-bolșevică**// „Țara Fagilor”. – 1995. - P. 94.

^{xxxvi} Vezi: **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 69.

^{xxxvii} **Dragoș Tochiță. Români de pe Valea Siretului de Sus, jertfe ale ocupației nordului Bucovinei și terorii bolșevice**. - Suceava, 1999. - P. 35.

^{xxxviii} **Ștefan Petriu. Pentru țara mea nici rănile nu mă dureau**// „Codrul Cosminului”. - Anul IV. - Nr. 9. - decembrie 1996.

^{xxxix} Vezi: **Ștefan Motrescu. Revolta de la Crasna**// „Țara Fagilor”. – 2001. - P. 115-119.

- cxl **Dumitru Covalciuc. Documente privind încercările de reromânizare a unei părți a nordului Bucovinei în anii '20**// Țara Fagilor... - 1999. - P. 49
- cxli **I.V.Мусяенко. Політичні репресії проти буковинців і бесарабців у Червоній Армії в 1941-1945** // Питання історії України: Збірник наукових статей. – Том 3. – Чернівці, 2001. – în limba ucraineană - P.313-314.
- cxlii **Ion Timciuc. Tragedia de la Buda-Mahala din primăvara anului 1944**// Țara Fagilor... – 2001. - P. 99-101.
- cxliii **Ibidem.**
- cxliv **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** - P. 262-263.
- cxlv **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** - P. 262-263.
- cxlvi **Pie Salahor. Comuna Voloca-pe-Derelui sub ocupația stalinisto-bolșevică: Din însemnările unui țăran autodidact**// Țara Fagilor... – 1995. – P. 97-98.
- cxlvii **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 262.
- cxlviii **Sârbu Gireadă. Pentru o caracteristică falsă, am fost condamnat la moarte**// „Țara Fagilor”. – 2003. - P. 105-108.
- cxlix **Constantin Melniciuc. Sunt oștean fără de patrie, părăsit și uitat de Țară** //Plai românesc. – Anul IX. – Nr. 12 (117). – Decembrie, 1997. – P. 8.
- cl **Ibidem.** – P.263.
- cli **Comitetul Central al Partidului Comunist Bolșevic al Ucrainei (nota red.).**
- clii **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 261.
- cliii **Numite în popor „striboace” (nota red.).**
- cliv **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 265.
- clv **Ibidem; Богдан Ярош. Сторінки політичної історії західноукраїнських земель (30-50-ті рр.. ХХ ст.).** - Луцьк: Вежа, 1999. – în limba ucraineană. – P. 76-77; **Буковина. Історичний нарис...** – în limba ucraineană. - P. 264.
- clvi **K.Feleszko. Op.cit.** – în limba germană. - P. 143.
- clvii **Leonid Reaboșarpo. Pravove stanovișce...** - P. 295.
- clviii **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 266-267.
- clix **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 71.
- clx **Pie Popescu. Să revenim la toponimia tradițională** // „Zorile Bucovinei”. – 1990, 31 ianuarie. – P. 2.
- clxi **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 71.
- clxii **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 71.
- clxiii **Буковина. Історичний нарис...** – în limba ucraineană. - P. 2270-271.
- clxiv **Ibidem.** – P. 284.
- clxv **Ibidem.** – P.285.
- clxvi **Acesta a fost cel mai mare număr de școli naționale pe care le avusem cândva în această zonă în perioada sovietică,** - număr (124), care, apoi, în permanență avea doar să scadă... (nota red.).
- clxvii **Vezi: Leonid Reaboșarpo. Pravove stanovișce...** - P. 283.
- clxviii **Apud: Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 71.
- clxix **Vezi: Dumitru Covalciuc. Școala română din Bucovina: istorie și realitate**// „Țara Fagilor”. – 1992. - P. 31; **Dumitru Covalciuc. Molodia culturală**// „Zorile Bucovinei”. - Cernăuți, 29 iulie 1990 etc.
- clxx **Ibidem.**
- clxxi **Ibidem.** – P. 283.
- clxxii **Leonid Reaboșarpo. Pravove stanovișce...** - P. 285.
- clxxiii **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 266.
- clxxiv **Dumitru Covalciuc. Românii nord-bucovineni în exilul ...** – P. 69.
- clxxv **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 264.
- clxxvi **Буковина. Історичний нарис...** – în limba ucraineană. - P. 277.

- clxxvii **FZO** = Organizații de muncă cu caracter obștesc (nota red.).
- clxxviii **Vezi: Vasile Sanduleac. Am avut o tinerețe zbuciumată // „Țara Fagilor”**. – 2004. – P. 186-189.
- clxxix **Dumitru Covalciuc. Români nord-bucovineni în exilul ...** – P. 69.
- clxxx **Gheorghe Frunză. Foamea // Vasile Ilica. Martiri și mărturii...** – P. 270.
- clxxxi **Ibidem.** – P.271.
- clxxxii **Dumitru Covalciuc. Români nord-bucovineni în exilul ...** – P. 70.
- clxxxiii **Gheorghe Pavel. Graficul strămutării în colhozurile și sovhozurile din regiunea Herson a persoanelor din colhozurile raionului Herța, regiunea Cernăuți// „Codrul Cosminului”**. - Anul II. - Nr. 3, iulie 1994.
- clxxxiv **Vasile Ilica. Martiri și mărturii...** – P. 265.
- clxxxv **Gheorghe Frunză. Foamea // Vasile Ilica. Martiri și mărturii...** – P. 267-275.
- clxxxvi **Ibidem.** – P. 264-265.
- clxxxvii **Vezi: Gheorghe Pavel. Foamea organizată din 1946-1947 și dezmățul bolșevic din Ținutul Herței // „Țara fagilor”, Cernăuți - Târgu-Mureș, 2003. - P. 109-113.**
- clxxxviii **Буковина. Историчний нарис... – în limba ucraineană. - P. 264-274; Богдан Ярош. Op.Cit.** – în limba ucraineană. - P. 112, 122.
- clxxxix **Apud: Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 265.
- cx **Vezi: Adrian Acostăchioaei. Situația Bisericii din Bucovina din 1775 până în prezent// „Calendarul creștin-ortodox al românilor bucovineni pe anul 1992-1993”**. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, 1992. - P. 47.
- cxci **Lucica Morar. Calvanții familiei Broască // „Țara Fagilor”...** - 1993. - P. 90-91.
- cxcii **În 1997 doar 7 din cele 26 de persoane „ridicate” mai locuiau la Cupca**, doi copii decedaseră în Siberia, alții s-au stabilit în diferite colțuri ale fostei URSS (note red.). **Vezi: Magdalena Morar. Deportări pe motive religioase// „Țara Fagilor”...** – 1997. - P. 148-149.
- cxciii **Vezi: Gheorghe Pavel. Graficul strămutării...**
- cxniv **Date, care nu sunt încă definitive și exhaustive (nota red.).**
- cxv **Ivan Fostii. Tragedia poporului// Zorile Bucovinei.** – 1995, 12 august. – P. 2; **Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 267.
- cxvi **Simion Opață. “Doisprezece ani într-un gulag de dincolo de Cercul Polar”// Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei: Fântâna Albă...** – P. 167-172.
- cxvii **Este vorba de satul natal al autorului - Dr. Ion Popescu (nota red.).**
- cxviii **Tabelul nominal vezi: Valeriu Zmoșu. De ce s-au împușinat românii?// „Țara fagilor”, Cernăuți - Târgu-Mureș, 1993. - P. 66-73.**
- cxix **Vezi tabelul nominal: Vasile Ilica. Fântâna Albă – o mărturie de sânge: istorie, amintiri, mărturii.** – Oradea: Editura imprimeriei de Vest, 1999. – P. 304-307.
- cx **Vezi: Constantin Ungureanu. Români din fostul județ Storojineț deportați sau dispăruți în perioada 1940-1941// „Țara fagilor”, Cernăuți - Târgu-Mureș, 2000. - P.189-192; Anexa 2: Populația județului Storojineț și numărul românilor deportați sau dispăruți în perioada iunie 1940- iunie 1941// Ibidem.** – P. 217-218.
- cc **Vezi: Valeriu Zmoșu. De ce s-au împușinat românii?// „Țara fagilor”, Cernăuți - Târgu-Mureș, 1993. - P. 73.**
- ccii **Gheorghe Pavel. Tragedia satului Probotești din fostul județ Dorohoi// „Țara Fagilor”**. – 1999. - P. 65.
- cciii **Vezi: Doina Bojescu. „...Și luna s-a despicat în două”// Concordia – Anul 5. – Nr. 9 (177). – Sâmbătă, 27 februarie 1999. – P. 2.**
- cciv **Vezi: Domnica S. Hostiuc. Cum mi-am petrecut viața// „Țara Fagilor”**. – 2004. – P. 153-156.
- ccv **Ibidem.** – P. 267.
- ccvi **Буковина. Историчний нарис... – în limba ucraineană. - P. 266.**
- ccvii **Ștefan Purici. Op.Cit.** – P. 268.
- ccviii **Gheorghe Frunză. Foamea // Vasile Ilica. Martiri și mărturii...** – P. 270.

- ccix **Vezi: Leonid Reaboșapco. Pravove stanovișce...** - P. 324.
- ccx **Vezi: Leonid Reaboșapco. Pravove stanovișce...** - P. 325.
- ccxi La ruși ziua de 1 aprilie este considerată « ziua glumelor ». Frumos au glumit societicii cu românii (nota red.)
- ccxii În acea zi de tristă amintire, **grupuri mari de oameni din satele Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Cupca, Corcești, Suceveni**, în frunte cu un drapel tricolor și altul alb, cu prapuri bisericești, au format o coloană de circa 2.500 – 3.000 de persoane și s-au îndreptat spre frontiera sovieto-română. În poiana Varnița, la vreo trei kilometri de hotarul cu România, **oamenii au fost întâmpinați cu focul tras din mitraliere. Potrivit datelor comunicate de autoritățile sovietice, în timpul tentativei de a forța trecerea graniței, au fost ucise 20 de persoane, inclusiv femei și copii. Conform listelor alcătuite ulterior, numai din șase sate bucovinene (nu dispunem de informații pentru celelalte localități) au murit la Fântâna-Albă 44 de oameni (17 din Pătrăuții-de-Jos, 12 din Trestiana, câte 5 din Cupca și Suceveni, 3 din Pătrăuții-de-Sus, 2 din Oprîșeni). Martorii măcelului vorbesc despre o cifră de circa 200 de morți. Vezi: Ștefan Purici. Represiunile sovietice... – P. 255-258; Vasile Ilica. Fântâna Albă: O mărturie de sânge (istorie, amintiri, mărturii). - Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 1999. – 320 pag.**
- ccxiii După diferite estimări ale martorilor oculari - de câteva ori mai mulți. Vezi de exemplu: **Vasile Ilica. Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna-Albă-Suceveni-Lunca-Crasna-Ijești...).** – Oradea, 2003 – 477 pag. (nota red.)
- ccxiv **V.F. Holodnițkii, M.V. Zagainii... Op.cit.** – în limba ucraineană. - P. 221.
- ccxv Autorul acestui studiu , Dr. **Ion Popescu, la acel moment era unicul conferențiar român de la Catedra de limba rusă** (nota red.)
- ccxvi **Eugen Patraș. Aspecte ale deznaționalizării...** – P. 51.
- ccxvii **Eugen Patraș. Aspecte ale deznaționalizării...** – P. 51.
- ccxviii **Eugen Patraș. Aspecte ale deznaționalizării...** – P. 52.
- ccxix **Eugen Patraș. Aspecte ale deznaționalizării...** – P. 52.
- ccxx Așa se mai numește uneori partea de nord a Țării de Sus a Moldovei – adică Bucovina (nota red.)
- ccxxi Vezi variantele analizei mai aprofundate în: : **Țara fagilor: Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni, Cernăuți-Târgu-Mureș, 1998.** – P. 94-97 sau din **Arcașul.** – Anul VII. – Nr.13 (191). - noiembrie. – 2002. – P.5.
- ccxxii Decedat în noiembrie 2004.
- ccxxiii Din 1996 din nou președinte este Arcadie Opaț, însă ultimile 2 „alegeri” s-au desfășurat „cu participarea” organelor executive. De ambele ori contracandidat ia fost deputatul regional Vasile Tărățeanu (sondajele arătau câștigul net al acestuia), „însă suportul administrativ” și-a spus cuvântul: la ultimile alegeri din februarie din cele 108 filiale (cifra maximal înregistrată pe timpul președintelui Alexandrina Cernov), delegați și-au ales doar 50 filiale (câte 5 persoane de la fiecare filială), după ce s-a constatat rolul unor „secții raionale de învățământ”, mulți delegați nu s-au prezentat la adunare, înregistrându-se doar 226 delegați, în urma dezbaterilor 104 delegați în frunte cu poetul V.Tărățeanu au părăsit sala. Cei rămași – **126** persoane (inclusiv reprezentanții puterii executive) „l-au reales” pe A.Opaț (nota redacției).
- ccxxiv La ultimile alegeri din 2004 s-au prezentat doar **37** de membri a Asociației. Președinte a fost reales A.Constantinovici.
- ccxxv Peste un an și ceva de activitate fructuoasă Societățile „Mitropolitul Silvestru” și „Doamnele române”, deși erau deja înregistrate oficial, și-au încetat activitatea.
- Din august 2001 ACDR în regiunea Cernăuți și-a restrâns activitatea publică, rămânând, însă, activă filiala regională Odesa a ACDR-ului.
- ccxxvi Din septembrie 2001 nu a apărut nici un număr al ziarului „Lumea-Cbir”.
- ccxxvii La 28 mai 2004 apărea deja Nr.95 a ediției românești, tirajul total al edițiilor ucrainene și românești la acea dată era de 10.786 de exemplare.
- ccxxviii În luna martie 2004 apăruse deja Nr.1-2 (9-10) al revistei în de 20 pagini (tirajul 4.000).

^{ccxxxix} În legislatura **1994-1998** populația românească din regiunea Cernăuți erau reprezentați în consiliile regional, raionale, orașenești, de oraș și satești de **624 de deputați** din totalul de 4.153: **447 sau 11,5% români și 147 moldoveni**. Cota deputaților românofoni în consiliul regional era de 18%, în consiliile raionale Herța – 95%, Noua Sulița – 63,3%, Hliboca – 50% și Storjineț – 30%. Dintre 283 de președinți ai consiliilor raionale, orașenești, de oraș și satești - 37 erau români și 22 moldoveni (în total – 22,8%). Șefii administrațiilor raionale de stat din Herța și Storjineț erau români. Președinții consiliilor raionale Noua Sulița, Herța și Hliboca, precum și vicepreședintele consiliului raional Storjineț erau românofoni. Vezi: **V.B.Evtuh. Etnopolitica v Ucraini: pravnyncyni ta culturologhicyni aspekty.** – Kyiv, 1997. – 216 p. – în limba ucraineană. – P.42.

^{ccxxx} Vezi, de exemplu: **Dumitru Covalciuc. Apa trece, pietrele rămân?// Țara fagilor:** Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni. - Cernăuți-Târgu-Mureș, 1993. – P.47-51.

^{ccxxxii} La **Catedra de Filologie Română și Clasică**, după cum mărturisește șeful catedrei, prof.univ.dr. **Grigore Bostan**, membru de onoare al Academiei Române „avem în total **105 studenți**, dintre care **49 la secția de zi și 56 la cea fără frecvență**, 2 dintre studenții anului V scriu lucrări de masterat, după susținerea cărora vor avea dreptul, dacă va fi necesar, să predea în Universitate, ceilalți susțin teze de licență și devin specialiști cu dreptul de a preda disciplina respectivă în școală și în liceu, studenții anului IV susțin examene de calificare, în urma cărora au dreptul de a preda limbași literatura română în clasele a V-a - IX-a; anul acesta (2004-2005 – n.n.), ca și anul trecut, vor fi primiți la filologia română de la 10 până la 25 de studenți la secția de zi, dintre care 10 vor constitui „cota de stat” (fără plată), iar ceilalți – cu plată. Tarifele sunt următoarele: 2.300 grivne pentru obținerea studiilor de patru ani (diplome de calificare); 2.500 grivne pentru obținerea studiilor de cinci ani (diplomă de specialist) și 3.000 grivne pentru studii de cinci ani (diplomă de masterat). Încă 15 studenți vor putea fi instruiți la secția fără frecvență cu plată – respectiv 1.000 grivne, 1.200 grivne și 1.500 grivne” (6,3 grivne echivalează 1 euro – n.n.). Vezi: **Dumitru Mintencu. În prejma examenelor de admitere: Interviu cu Prof.univ., Dr. Grigore C. Bostan** // Concordia. – Anul 10. – 2004, Nr. 21 (444). – P. - 4.

^{ccxxxiii} Numărul absolvenților școlilor românești din Ucraina, care în anii 2000-2002 au devenit studenți ai instituțiilor superioare de învățământ din România și Moldova în conformitate cu protocoalele de colaborare interguvernamentaleatingea în anul 2000 – 35 persoane în România și 26 în Republica Moldova, în 2001 – 24 și, respectiv, 21, în 2002 – 33 și 17.

^{ccxxxiiii} Din iunie 2004 radio „Bucovina” (frecvența de undă medie 837 Khz și ultrascurte 69,7 Khy) a început să transmită zilnic emisiuni în limba română în eter direct între orele 16.05-16.40, cu excepția zilelor de sâmbătă și duminică, iar marți tinerii ascultători din regiune pot audia între orele 16.05 și 17.00 emisiunea de divertisment „Împreună cu noi”. **Vezi:** „Ultima pagină”//Junimea, - Anul V, Nr. 2 (19). – martie-iunie, 2004. – P. 8 (

^{ccxxxiv} La începutul perioadei de independență națională în regiunea Cernăuți serviciul divin era oficiat în limba română în **108** parohii.

^{ccxxxv} Vezi analiza materialului în: Tudor Andrieș. Revista presei în limba ucraineană din regiunea Cernăuți (VIII)// Concordia. – Anul 10. – 2004, Nr. 21 (444). – P. - 9.

^{ccxxxvi} Vezi: **Rozšyrennea Evropeiskoho Soiuzu: vplyv na vidnosyny Ukrainy z Ńentralinoevropeis'kymy susidamy/** Instytut regional'nyh ta evrointegratšynih doslidženi „EvroRegho Ukraina”. – Kyiv: KIC, 2004 - P. 201.

^{ccxxxvii} **Din 396** parohii ale **Mitropoliei Bucovinei și Cernăuțului a bisericii ortodoxe Ucrainene (Mitropolitul Onufrie) în anul 2002 106 erau românești**, încă în **24 de parohii serviciul divin era oficiat în două limbi – română și ucraineană**, iar din **335 de clerici 109 erau români**, iar circa **150 posedau liber limba română. Din 10 mănăstiri 5 erau românofone. Toate anunțurile Consistoriului sunt făcute în două limbi – română și ucraineană.** Din 12 protopopi **4 sunt români** (în toate cele 4 raioane cu populație românească – Herța, Hliboca, Noua Sulița și Storjineț).

O situație similară se observa și în confesiunile protestante. De exemplu **din 146 organizații baptiste înregistrate – 29 sunt românofone** (serviciile religioase sunt oficiate de către **25 de etnici**

români), din 81 organizații pentecostale înregistrate, - 35 sunt românofone (serviciile religioase sunt oficiate de către **30 de etnici români), din 91 organizații înregistrate ale adventiștilor – 12 sunt românofone** (serviciile religioase sunt oficiate de către **8 de etnici români**).

^{ccxxxviii} În 1999/2000 în raionul Hliboca datorită eforturilor părinților și deputaților români de diferite nivele au fost deschise două școli românești – la **Corovia** și la **Poieni-Regat**. Însă în 2001/02 liceul din **Noua Sulița** (în oraș locuiau 3.193 de moldoveni și 125 români) a devenit mixt, iar în 2002/03 a fost închisă școala românească din **Camenca-Hliboca** (854 români, 32 moldoveni și 4.752 ucraineni) și au devenit mixte școala din **Bährinești** –Hliboca (1.340 români, 20 ucraineni și 12 moldoveni) și **Forosna-Noua Sulița** (956 moldoveni, 1 român, 80 ucraineni) - din 2003/04 – și școala din **Boianul** lui Ion Neculce...

^{ccxxxix} În 1999/2000 în raionul Hliboca datorită eforturilor părinților și deputaților români de diferite nivele au fost deschise două școli românești – la **Corovia** și la **Poieni-Regat**. În, însă, 2001/02 liceul din Noua Sulița (în oraș locuiau 3.193 de moldoveni și 125 români) a devenit mixt, iar în 2002/03 a fost închisă școala românească din **Camenca-Hliboca** (854 români, 32 moldoveni și 4752 ucraineni) și au devenit mixte școala din **Bährinești** –Hliboca (1.340 români, 20 ucraineni și 12 moldoveni) și **Forosna-Noua Sulița** (956 moldoveni, 1 român, 80 ucraineni), **în anul de învățământ 2003-2004 mixtă a devenit și școala medie din raionul Noua Sulița – școala din Boian(ul) lui Ion Neculce** (din **4.249** de locuitori **3.724** s-au declarat **moldoveni** și **40 – români**, 376 – ucraineni, 40- ruși, 45 – poloni și 19 de altă etnie).

^{ccxli} Vezi: **Osvita Cernivciny: Statystycyni zbirnyk**. – Cernivtsi, 2002. – 101 s., – în limba ucraineană. – P.8-11.

^{ccxlii} Satul în care locuiește noul parlamentar și fratele fostului guvernator al regiunii (la acel moment) - „ales pe circumscripția românească” Nr.204 în anul 2002, inclusiv și cu suportul „grupării lui A.Opaiț” „pentru că va face mai mult decât un român” (nota redacției). Școala din această localitate suburbană, deschisă așa de greu datorită eforturilor deputaților români de diferite niveluri a început să fie părăsită de elevi, iar societățile românești (SCR „M.Eminescu” și AȘP „Aron Pumnul”), care prin statutul lor ar trebui să întreprindă ceva nici nu reacționează. Controalele frecvente de la secțiile de învățământ deja semnalează „nerentabilitatea”, „numărul mic de elevi” și, respectiv, „nivelul de instruire”...

^{ccxlii} Azi la nivelul întregii Ucraine există doar 106 școli cu predarea în limba română. Vezi: **Rozšyrennea Evropeiskoho Soiuzu: vplyv na vidnosyny Ukrainy z ŧentralinoevropeis'kymy susidamy/** Instytut regional'nyh ta evrointegratyynyh doslidjeni „EvroRegho Ukraina”. – Kyiv: KIC, 2004 - P. 201.

^{ccxliii} În **ieulie 1946** **Comitetul regional Cernăuți** informa **Comitetul Central al PC (B) din Ucraina** și **Comitetul Central al Partidului Comunist din URSS** despre activitatea școlilor naționale din regiune - **124 școli de diverite nivele „cu predarea în limba moldovenească” și 18 școli cu predare în limba rusă**. Vezi: **Leonid Reaboșapco. Pravove stanovișce...** - P. 283.

^{ccxliv} **Intervenția Dr. Ion Popescu (MP, Ucraina) în Consiliul Europei în legătură cu discutarea raportului „Repatrierea și integrarea tătarilor din Crimeea”**// Conseil de l'Europe: SESSION DE 2000 du AP CE (Deuxième partie): Compte rendu de la treizième séance: Mercredi 5 avril 2000 à 15 heures AS (2000) CR 13 (Edition provisoire - Doc. 8655) - Pag. 35-36, 41-42 (traducere din franceză). Vezi varianta inegrală în limba română: **Lumea-Cвіт**. - Anul II, Nr. 8 (22). – 30 august, 2000. – P. 3.

^{ccxlv} **Sate românești din regiunea Cernăuți șterse de sovietici de pe fața pământului: ALBOVĂȚ** - sat din preajma Storojinețului (casele au fost demolate de militari în scopul lărgirii unui poligon); **BUCI** - satuc de peste Prut, în zona Rarancei (toți locuitorii lui au fost ridicai după război și strămutați în regiunea Herson); **FRUNZA** - sat din preajma Herței (nimerind în zona de frontieră, a fost șters de pe fața pământului. **I.G.DUCA** - sat din apropierea Iurcăuților (raionul Zastavna), în zona nistreană a Bucovinei (populația lui a fost strămutată într-o regiune sudică a Ucrainei și doar un cimitir părăsit ne mai aminteste că până în primii ani de după război acolo au

locuit români); **PRISACA** - sat nou între Tereblecea și Siret (a nimerit pe ambele părți ale gardului de sârmă ghimpată și, astfel, a fost distrus, în afară de câteva case care au mai rămas pe teritoriul României); **ȚÂNTENI** - sat din ținutul Herței - în urma unui rămășag între „activiști” ai puterii sovietice, populația a fost ridicată în mod fulgerător și strămutată după război într-o regiune sudică a Ucrainei (cei care au supraviețuit, s-au întors, totuși, la baștină și au găsit puteri să dea noi contururi satului Țânteni); **o parte a satului VICOV** (casele rămase „în zona de frontieră neutră” nu departe de „casa regelui Mihai” dintre Pătrăuții-de-Jos (trecut la URSS) și Vicov (rămas în România) în direcția Crasnei au fost părăsite și demolate) etc. Sursa: **Țara fagilor**: Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni. - Cernăuți-Târgu-Mureș, 1994. – P. 160.

^{ccxlvii} La 14 iulie 2000 Curtea Constituțională a Ucrainei a anulat legea cu privire la ratificare din „motiv tehnic!” în varianta votată în decembrie 1999, noua lege stabilea deja alt plafon – 50% (nota redacției)..

^{ccxlviii} Pe parcursul dezbaterilor la sugestia D-lui **Gross** (Elveția), **Dr. Ion Popescu**, prin 4 intervenții consecutive, a obținut promisiunea Comisiei în problemele migrației, refugiaților și demografiei că, în caz de necesitate, la cerința minorităților naționale din Ucraina, va fi întocmit un raport special al Consiliului European și pentru studierea situației celorlalte minorități etnice din Ucraina.

În perioada între 1 iunie și 1 decembrie 2002 în Ucraina a fost realizat un proiect comun «**Monitorizarea respectării drepturilor minorităților naționale în Ucraina**», inițiată de însărcinatul Radei Supreme în problemele dreptului omului **Nina Karpaciova** și susținută de Înaltul Comisar al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa **Rolf Ekeus**. **Datorită insistenței și eforturilor Dr. Ion Popescu**, expert-coordonator principal în acest proiect, **o grupă de experți a activat și în regiunea Cernăuți** cercetând, printre alte probleme, **și situația românilor** (rezultatul acestor cercetări au fost descrise într-un raport care, împreună cu documentele anexate, conținea circa 800 de pagini – o parte din aceste materiale își vor găsi reflectarea și în acest studiu). Nucleul Grupului de experți în regiunea Cernăuți a fost format din experții **Centrului Bucovinean Independent de Cercetări Actuale (CIBCA) de pe lângă Clubul cultural-sportiv „Dragoș-Vodă”**: expert-coordonator – **Aurica Bojescu** (Președintele în acțiune a Clubului „Dragoș-Vodă”, deputat în Consiliul regional Cernăuți, magistrul în administrare publică), expert științific – **Alexandrina Cernov** (doctor în filologie, membru de onoare al Academiei Române, directorul editurii „Alexandru cel Bun”), expert politic – **Petru Posteuca** (ex-consilier parlamentar, Secretar responsabil al Clubului „Dragoș-Vodă”, magistrul în pedagogie, cofondator al CIBCA), administrator – **Elena Crășmaru**, asistenți – **Mihai Dârda** (Director administrativ al Clubului „Dragoș-Vodă”) și **Ion Crețu** (cofondator al CIBCA).

Romanians from Bucovina

Summary

The Fântâna Albă Massacre

Anti-Romanian Discrimination

The Communist Genocides Series

The Fântâna Albă massacre took place on April 1, 1941, in Northern Bukovina when between 200 and 2,000 civilians were killed when their attempt to cross the border from the Soviet Union to Romania, near the village of Fântâna Albă, now in Chernivtsi Oblast, Ukraine, was met with open fire by the Soviet Border Troops. Although according to some data no more than 48 civilians were killed, local witnesses assert a much higher toll, claiming that survivors were tortured, killed, or buried in mass graves. Other survivors were allegedly taken away to be tortured and killed at the hands of the NKVD, the Soviet secret police.[1][2]

Background

The division of Bukovina after June 28, 1940

In June 1940, Romania was forced to withdraw from a territory inhabited by 3.76 million people, submitting to an ultimatum by the Soviet Union. The Romanian administration and military were evacuated, and the Red

Army and NKVD quickly occupied the land. Many families were caught by surprise by the rapid sequence of events, and had members on both sides of the new border. Therefore, many tried to cross the border, with or without official permission. According to official Soviet data, during[specify], in the area patrolled by the 97th Unit of Soviet Border Troops, 471 people had crossed the border illegally from the districts of Hlyboka, Hertsa, Putila, and Storozhynets. The zone assigned to this unit extended from the border to about 7.5 km (4.7 mi) south of Chernivtsi.

From the more remote areas of the Chernivtsi Oblast (northern portion of the acquired territories that was included in the USSR), such as the districts of Vashkivtsi, Zastavna, Novoselytsia, Sadhora, and Chernivtsi-rural, during[specify], 628 people crossed the border to find refuge in Romania. This phenomenon cut across all ethnic and social groups in the occupied territories. A Ukrainian scholar estimated the number of refugees to Romania during the first year of Soviet administration at 7,000.[citation needed]

The Soviet authorities' reaction to this phenomenon was twofold. First, border patrol efforts were strengthened. Second, lists were made of families that had one or more members which had fled to Romania, and thus were considered "traitors of the Motherland", therefore subject to labor camp deportation. On January 1, 1941, the lists made by the 97th Unit of the Soviet Border Guards mentioned 1,085 persons. Tables for other localities included names for 1,294 people (on December 7, 1940). At this point, even people who were merely suspected of intending to flee to Romania began to be included.

On November 19, 1940, 40 families (a total of 105 people) from Suceveni village, also carrying 20 guns, tried to cross the frontier at Fântâna Albă. At night, a battle ensued with the Soviet border guards, during which 3 people were killed, 2 were wounded and captured by the Soviets, while the rest of the group (including 5 wounded) managed to arrive in Rădăuți, on the other side of the border. However, in short order, the relatives of the 105 people were all arrested and deported to Siberia.[3]

In January 1941, over 100 villagers from Mahala, Ostrița, Horecea and other villages successfully crossed the border and arrived in Romania.[3] This gave confidence to other villagers. Therefore, a group of over 500 people from the villages of Mahala, Cotul-Ostriței, Buda, Sirăuți, Horecea-Urbana, and Ostrița tried to cross to Romania during the night of February 6, 1941. However, they had been denounced to the authorities and were discovered by the border guards at 06:00. Volleys of machinegun fire from multiple directions resulted in numerous dead, including the organizers N. Merticar, N. Nica, and N. Isac. About 57 people managed to reach Romania, but 44 others were arrested and tried as "members of a counter-revolutionary organization".[3] On April 14, 1941, the Kiev Military District Tribunal sentenced 12 of them to death, while the other 32 were sentenced

to 10 years forced labor and 5 years of loss of civic rights each. As had been the case before, all the family members of these "traitors to the Motherland" were also arrested and deported to Siberia.[3]

The Massacre

On April 1, 1941, approximately 2,000[1][2] 2,500[4]–3,000 unarmed people from several villages (Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Cupca, Corcești, and Suceveni), carrying a white flag and religious symbols, walked together towards the new Soviet-Romanian border. There were rumors circulating that the Soviets would now permit crossing to Romania. At the border they were warned by the Soviet troops to stop.[4] After the group ignored the warning, the border guards began to shoot.[4] According to the Soviet official report, casualty figures amounted to 44 people (17 from Pătrăuții-de-Jos, 12 from Trestiana, 5 each from Cupca and Suceveni, 3 from Pătrăuții-de-Sus, 2 from Oprișeni), although the numbers were reportedly higher according to survivor testimonies.[5] A partial listing of those victims which were later identified:[6]

- From Carapciu: Nicolae Coduban, Cosma Opaïț, Gheorghe Opaïț, Vasile Opaïț, Cosma Tovarnițchi, Gheorghe Tovarnițchi, Vasile Tovarnițchi.
- From Cupca: Ioan Belmega, Ioan Gaza, Arcadie Plevan, Mihai Țugui.
- From Dimca (Trestiana): Nicolae Drevariuc, Petre Cimbru, Vasile Cimbru, Petre Jianu.
- From Suceveni: Dragoș Bostan, Titiana Lipastean, Gheorghe Sidoreac, Constantin Sucevean.
- From Iordănești: Dumitru Halac, Ion Halac, Nicolae Halac, Dumitru Opaïț, Constantin Molnar.
- From Pătrăuții de Jos: Zaharia Boiciu, Ana Feodoran, Gheorghe Feodoran, Nicolae Feodoran, Teodor Feodoran, Maței Gavriiliuc, Ion Pătrăuceanu, Ștefan Pavel, Rahila Pojoga.
- From Pătrăuții de Sus: Constantin Cuciureanu, Gheorghe Moțoc, Arcadie Ursulean.
- Other peasants shot and killed that day: Ion Cobliuc, Petru Costaș, Ion Hudima, Petru Palahniuc.

The exact death toll remains a matter of controversy. Eyewitnesses to the incident estimate that around 200 people were killed directly by gunfire, and many more wounded.[2] Some of the wounded were allegedly caught afterwards, tied to horses and dragged to previously excavated common graves, where they were killed with shovels or buried alive.[2] Other wounded were brought to the Hlyboka NKVD headquarters, where they were tortured and many died. Some of the latter were taken after being tortured to the city's Jewish cemetery, and thrown alive into a common grave, over which quicklime was poured.[2]

An account of the events is given by one of the few surviving eyewitnesses, Gheorghe Mihailiuc (born in 1925, now a retired high-school teacher), in his book, "Dincolo de cuvintele rostite" (Beyond spoken words), published in 2004 by Vivacitas, in Hlyboka. Mihailiuc describes what happened at Fântâna Albă on April 1, 1941, as a "massacre", a "genocide", and a "slaughter".[7]

Unarmed civilians were subjected to machine gun fire.[citation needed]

Aftermath and larger context

During 1940–1941, between 12,000 and 13,000 Bukovinians (mostly, but not only ethnic Romanians) were deported to Siberia and the Gulag. As a result of emigration and killings,[citation needed] the Romanian population of Chernivtsi region dropped by more than 75,000 between the Romanian 1930 census and the first Soviet census of 1959. It has been claimed that these persecutions were part of a program of deliberate extermination, planned and executed by the Soviet regime.[8]

Notes

1. ^ Jump up to: a b Adevarul, 18 apr 2010
2. ^ Jump up to: a b c d e Gherasim
3. ^ Jump up to: a b c d Popescu
4. ^ Jump up to: a b c (in Romanian) Lavinia Betea, "Masacrul din Fântâna Albă", Jurnalul Național, August 29, 2005
5. Jump up^ http://www.dailymotion.com/video/xpvi7h_un-supravietuitor-al-masacrului-de-la-fantana-alba-vorbeste-dupa-71-de-ani_news
6. Jump up^ Procesul comunismului
7. Jump up^ Crețu
8. Jump up^ Niewyk, Donald L. The Columbia Guide to the Holocaust, Columbia University Press, 2000, p.47: "The Romanian Holocaust is commonly defined as the murder of more than 250,000 Romanians by the Soviets in World War II."

References and sources

- (in Romanian) Vasile Ilica, "Martiri și mărturii din nordul Bucovinei (Fântâna-Albă-Suceveni-Lunca-Crasna-Ijești...)", Oradea, 2003
- (in Romanian) Lavinia Betea, "Masacrul din Fântâna Albă", Jurnalul Național, August 29, 2005
- (in Romanian) Ion Crețu, 1 aprilie—64 de ani de la masacrul românilor la Fântâna Albă: Varnița, o tristă amintire, Crai Nou, April 1, 2005

-
- (in Romanian) Gabriel Gherasim, "Românii bucovineni sub cizma străină", Ziua, August 16, 2005
 - (in Romanian) Vasile Mănescu, "Masacrul de la Fântâna Albă", Monitorul de Neamț, April 4, 2006
 - (in Romanian) Ion Popescu, "Crearea regiunii Cernăuți", Obsevatorul, February 13, 2005
 - (in Romanian) Genocidul din România: Repere în Procesul Comunismului
 - (in Romanian) Vasile Târâțeanu, "Scriitorul nu poate exista în afara cetății" (interview with Emanoil Toma), Luceafărul Românesc, May 2007.

External links

- (in Romanian) Masacrul de la Fântâna Alba on Noi, Nu site.
- (in Romanian) Regiunea Bucovina, at Rest România
- (in Romanian) Fântâna Alba massacre articles

Despre Autor :

Gabriel GHERASIM este psiholog pe domeniul geriatric, din New-York. Este totodată un corespondent al publicației Meridianul Românesc din SUA, Observatorul din Canada, revista Noi Nu din România, revista Limba Română din Basarabia, cât și a altor publicații de limba română din Europa, Australia, și Israel.

A fost corespondent al postului de radio Europa Liberă pentru Nord-Vestul american, corespondent al Radio-Televiziunii Române (studioul Radio Târgu-Mureș) pentru Statele Unite, a creat și susținut singurul program radiofonic românesc din Nord-Vestul american intitulat Vocea Mioriței la postul KKEY 1150 AM din Portland.

Are un Masters in Negociere, Mediere și Aplanarea Conflictelor de la Universitatea de Stat din California (sucursala Dominguez Hills).

Volume publicate: Fericirea Noastră Cea de Toate Zilele (2009); Țara de dincolo de păduri, Poezii ale unui Ministrel Transilvanean (2010); Regina Albinelor și Locul Copilașilor (2010), Theodor and Us (2017), Cărticica de Rugăciune (2017) și România Martirii și Supraviețuitorii din Comunism (2018).

În prezent lucrează la New York ca și specialist în domeniul consilierii și reabilitării persoanelor cu dezabilități fizice, mintale și emotive.

Poate fi contactat la: rodicaandgabriel@aol.com

Sau la: <http://gabrielgherasim.com/index.html>